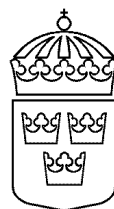

Riksdagens protokoll

2001/02:48

Fredagen den 14 december

Kl. 09.00 – 16.37

Protokoll
2001/02:48

1 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Anne-Katrine Dunker* (m) avsagt sig uppdraget som suppleant i lagutskottet fr.o.m. den 1 januari 2002.

Kammaren biföll denna avsägelse.

Talmannen meddelade att *Anders G Högmark* (m) avsagt sig uppdraget som ledamot i justitieutskottet fr.o.m. den 14 januari 2002.

Kammaren biföll denna avsägelse.

2 § Kompletteringsval fr.o.m. den 1 januari 2002

Talmannen meddelade att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp på grund av kommande vakanser anmält Gunnar Hökmark som ledamot i EU-nämnden, Per Unckel som ledamot i Utrikesnämnden, Petra Gardos som suppleant i lagutskottet och Chris Heister som suppleant i Utrikesnämnden.

Talmannen förklarade valda fr.o.m. den 1 januari 2002 till

ledamot i EU-nämnden

Gunnar Hökmark (m)

ledamot i Utrikesnämnden

Per Unckel (m)

suppleant i lagutskottet

Petra Gardos (m)

suppleant i Utrikesnämnden

Chris Heister (m)

3 § Kompletteringsval fr.o.m. den 14 januari 2002

Talmannen meddelade vidare att Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp anmält Anita Sidén som ledamot i justitieutskottet, Anders G Högmark som ledamot i trafikutskottet och Lennart Bolander som suppleant i justitieutskottet.

Talmannen förklarade valda fr.o.m. den 14 januari 2002 till

ledamot i justitieutskottet
Anita Sidén (m)

ledamot i trafikutskottet
Anders G Högmark (m)

suppleant i justitieutskottet
Lennart Bolander (m)

4 § Meddelande om partiledardebatt

Talmannen meddelade att *onsdagen den 16 januari 2002* skulle en partiledardebatt äga rum.

5 § Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse 2001/02:68 till lagutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till *fredagen den 18 januari 2002*.

6 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 13 december

TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Punkt 5 (Enskilda vägar)

1. utskottet

2. res. 1 (c, m, kd, fp)

Votering:

173 för utskottet

145 för res. 1

1 avstod

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 15 mp
För res. 1: 75 m, 38 kd, 16 c, 14 fp, 2 -
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Prot. 2001/02:48
14 december

Punkt 12 (Banavgifter)

1. utskottet
2. res. 4 (m)
Votering:
244 för utskottet
75 för res. 4
30 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 16 mp, 1 -
För res. 4: 74 m, 1 -
Frånvarande: 10 s, 7 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 16 (Ägarstrategi för SJ AB och Green Cargo AB)

1. utskottet
2. res. 5 (c)
Votering:
301 för utskottet
18 för res. 5
1 avstod
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 73 m, 37 v, 39 kd, 14 fp, 15 mp, 2 -
För res. 5: 2 m, 16 c
Avstod: 1 mp
Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp
Göte Jonsson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 27 (Vänersjöfart m.m.)

1. utskottet
2. res. 9 (c, m, kd, fp)
Votering:
173 för utskottet
146 för res. 9
30 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 120 s, 37 v, 16 mp
För res. 9: 75 m, 39 kd, 16 c, 14 fp, 2 -
Frånvarande: 11 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 29 (Återinförande av ett obligatoriskt fritidsbåtsregister)

1. utskottet

2. res. 12 (v, mp)

Votering:

138 för utskottet

54 för res. 12

129 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 1 m, 3 kd, 16 c

För res. 12: 1 s, 37 v, 16 mp

Avstod: 2 s, 75 m, 36 kd, 14 fp, 2 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Anders G Högmark (m) och Alf Svensson (kd) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 35 (Ny utredning av M/S Estonias förlisning)

1. utskottet

2. res. 15 (kd, mp, 1 m)

Votering:

252 för utskottet

60 för res. 15

8 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 69 m, 37 v, 15 c, 12 fp, 1 -

För res. 15: 4 m, 38 kd, 1 fp, 16 mp, 1 -

Avstod: 3 s, 2 m, 1 kd, 1 c, 1 fp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Margareta Cederfelt (m) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 52 (Flygplatskapaciteten i Storstockholmsområdet)

1. utskottet

2. res. 26 (c, v, mp)

Votering:

170 för utskottet

69 för res. 26

82 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 1 m, 39 kd, 13 fp, 1 -

För res. 26: 37 v, 16 c, 16 mp

Avstod: 5 s, 75 m, 1 fp, 1 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Désirée Pethrus Engström (kd) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

1. utskottet
2. res. 33 (m, kd, fp)

Votering:

188 för utskottet

131 för res. 33

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 37 v, 15 c, 16 mp

För res. 33: 76 m, 39 kd, 14 fp, 2 -

Frånvarande: 11 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 3 c, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU2 Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem

Punkt 1 (Utgångspunkter och mål för transportpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 3 (c)

4. res. 4 (fp)

5. res. 5 (mp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 4

16 för res. 5

289 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

16 för res. 3

16 för res. 5

289 avstod

28 frånvarande

Talmanen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Talmanen anmodade Reynoldh Furustrand (s) och Per Westerberg (m) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Rosita Runegrund (kd) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja och kammaren hade således antagit res. 3.

Förberedande votering 3:

76 för res. 1

16 för res. 3

227 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
157 för utskottet
77 för res. 1
86 avstod
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 36 v
För res. 1: 76 m, 1 -
Avstod: 1 v, 38 kd, 16 c, 14 fp, 16 mp, 1 -
Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 4 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 3 (Alternativa finansieringsformer)

1. utskottet
2. res. 6 (c, m, kd, fp)
Votering:
174 för utskottet
146 för res. 6
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 121 s, 37 v, 16 mp
För res. 6: 75 m, 39 kd, 16 c, 14 fp, 2 -
Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 5 (Miljöstyrande avgifter)

Yrkanden:
1. utskottet
2. res. 8 (s, v)
3. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. T16 yrk. 1 (m)
Förberedande votering.
152 för res. 8
49 för mot.
116 avstod
32 frånvarande
Kammaren biträdde res. 8.
Huvudvotering:
116 för utskottet
154 för res. 8
51 avstod
28 frånvarande
Kammaren biföll res. 8.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 1 s, 26 m, 2 v, 39 kd, 16 c, 14 fp, 16 mp, 2 -
För res. 8: 120 s, 34 v
Avstod: 50 m, 1 v
Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp
Lars Bäckström (v) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 6 (Väg- och järnvägsinsatser åren 2002–2004)

1. utskottet

2. res. 10 (c)

3. res. 11 (mp)

Förberedande votering:

17 för res. 10

16 för res. 11

286 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 10.

Huvudvotering:

159 för utskottet

16 för res. 10

146 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 v, 1 fp

För res. 10: 16 c

Avstod: 76 m, 39 kd, 13 fp, 16 mp, 2 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Punkt 7 (Planeringsramar för perioden 2004–2015)

1. utskottet

2. res. 13 (kd)

3. res. 14 (c)

4. res. 16 (mp)

Förberedande votering 1:

22 för res. 14

16 för res. 16

280 avstod

31 frånvarande

Kammaren biträdde res. 14.

Förberedande votering 2:

39 för res. 13

16 för res. 14

266 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Huvudvotering:

158 för utskottet

39 för res. 13

124 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 37 v

För res. 13: 39 kd

Avstod: 76 m, 16 c, 14 fp, 16 mp, 2 -

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Prot. 2001/02:48

14 december

Punkt 13 (Citytunneln i Malmö)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 20 (c, kd, mp)

3. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. T36 yrk. 1 (v)

Förberedande votering:

70 för res. 20

9 för mot.

241 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 20.

Huvudvotering:

243 för utskottet

69 för res. 20

8 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 76 m, 30 v, 1 c, 14 fp, 1 -

För res. 20: 1 v, 38 kd, 14 c, 15 mp, 1 -

Avstod: 6 v, 1 kd, 1 mp

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 3 c, 2 fp

Punkt 15 (Regionalt planeringsansvar)

1. utskottet

2. res. 21 (c)

Votering:

289 för utskottet

15 för res. 21

16 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 121 s, 75 m, 37 v, 39 kd, 1 c, 14 fp, 2 -

För res. 21: 15 c

Avstod: 16 mp

Frånvarande: 10 s, 6 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU7 Ytterligare förlängd tid för statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbranschen

Prot. 2001/02:48
14 december

Yrkanden:

1. utskottet
2. res. 1 (m)
3. res. 2 (v)
4. res. 3 (fp)
5. res. 4 (mp)
6. utskottets förslag till beslut med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. T68 (m)

Förberedande votering 1:

Kammaren biträdde res. 4 med acklamation.

Förberedande votering 2:

17 för res. 3

16 för res. 4

285 avstod

31 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 3:

35 för res. 2

14 för res. 3

270 avstod

30 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 4:

73 för res. 1

37 för res. 2

211 avstod

28 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

176 för utskottet

73 för res. 1

72 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 120 s, 1 m, 39 kd, 16 c

För res. 1: 71 m, 2 -

Avstod: 1 s, 4 m, 37 v, 14 fp, 16 mp

Frånvarande: 10 s, 5 m, 6 v, 3 kd, 2 c, 2 fp

Stig Rindborg (m) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU2

Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd (prop. 2001/02:1 delvis).

Anf. 1 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Fattigdomen i världen måste utrotas. 1,2 miljarder människor hungrar fortfarande. Det är procentuellt något mindre än vad det tidigare har varit, men det totala antalet är fortfarande lika stort. Detta är naturligtvis alldeles oacceptabelt. Vi har en skyldighet att göra något åt detta problem, både av humanitära skäl och av etiska och moraliska skäl.

Vi har hållit på i 40 år med bistånd. En del har vi lärt oss. Vi har t.ex. lärt oss att ett land som lever i absolut fattigdom på 20–30 år kan gå över till relativt välbstånd. 1950 hade Ghana och Sydkorea exakt samma levnadsnivå. I dag är skillnaderna nästan totala.

Det finns sex vägar på vilka man kan angripa fattigdomsproblemen.

Den första är naturligtvis att mobilisera de egna resurserna i landet.

Den andra är att mobilisera privat kapital – någonting som kommer att kräva multinationella regelverk i stället för de 1 600 bilaterala överenskommelser som i dag existerar.

Därutöver är det naturligtvis handeln som är det viktiga. Handeln är mer än tio gånger större än biståndet för de fattiga länderna. Marknadstillträdet är naturligtvis A och O.

Här handlar det framför allt om jordbruk och textil. För de fattigaste länderna gäller det jordbruksprodukterna. De subventioner som EU har för sitt jordbruk är fullständigt oacceptabla eftersom de sänker världsmarknadspriserna och ger de fattiga länderna ännu mindre betalt för sina produkter. Men även tullarna måste naturligtvis successivt avvecklas.

För medelinkomstländerna och de lite längre komna av de fattiga länderna handlar det förstås om textiltullarna – industritullar på framför allt textilvaror. De måste bort.

Vi kan inte heller lämna skuldfrågan därhän. Det är ett viktigt problem i dessa länder. Av de 12,5 % som de skuldyngda fattiga länderna får i bistånd i förhållande till sin bruttonationalprodukt går drygt 2 % tillbaka till de rika länderna i skuldbetalningar. Det är naturligtvis en meningslös verksamhet.

Man måste även göra en del systemförändringar i de fattiga länderna. Det handlar om mänskliga rättigheter, det handlar om rättsstat, det handlar om demokrati och det handlar om jämställdhet.

Vi måste också ha ett bistånd. Men biståndet ska vara oljan i motorn – det som får utvecklingen att flyta. Det kan aldrig fungera om det ska vara bensinen i tanken.

Det grundläggande för att åstadkomma ett utrotande av fattigdomen är naturligtvis att satsa på tillväxt. Men det handlar också om att världssamfundet satsar på globala nyttigheter. Det är sådant som stabila ekonomiska förhållanden, miljösatser, smittsamma sjukdomars behandling och andra liknande ting som brukar sammanfattas med *global public goods*.

Det fordras konfliktlösning. Det fordras basal sjukvård och det fordras därutöver också regionalt samarbete. Den regionala handeln är

ofta den viktiga delen av handeln för de fattiga länderna – i varje fall i de första stadierna av uppbyggnaden av en välfärdsstat.

Utbildning är oerhört viktigt. Informationstekniken har gjort att vi också har fått en ny form av analfabetism, nämligen att inte kunna hantera en dator. Även detta måste man lära sig att reda ut och klara upp.

Familjejordbruken måste stärkas, ofta i förening med jordreformer.

Vi har fem sorters bistånd.

Först och främst handlar det om resursöverföringar, där de stora summorna förs över till regeringarna i länderna. Där menar vi att man måste koncentrera sig på ett begränsat antal länder där man kan nå rejäla resultat. Sida är i dag verksam i 116 länder. Vi tror att man behöver koncentrera sig betydligt och framför allt inrikta sig på Afrika, där fattigdomen fortfarande ökar.

Sedan handlar det om kunskapsöverföring. Där menar vi att man gärna kan vara verksam över hela världen när det gäller teknik och IT, men inte minst också när det gäller att stärka de fattiga ländernas förhandlingsförmåga i de stora organisationerna som WTO, UNCTAD osv.

Katastrofhjälpen måste vara snabb. Det handlar ofta om att snabbt komma fram med lednings- och kommunikationsutrustning. Den kan inte förutses. Man kan bara planera för att vara beredd till snabba insatser.

De enskilda organisationerna är ofta väl förankrade, har lång tradition på platsen och betyder oerhört mycket för biståndsviljan i Sverige. Vi menar att det finns anledning att göra ytterligare insatser också här.

En viktig funktion när det gäller biståndet är även demokratibiståndet. Där är enligt vår uppfattning de partinära stiftelserna av utomordentligt stor betydelse, och deras roll bör stärkas. Parlamentarikernas möjligheter och deras ställning i förhållande till presidentmakten i många länder är en väsentlig sak.

När vi ska leda biståndsverksamheten handlar det om mål- och resultatstyrning. Om vi ska kunna åstadkomma en mål- och resultatstyrning måste vi ha mål som är tydliga, som är lätta att uppfatta, lätta att komma ihåg och inte för många. Och man måste ha mål där resultaten kan mätas, för annars kan man aldrig någonsin få en resultatstyrning.

Vi vill, och det har vi sagt i många år, ha som det övergripande målet att utrota fattigdomen. Det står vi kvar vid. Det är ganska naturligt eftersom det enda gemensamma för de fattiga länderna är just fattigdomen – i övrigt är de ju i många avseenden disparata – och här menar vi fattigdomen i bred mening, alltså den politiska, ekonomiska och sociala fattigdomen.

Sedan menar vi att millenniemålen, de mål som har förhandlats fram av FN, OECD, Världsbanken och IMF, ska vara de ledande målen när det gäller att utrota fattigdomen. Målen är åtta stycken. Det handlar om att utrota den extrema fattigdomen och hungern, att skapa en universell grundskoleutbildning, att öka jämställdheten, att minska barnadödligheten, att minska barnsängsdödligheten, att bekämpa hiv och malaria, att åstadkomma miljömässig hållbarhet och utveckla ett globalt partnerskap. Under dessa mål har 18 operativa mål antagits, och man har 40 indikatorer. Målsättningen är att halvera fattigdomen till år 2015.

Det är ett realistiskt mål som t.o.m. utan stora svårigheter skulle kunna överträffas. Det är mätbara saker, vilket gör att man kan följa upp det hela. Till detta måste man foga ytterligare mål. Det handlar då om

mål för demokrati, rättssamhälle och mänskliga rättigheter. Det är ingen svårighet att göra också dessa mål mätbara. Då får vi någonting som är hanterbart, mätbart och som vi kan följa upp. De är dessutom antagna av Sverige. Därför är det ganska självklart att vi ska leva upp till dem.

Det är viktigt att utrota fattigdomen också av det skälet att u-länderna kan bli en viktig rekryteringsbas för de terroristorganisationer som ju hittills huvudsakligen har bestått av relativt välmående individer, men risken finns ju hela tiden där.

I det svenska biståndets historia finns det tre märkesår som jag tycker att det finns all anledning att uppmärksamma. Det första är 1978, när regeringen Fälldin avskrev alla u-ländernas skulder till Sverige. De andra två är de år när vi betalade ut mer än 1 % av BNP i bistånd. Det ena var under regeringen Ullsten, och det andra var under regeringen Bildt.

Vad är det som Moderaterna alldeles speciellt vill när det gäller samarbetet med de fattiga länderna? Ja, först och främst är det naturligtvis marknadsstillträdet, att avveckla subventioner och tullhinder.

Sedan tycker vi, och har tyckt länge, att skuldfrågan är viktig. Vi var först med särskilda anslag till skuldlättnader, speciellt i Afrika. Vi menar att år 2004 är det dags att avveckla de tungt skuldsatta fattiga ländernas skulder. Det handlar om 200 miljarder dollar. Med hänsyn till Sveriges andel av i-världens produktion skulle det för Sveriges del handla om 2 miljarder dollar. Det menar vi att Sverige som föregångsland bör ta på sig att avskriva 2004. Det blir lite av ett konkursförfarande, vilket är ett ganska elegant sätt att låta en ny ledning få lov att gå vidare utan att bära bördorna av skulderna från tidigare vanstyre. Det innebär också att vi jämfört med andra partier kommer att ha gjort en rätt rejäl insats under den kommande treårsperioden.

Vi vill också ta upp frågan om avdragsrätt för gåvor till biståndsorganisationer. Vi föreslår en utredning om detta. Vår tanke är närmast att vi skulle hitta något som liknar det tyska systemet, där man får en automatisk avdragsrätt upp till en viss nivå för bidrag till vissa godkända organisationer, därför att det fordras naturligtvis en viss kontroll av sådan verksamhet.

Vidare vill vi satsa på Afrika. Vi vill satsa särskilt på länder med s.k. *good governance*, god samhällsstyrning. Då vill vi naturligtvis förlägga Sidas utvecklingsenhet till Afrika och sikta på att successivt gå över till att länderna själva får hantera sin utveckling och att vi kan komma i en situation där vi bara bidrar med det ekonomiska stöd som behövs för detta.

Vi vill ha mätbara resultat och menar alltså att utbetalningsmål inte är en bra väg men att millenniemålen är en bra väg att arbeta vidare på, och dessa menar vi att vi bör satsa på.

I våra samarbetsländer, de som vi arbetar nära samman med, vill vi införa skolplikt. Barnen ska inte arbeta i fabriker och på fälten. De ska gå i skolan. Det ska vara ett grundläggande krav när vi går in med bistånd.

Vi menar också att ingen kan granska sin egen verksamhet. Det är en omöjlighet. Därför behöver vi ett utvärderingsinstitut eller en utvärderingsfunktion som är oberoende av Sida.

Vi vill också att alla projekt ska vara försedda med utvecklingsplaner. Dåligt bistånd blir inte bättre med tiden, och bra bistånd ska övergå i landets eget ägarskap. Därför ska man hela tiden ha utvecklingsplaner.

Det finns många aktörer på detta område. Men inriktningen måste vara på de fattiga människorna och att höja deras levnadsnivå. Det handlar om många politikområden, och det fordras kongruens och *mainstreaming* i det arbete som vi nu sysslar med. Och det gäller att påverka EU som ju har oerhört stora reservationer, pengar, som aldrig har betalats ut och som måste komma till de mål de är avsedda för.

Vi tror också att UNDP ska omformas och utvecklas till en representant för de fattiga länderna för att hjälpa dem i alla de förhandlingar som blir aktuella framöver.

Jag vill passa på att yrka bifall till reservation 3.

Fru talman! Detta är den sista debatt som Viola Furubjelke deltar i. Det känns väldigt tomt.

Bakom allt viktigt finns det alltid någon människa i bakgrunden. Viola Furubjelke har betytt så oerhört mycket när det gäller att stärka riksdagens ställning på det utrikespolitiska planet. Hon har lett utrikesutskottet på ett sätt som vi alla uppskattat väldigt mycket. Hon har reformerat världens äldsta politiska organisation, Interparlamentariska unionen, på ett lysande sätt. Och alla parlamentariker som sysslar med utrikespolitik vet vem Mrs. Viola är. Hon är en legendar i dag.

Vi vill från Moderaternas sida framföra vår stora uppskattning och vår tacksamhet för en beundransvärd politisk insats och för alla roliga upplevelser vi har haft tillsammans.

Anf. 2 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Fru talman! Ett fotbollslag i Ouagadougou, Burkina Faso tränar både för att bli bättre i fotboll och i demokrati, hur man fattar beslut; utbildning för riksdagsförvaltningen i Vietnam för att den ska bli effektiv, för att den ska fungera och nå ut med information; Kvinnor kan-mässa och utbildning i jämställdhet och mänskliga rättigheter i Ukraina, Kazakstan och andra länder inom östbiståndet; återuppbyggda broar i Honduras m.fl. länder efter orkanen Mitch – allt detta är exempel på biståndsinsatser. Det är exempel på hur man kan stärka demokratin, hur vi kan stärka mänskliga rättigheter och ge katastrofbistånd samt bidrag till återuppbyggnad och utveckling. Det finns väldigt många fler.

Det är därför med glädje som jag i dag kan konstatera att utrikesutskottet äntligen har tagit ett stort steg framåt vad gäller enprocentmålet, att vi har fastställt detta till år 2005 och att vi äntligen har socialdemokraterna med oss för att kunna ta detta steg. Vi ökar biståndet så att det för år 2004 blir 0,86 % av BNI. Det är en bit kvar, men det måste gå fort. Nu fattas bara Moderaterna, eftersom alla vi andra partier länge har drivit denna fråga.

Från Vänsterpartiets sida är vi inte nöjda. Det kan ju inget parti vara när vi ser situationen i världen i dag. Vi har globala miljökatastrofer. Vi har miljoner barn som lider av undernäring, brist på skolgång m.m. Bertil Persson har beskrivit situationen väl. Den grundläggande frågan är: Hur ska vi förverkliga våra högtidliga löften? Det fattas ju inte sådana. Vi har millenniemålen från föregående år, men också en rad andra sammanhang, t.ex. FN-konferenser, där världens ledare har fattat beslut om vad som bör göras. Det är inte insikten och kunskapen som saknas.

Nej, det som saknas är viljan att förverkliga de mål som har satts upp. Därför kommer den konferens för finansiering och utveckling som äger

rum i Mexiko att bli avgörande. Där kommer det också att visa sig hur nödvändigt det är med samverkan mellan dels olika utvecklingsinstitutioner och stater, dels det privata kapitalet – hur illa en del av oss än kan tycka om det i princip. Det finns ingen annan väg framåt.

Fru talman! Händelserna den 11 september kommer nog alltid att påverka livet för oss som lever i dag. Det kommer att finnas med, det förskräckliga som hände som inte får hända. Men jag kan ändå se att jag tror att det utvecklades något positivt efter detta, nämligen insikten hos alla stater om att vi måste samarbeta, att det måste till ett globalt samarbete och att klyftorna måste minska mellan fattiga och rika och mellan nord och syd i vår värld.

Jag tror att vi alla är klara över att biståndet i sig inte kan lösa världens problem. Det är en spillra av det vi kan åstadkomma. Det är en rad andra saker som måste till. Det är handel. Det är minskade tullar. Det är näringslivets intresse för sunda investeringar med miljöriktiga och arbetsmässigt bra betingelser. Det är också att visa ett samband med flyktingar och att ta ansvar för den frågan. Dessutom är det att sätta stopp för krigsmaterielexport och att minska de militära satsningarna.

De här frågorna kommer fram i den utredning om global utveckling, Globkom, som pågår och som snart landar med sitt resultat. Där får vi förhoppningsvis just det här sammanhanget klart för oss och inte bara skilda delar. Vänsterpartiet säger ja till rättviseperspektivet men nej till allmosor, ja till solidaritet men nej till kommersialisering och egenintresse. Där har vår representant Ann Schlyter tagit upp idén om hur man måste utveckla vänskapssamarbetet, ett globalt samarbete, i en svensk fond för att stärka partnerskapet mellan nord och syd.

Jag utgår också från att jämställdhet kommer att bli en huvudfråga för framtiden, och också för Globkom. Vi kan bara ta ett av de allra senaste exemplen, där en rapport för matprogrammet i FN, UNFP, för några månader sedan presenterades i Berlin. Där framhöll man betydelsen på lång sikt av jämställdhet mellan män och kvinnor. Man pekar på att jämställdhet är den enda vägen för att bryta den onda cirkeln av fattigdom, miljöförstöring och oönskade graviditeter. Därför måste jämställdheten vara en av de absolut viktigaste frågorna. Vi har ju ingen biståndsmister hos oss i dag, men en fråga vi diskuterade för ett år sedan gällde ett institut för genderforskning i Göteborg. Då lät det hoppfullt från biståndsmistern, men det har inte hänt något.

I utredningen utgår vi också, liksom i det här betänkandet, från att barnperspektivet finns integrerat. Detsamma gäller insatser för funktionshindrade och deras rättigheter. Där är vi ännu bara i början och pekar på exempel. Men strukturer för att just bevaka deras rättigheter och få detta integrerat i olika biståndsprogram fattas ännu. Detsamma gäller att bygga upp en fungerande lagstiftning för funktionshindrades rättigheter världen över.

Fru talman! Biståndet, det internationella samarbetet, har ju två viktiga delar. Det ena är det multilaterala. Där var Bertil Persson inne på skuldfrågan. Jag är glad över att Moderaterna visar ett så starkt intresse för att på kort tid lösa skuldfrågan och eliminera skulderna för att komma en bit på väg i fattigdomsbekämpningen. Men jag tycker ändå, måste jag säga, att vi har tagit ett bra steg framåt.

Fr.o.m. nästa år, 2002, kommer satsningen att bli över 600 miljoner, närmare 700 miljoner, och den kommer att öka. Jag tror att det är svårt att satsa mer just nu, men jag vill också ställa en fråga, för jag tycker inte att ekvationen från Moderaternas sida går ihop. Hur ska man kunna minska biståndet totalt om man ska öka skuldavskrivningen så kraftigt? Vad är det då som får stryka på foten?

På det bilaterala området är det självklart Afrika som får största delen. Det är väldigt motiverat med tanke på den stora fattigdomen och ökningen av hiv/aids. I Latinamerika sker det också en ökning, framför allt på områden som demokrati och mänskliga rättigheter. Enskilda organisationer spelar också en väldigt central roll, också för att stärka det civila samhället.

Jag vill också peka på satsningen vad gäller IT, som inte ska bli något privilegium för den rika världen. Likaså ser vi en nystart i Indien. Där är det viktigt att se hur Sverige kan spela en specifik roll med projekt som är väldigt preciserade vad gäller jämställdhet, barnarbete, mänskliga rättigheter m.m. Det sker också en utökad nysatsning på Afghanistan med tanke på den situation som nu kommer, när förhoppningsvis kriget är avslutat.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Vänsterpartiets reservation 9, där vi tar upp frågan om EU. Murad Artin kommer att gå in närmare på de uppenbara problem som vi har med EU-biståndet, men också en rad andra faktorer. Tiden räcker inte till för att mer beskriva de frågorna.

Även jag vill passa på att tacka Viola Furubjelke, utrikesutskottets ordförande, för den tid då jag har haft förmånen att samarbeta med henne. Det har varit en väldigt givande tid, det är min uppfattning. Jag vill helt instämma i Bertil Perssons ord, där är vi helt överens, om vilken betydelse Viola Furubjelke har haft för den svenska riksdagen men också i det internationella arbetet. Jag och många andra har lärt mycket av Viola. Tack för det och lycka till i framtiden!

Jag hade också velat hälsa Urban Ahlin välkommen som ny ordförande i utrikesutskottet i dag, men det får anstå. Detsamma gäller den nya biståndsministern Jan O Karlsson.

Till slut, fru talman, skulle jag vilja berätta om ett julkort som jag, och säkert många andra, fick häromdagen. Det börjar med olika bilder: Om du har mat i kylan, kläder att ta på dig, tak över huvudet, en säng att sova i – då är du rikare än 75 % av världens folk. Det var också flera andra texter med ungefär liknande innehåll. Det var en bra tankeställare, tycker jag, för att inse att Sveriges ökade ansträngningar för att höja anslaget till internationellt bistånd är självklara, men också för att vi inte kan stanna här.

Vi måste fortsätta för att förverkliga enprocentsmålet senast år 2005 och på allvar ställa upp bakom millenniemålen till år 2015. Och vi måste driva på för att få en samordnad politik där biståndet ingår som en del, tillsammans med handel, tullar, avveckling av krigsmateriel m.m.

Fru talman! Till sist vill jag citera Leonardo Boff, som vi nyligen hade som gäst här i riksdagen. Han är befrielsesteolog från Brasilien och en av pristagarna till Right Livelihood Award detta år. I sitt tacktal till riksdagen sade han:

”Den här gången har vi ingen Noaks Ark för att rädda några och låta de andra dö. Vi vill rädda oss själva tillsammans.”

Anf. 3 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Från moderat sida har vi hela tiden velat räkna i resultat på marken, inte i storlek på undertecknade checkar. Det är detta som gör att vi vill gå in för skuldlättnader, och det har vi länge och konsekvent gjort. Den stora fördelen är att det ger regeringarna i de aktuella länderna möjlighet att agera mycket friare när de är befriade från skulderna från tidigare vanstyre. I och för sig hjälper vi på det viset under treårsperioden till lite mer än övriga partier – vi räknar inte heller här i procent.

Vi vill också koncentrera när det gäller resursöverföringar och inriktat oss på Afrika där fattigdomen ökar. Det innebär att vi hela tiden under senare år satsat mer på Afrika än andra partier. Däremot reducerar vi insatserna i Asien och Latinamerika och inriktar oss där framför allt på kunskapsöverföring och väsentligt mycket mindre på resursöverföring än andra partier. Detta ger vi uttryck för i våra reservationer.

Anf. 4 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Ja, Bertil Persson, jag vet hur ni resonerar men jag har ändå svårt att förstå det. När ni gör den prioriteringen innebär det att ni säger att en rad andra insatser mer eller mindre inte är värdefulla eller inte behövs – eller åtminstone är mindre angelägna. Jag har svårt att stämma in i detta eftersom det är så oerhört mycket som görs på andra områden och som är lika väsentligt.

Vi instämmer när det gäller satsningen på Afrika. Men exempelvis när det gäller att bygga upp för insatser i Indien, som har stora problem – inte jämnt spridda men i delar av landet – och som är oerhört fattigt kan svenska erfarenheter komma väl till pass. Jag förstår inte att moderaterna inte kan instämma i det.

Vi har, som jag tidigare nämnde, demokratiseringsprojekten i Vietnam där bl.a. svenska riksdagen är verksam. Är inte det också viktiga insatser? Moderaterna talar ju så väl om demokratisering och *good governance*. Jag har väldigt svårt att förstå detta.

Sedan undrar jag, Bertil Persson, kring detta med avdragsrätt som Bertil Persson talade så väl om. Detta är ingen ny fråga. Jag har läst om det i protokoll från 1960-talet. Redan då var det många som ifrågasatte detta; precis som många av oss gör i dag. Det här betyder ju att företagen slipper skatt, men den behövs också. Vi vet ju att det finns angelägna områden. Man kan väl ge en gåva utan att för den skull genast behöva göra avdrag.

Anf. 5 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Vi moderater tycker inte – för att vara riktigt ärlig – att det är så häftigt att betala skatt. Vi tror nog att det kan finnas skäl att ge den här stimulansen. Det faktum att man kan bidra till att utrota fattigdomen i världen och att man dessutom får en belöning för det, så att det man skänker blir ännu mer, tror jag är ett viktigt incitament både för biståndsviljan och när det gäller att få fram pengar till de insatser som görs.

Sveriges verksamhet i 116 länder ska nog begränsas till kunskapsöverföring. Jag tror inte att man ska hålla på med resursöverföring i, som det ändå är i dag, ett fyrtiotal länder. En koncentration kan nog ge myck-

et bättre resultat, inte minst därför att man då kan skapa föredömen för andra länder genom insatser som kan tas efter därför att resultat nås.

Jag vill inte alls förneka att vi ska vara kvar med kunskapsöverföring i både Vietnam, som jag tycker har gjort markanta framsteg när det gäller övergången till marknadsekonomi, och i Indien. Där är det ju kolossala skillnader mellan dollarbiljonärerna och de extremt fattiga och där man behöver hjälpa till med att skapa en form av fördelningspolitik, med tanke på de skilda levnadsnivåer som landet har.

Anf. 6 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Fru talman! Ja, Bertil Persson, jag tror att det är bra att koncentrera biståndet; den processen är också på gång. Men samtidigt kan man väl säga att det väldigt ofta är enskilda organisationer som står för den rad av små insatser vad gäller pengar som görs med kunskapsöverföring. Det är en väldigt liten administration för Sida i det fallet. Därför tycker jag att det är dumt att strypa den typen av bistånd. I stället handlar det om koncentration. Där detta finns och där det fungerar och gör nytta är det väl viktigt att ha det kvar.

Sedan kommer jag till frågan om avdrag. Ja, visst är det bra att man kan göra en insats. Men väldigt ofta handlar det om företag som har omfattande vinster – så pass stora vinster att de mycket väl kan ge de här gåvorna och göra de insatser som behövs utan att för den skull genast behöva yrka på avdrag. De behöver inte uppmuntran i den formen, utan vad de behöver – och det tror jag att Mexikokonferensen kommer att visa – är uppskattning och erkännande och att bli en part. Det handlar alltså om att man räknar med dem i utvecklingssamarbetet – de behövs där – inte om att genast få göra avdrag på många gånger stora vinster om vi talar om världens största företag.

Fru talman! Till sist vill också jag passa på att önska utskottets ledamöter och kansliet en god jul. Jag talade förut om Viola Furubjelkes stora insatser, men jag vill också säga att utskottets kansli är en klippa i tillvaron för alla oss som arbetar med de här frågorna. Vi uppskattar mycket era insatser. Tack!

Anf. 7 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Fru talman! Naturligtvis står jag bakom samtliga kristdemokratiska reservationer, men för tids vinnande och med tanke på den speciella dag det är i dag nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1.

Utvecklingen i världen går framåt. Enligt UNDP:s årliga rapport lever vi längre och mer hälsosamma liv. Barndödligheten minskar. Allt fler människor lär sig skriva och läsa. Genomsnittsinkomsten i utvecklingsländerna har fördubblats under de senaste tio åren. Fler länder utvecklar demokratiska samhällssystem osv. Det finns fler positiva exempel än de här uppräknade.

Dock varierar utvecklingen kraftigt mellan olika folkgrupper och regioner. 5 miljarder människor anses ha mat för dagen. Men officiellt finns det i dag mer än 6 miljarder människor. Det betyder att ungefär 1 miljard människor svälter. *Var tredje sekund* dör någon av svält och undernäring. Vad beror det på? Skulle vi kunna göra mer för att hjälpa? Jag undrar vem av oss som kan säga: Jag kan inte göra mer.

I onsdags kunde vi här i kammaren lyssna till FN:s generalsekreterare Kofi Annan, värdig fredspristagare och en man med en oerhört svår uppgift: att se så många behov utan att få de resurser som behövs – inte därför att de inte finns utan därför att vi i den rika världen inte anser att vi kan göra mer just nu.

Fru talman! Trots att vi svenskar tillhör dem som står i främsta ledet kan vi göra mer. Enprocentsmålet är ett viktigt principmål. Men det är också viktigt hur vi använder våra biståndspengar.

Vad skulle du vilja säga och göra om du hade haft samma uppgift som Kofi Annan? Vi skulle alla behöva stanna upp och tänka till när det gäller den frågan. Vad menar vi med vårt tal om alla människors lika värde? Vilka konsekvenser får det för oss, eller borde det få, kanske man skulle säga? Hur ser framtiden ut för de nära 325 miljoner barn som går miste om sin skolgång, eller de mer än 20 miljoner människor i världen som nu befinner sig på flykt? Vilket framtidshopp är vi med och ger de människor som bor i de fattigaste länderna, de svårast drabbade?

Fru talman! Vi kristdemokrater anser att tänkandet kring utveckling och bistånd måste förändras. Det internationella biståndet är en av flera komponenter i en sammanhållen global utrikespolitik till stöd för de fattiga ländernas utveckling. Ett väl fungerande och effektivt utvecklingssamarbete kräver en helhetssyn på ekonomi, handel, bistånd och miljö.

Internationellt bistånd måste bidra till att skapa förutsättningar som främjar långsiktig tillväxt för de allra fattigaste, så att de kan ta sig ur biståndsbehovet.

För att kunna stödja utvecklingsländernas möjligheter att på ett rättvist sätt delta i globaliseringen krävs det internationellt bistånd för att bygga upp fungerande institutioner, utveckla socialt och miljömässigt hållbara tillväxtmetoder och höja utbildningsnivån. På FN-konferensen Finansiering för utveckling måste både nationer och internationella organisationer ta sig an denna uppgift.

Fru talman! Frihandeln rymmer stora möjligheter men kan inte isoleras från problemområden såsom miljöförstöring, skövade naturresurser, brott mot mänskliga rättigheter, osv.

Vi kristdemokrater anser att den globala ekonomin kräver tydliga spelregler präglade av etiska hänsyn. I framtiden måste stater, frivilligorganisationer och företag samarbeta i de stora globala frågorna – miljöförstöring, kampen för de mänskliga rättigheterna, korruptionsbekämpning och mycket mera. Vi kristdemokrater ser därför med stor glädje och förhoppning på FN:s generalsekreterare Kofi Annans initiativ The Global Compact. Denna överenskommelse med näringslivet om att samarbeta kring nio principer för mänskliga rättigheter, miljö och social utveckling kommer förhoppningsvis att få stor betydelse för utvecklingssamarbetet världen över. Kristdemokraterna anser att detta förslag bör följas upp genom ett nära samarbete mellan regeringen och det svenska näringslivet, där regeringen uppmanar och stöder företagen i arbetet med att upprätta uppförandekoder och säkerställa god kontroll och uppföljning av dessa koder. Regeringen bör också ta initiativ till en samordning på europeisk nivå.

Det kanske största praktiska problemet för många utvecklingsländer är de enorma skulderna. Skuldbördan begränsar och ibland t.o.m. för-

hindrar deras möjlighet att utvecklas. I många fall överskrider enbart räntekostnaderna för lånen intäkterna från dessa länders export. Skuldavskrivningen är nödvändig för att dessa länder ska ha möjlighet till tillväxt och utveckling. Det som har skett hittills räcker inte. Sverige bör vara ett föredöme och leda den globala opinionen när det gäller skuldavskrivningen. Vi kristdemokrater har under de senaste tre åren anslagit 1 345 miljoner kronor mer än regeringen inom detta område.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill betona att främjandet av mänskliga rättigheter och en demokratisk samhällsutveckling ska ingå i den övergripande målsättningen. En tillfredsställande levnadsnivå bygger givetvis i grunden på materiellt välstånd men kan inte till fullo uppnås utan möjligheten att få leva i frihet och värdighet. Inom biståndspolitiken är mänskliga rättigheter såväl ett mål som ett medel. Relationen mellan mänskliga rättigheter och utveckling är en allians som ger både styrka och energi. Ekonomisk och social utveckling är nödvändig för att kunna uppleva mänskliga rättigheter, och mänskliga rättigheter är en förutsättning för tillväxt och utveckling.

Vi kristdemokrater vill ytterligare lyfta biståndet till mänskliga rättigheter och föreslår därför en ny delpost som bör heta mänskliga rättigheter och demokrati.

Fru talman! Naturkatastrofer och konflikter har under senare år visat på behovet av en väsentligt stärkt beredskap för stora humanitära kriser och humanitärt bistånd. Kapaciteten för att hantera katastroferna i de särskilt drabbade länderna behöver stärkas. Vi behöver göra mer i fråga om forskning om naturkatastrofer och deras orsaker. Och vi behöver få en bättre beredskap och organisation för det internationella samfundet när det gäller hjälp i dessa situationer.

Vi kristdemokrater menar att de enskilda organisationerna är en ytterst viktig del av det bilaterala biståndsarbetet. De har en unik kompetens om lokala förhållanden och en position som vi skulle kunna tillvarata ännu bättre i det svenska utvecklingssamarbetet, även om det sker mycket samarbete på den nivån.

Fru talman! Vi kristdemokrater har vid flera tillfällen beklagat att det oberoende sekretariatet för analys och utvärdering av det svenska utvecklingsbiståndet som instiftades under fyrpartiregeringen lades ned. Det behövs enligt vår mening ytterligare en utvärderingsnivå utöver Sidas egen för att med oberoende beslutsunderlag bedöma och redovisa resultatet av utvecklingssamarbetet. En extern oberoende analys och utvärdering av det svenska biståndet är angelägen för att det ska ställas utom allt tvivel att biståndets resurserna hanteras på ett effektivt sätt och för att säkerställa att svenskt bistånd lever upp till ställda kvalitetskrav.

Det är angeläget att vi snarast når upp till enprocentsmålet. Det är beklagligt att vi nått det bara två gånger sedan riksdagen fastslog det 1968. I det förslag som vi lägger fram kommer vi att nå 1 % av BNI år 2005.

Fru talman! En viktig uppgift tror jag kan vara att vi verkar för att också EU:s bistånd ökar.

Till slut vill jag instämma i det tack som har riktats till Viola Furubjelke och säga att vi kristdemokrater har uppskattat hennes arbete och hennes goda insatser som utrikesutskottets ordförande. Och vi önskar henne lycka till på vägen till Damaskus och de viktiga uppgifter som väntar där.

Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Världen är full av orättvisor och social klyvning av enorma dimensioner. 1,2 miljarder människor lever på under 1 dollar per dag. Ungefär hälften eller mer än hälften lever på under 3 dollar per dag. Mer än 800 miljoner människor svälter. En stor del av världens befolkning lever under förtryck i konflikter och i krig. Hiv/aids är en galopperande farsot som stoppar all utveckling i många länder. Där finns flyktingströmmar, enorma miljöproblem, ständiga kränkningar av de mänskliga rättigheterna, orättvisa handelsregler och könsdiskriminering. Ja, det är enorma problem.

Samtidigt har världens rikaste en allt större andel av världens förmögenheter. Den sociala klyvningen ökar. Varför är det så? Beror det på globaliseringen, som en del påstår? Nej, jag tror inte det. Snarare beror det på att en stor del av människorna inte omfattas av globaliseringen. Där måste en förbättring ske. Som Kofi Annan har sagt: Om globaliseringen inte är bra för alla kommer den snart inte att vara bra för någon.

Efter den 11 september ökade medvetenheten i världen om att orättvisorna kan öka stödet för terrorism. Det hindrar inte hjärnorna bakom terrorism, de är inte intresserade av demokrati och rättvisa för vanligt folk. Men det finns en rekryteringsbas bland fattiga, utbildade, svältande och arbetslösa människor. Därför hoppas vi på en global samling kring fattigdomsbekämpning, där förhoppningsvis även USA deltar och konstruktivt hjälper till med fattigdomsbekämpningen. Världens ledare har ju fattat beslut om att halvera fattigdomen till 2015, öka läskunnigheten, om att alla barn ska få gå i grundskola, att man ska minska barn dödligheten, öka tillgången till hälsovård och att varje land ska tillämpa en strategi för en hållbar utveckling senast 2002.

Det kommer att bli svårt att nå dessa mål i en värld vars befolkning beräknas öka med 2 miljarder under de kommande 25 åren. 97 % av denna ökning sker i u-länderna. Enbart i Afrika behövs en tillväxt på minst 7 % per år för att nå målet att halvera fattigdomen. Egentligen ska målet vara att utrota fattigdomen. Men det är ett förpliktande mål som bör leda till en ökad biståndsnivå i hela den rika världen, inte bara i Sverige. Enprocentsmålet är viktigt, men alla länder bör öka sitt bistånd.

Det går inte att komma ifrån att det krävs resurser för att åstadkomma en så snabb förändring, även om innehållet i resurserna är mycket viktigt. Det behövs en genomtänkt global strategi för att åstadkomma detta. En positiv sak är den konferens om finansieringen av fattigdomsbekämpning som ska hållas i Mexico nästa år. Det är första gången som FN, Världsbanken, Valutafonden och näringslivet globalt sett går samman för att få ett helhetsgrepp. Det är mycket bra, och det ska bli intressant att se vad som kommer ur det.

Det som krävs är en bistånds- och handelspolitik som ger förutsättningar för länderna och de enskilda människorna att lyfta sig ur fattigdomen. Vi i Centerpartiet tror på den enskilda människans kraft och förmåga, men det går inte på tom mage. Det handlar om handelspolitik, jordbrukspolitik, kunskapssamarbete, konfliktförebyggande, krishantering och skuldavskrivning. Förutsättningen för att minska fattigdomen och bidra till att åstadkomma utveckling är fred och säkerhet, god styrelse, starka institutioner, jämställdhet, respekt för mänskliga rättigheter och utveckling av mänsklig kapacitet, utbildning för alla och ökat själv-

bestämmande utifrån de egna perspektiven. Samtidigt som vi inte ska trycka på våra lösningar på folken i u-länderna ska vi vara mycket tydliga när det gäller demokrati och respekten för mänskliga rättigheter. Det kan vi inte göra avkall på. Det gäller också kvinnors och flickors rättigheter till utbildning och deltagande i samhällslivet. Detta måste vara mycket tydligt i vår biståndspolitik. Vi ska inte ge stöd till diktaturregimer. Vi kan ge stöd till människorna i länder som inte respekterar de mänskliga rättigheterna. Därför har vi en reservation tillsammans med Folkpartiet, reservation 6, som jag yrkar bifall till. Det är den enda reservation som jag yrkar bifall till.

När det gäller demokrati och flerpartisystem är biståndet via partierna oerhört viktigt. Som vi ser det handlar det ofta om att stödja en opposition i länder som domineras av ett starkt parti. Denna dominans leder förr eller senare fram till ökad korruption, förtryck och kränkningar av de mänskliga rättigheterna och därmed minskad utveckling i landet. All erfarenhet visar att utveckling bara sker i okorrumperade länder.

Det är lätt att bara kräva demokrati och flerpartisystem. Men vi tror att det behövs mycket konkret arbete för att stödja opposition och för att få en opposition att växa fram, så att man får en pluralism, det går inte av sig självt. Därför måste vi i ökad omfattning konkret arbeta för flerpartisystem och stärka oppositionen i fler länder än vad vi gör i dag och göra det ännu mera. Våra svenska partier med våra traditioner och erfarenheter har en mycket stor uppgift att fylla. Därför är det bra att det partinära stödet nu permanentas och ökar. Jag tycker att det på sikt bör stärkas ännu mera.

Fru talman! Jag vill fokusera en fråga där vi i Centerpartiet tycker att regeringen har en ganska sval inställning. Jag hoppas att den kommer att ändras så att man blir tydligare på den punkten. Jag vill säga att man kanske inte riktigt har förstått problematiken. Det handlar om tillgången till mat, livsmedelssäkerhet och livsmedelsproduktion. Mer än 800 miljoner av världens befolkning svälter. Jag vill säga att det är helt i onödan.

Rätten till mat är erkänd i flera legalt bindande internationella konventioner. Viktigast är konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter där mat inkluderas. Nu diskuteras s.k. *code of conduct* när det gäller tillgång till mat. Jag tycker att Sverige bör haka på det. Det handlar om fördelning av livsmedel och i mycket hög grad om jordbrukspolitiken.

Utveckling av jordbruk och livsmedelsproduktion är avgörande för all utveckling, allra mest i ett fattigt land. Det finns egentligen inget land som har haft en bred och snabb utveckling utan att först ha utvecklat den egna jordbrukssektorn. Det går inte att bygga välstånd och framsteg på tom mage.

I en rapport *Rural Poverty Report 2001* om utmaningen att få slut på fattigdomen på landsbygden från FN:s internationella jordbruksfond hävdas att landsbygds- och jordbruksutvecklingen måste få högre prioritet om fattigdomsbekämpningsmålet ska kunna uppnås, dvs. att världens fattigdom ska halveras till 2015.

Som jag sade vet experter att i länder där det har skett en minskning av fattigdom har det skett med hjälp av en snabb jordbruksutveckling, framför allt småskaligt jordbruk. Det är viktigt att komma ihåg att tillväxt i sig gör ganska lite för att påverka fattigdomen generellt i ett land. Det är

strukturen som är oerhört viktig och sysselsättningen. Jordbruket är mycket bättre när det gäller att öka sysselsättningen än vad industrin är. Det genererar också jobb i angränsande sektorer, så att sysselsättningen ökar kraftigt med en utveckling av jordbruksproduktionen. Det blir en grund att bygga vidare utveckling på.

Att ordet jordbruksutveckling knappt nämns i regeringens budgetproposition i höstas är en stor brist. Under rubriken Internationellt bistånd nämns varken jordbruk eller livsmedelsproduktion. Det är först i kapitlet som EU som livsmedelsbistånd och livsmedelssäkerhet tas upp. Livsmedelsbistånd är kanske inte precis det som vi vill fokusera, utan det är själva produktionen på plats.

Regeringen skriver att livsmedelssäkerhet och jordbruksutveckling har antagits som ett av de sex prioriterade områdena för EG:s utvecklingssamarbete. Nu vet vi hur EG:s utvecklingssamarbete fungerar. Praktiskt sett fungerar det faktiskt mycket dåligt, vill jag säga. Men vi tycker att den svenska regeringen borde göra livsmedelssäkerhet och jordbruksutveckling till ett prioriterat område för vårt utvecklingssamarbete. När den nye biståndsministern kommer blir det ett ansvar för honom, och vi kommer väl att ha en diskussion med honom om just dessa frågor. Det är viktigt.

Problemen med undernäring är störst i centrala, östra och södra Afrika, där nästan hälften av befolkningen är undernärmd. I många av de här länderna finns det mycket bra förutsättningar för livsmedelsproduktion. Det är egentligen inte där felet ligger.

Vi tycker att vårt utvecklingssamarbete i mycket högre grad ska inrikta på att undanröja strukturella hinder för livsmedelsproduktion i de här länderna. Det handlar om den nationella politiken i varje land, om ägarförhållanden, transporter, avsättningsmöjligheter på den egna marknaden, skattesystem, handelshinder både mellan u-länder och naturligtvis mellan i- och u-länder. Där är WTO-förhandlingarna väldigt viktiga.

Bönderna i många afrikanska länder får bara 40 % av världsmarknadspriset för sina produkter. Resten går till skatter och avgifter, till regeringen och försvinner på vägen.

Världsbanken gjorde 1991 en omfattande studie om prissättningspolitiken på jordbruksprodukter i u-världen. Den visar mekanismer som direkt motverkar jordbruksproduktion. Tyvärr verkar studien ha blivit liggande på en hylla. Rapporten heter *The political economy of Agriculture and Pricing Policy*, och den består av ett antal volymer som är ganska omfattande, men man behöver kanske inte läsa allt. Men jag rekommenderar regeringen, Sida och alla i utrikesutskottet att studera rapporten. Då kanske man förstår sambanden och hur man kan gå vidare.

Fru talman! Hiv/aids är den värsta epidemi som har drabbat mänskligheten. Värst är det i Afrika. Av de nära 34 miljoner som lever med sjukdomen finns 20 miljoner i södra Afrika. Sjukdomen slår hårdast mot unga. På flera håll är mer än 25 % smittade, och de flesta av dem är kvinnor.

Vi har skrivit mycket i betänkandet om kampen mot aids, där vi är mycket eniga. Jag vill bara ta upp en fråga. Den handlar om kunskaps-spridning, om öppenhet och om att minska fördomar. Världens ledare måste tala klarspråk. De är män, och de måste tala till männen i sina länder om deras sexuella beteende och ansvar, t.ex. att man inte blir av

med smittan genom att ha sex med en oskuld. I stället bör man använda kondom.

Vår statsminister, som har goda relationer med Sydafrikas president Thabo Mbeki bör ta ett ordentligt samtal med honom för att få honom att ändra attityd till aids. Det var intressant att frågan kom upp när Kofi Annan var här i onsdags. Han svarade mycket diplomatiskt på en fråga. Men ledarna måste tala klarspråk för att man ska få en ändrad attityd.

Sedan ska jag säga några ord om budgeten. Som de flesta andra strävar vi mot enprocentsmålet. Vi har mer pengar anslagna för nästa år som vi vill fördela enligt följande.

Vi vill öka anslaget till FN:s utvecklingsprogram UNDP, FN:s barnfond, FN:s kvinnofond, Världslivsmedelsprogrammet, flyktingkommisariatet UNHCR och till Un aids, dvs. FN-organet för bekämpning av aids. Dessutom vill vi öka anslagen till Afrika, humanitärt konfliktförebyggande arbete, skuldavskrivning och enskilda organisationer.

Det är viktigt att man samordnar biståndet. Det fungerar alldeles för dåligt ute i världen i dag. FN har ju den rollen, men det fungerar inte i verkligheten. FN måste öka sin effektivitet och finna bättre metoder för att öka samordningen av biståndsinsatser i alla länder. EU:s bistånd måste också förbättras, men det finns tyvärr inte så många tecken på att det är en positiv process på gång.

Näringslivet måste också vara med i utvecklingssamarbetet på ett mycket tydligare sätt. Den kommande konferensen i Mexiko är ett tecken på detta. Kofi Annans initiativ Global Compact kommer att bli ett viktigt redskap för att nå en bättre utjämning i världen, det är jag övertygad om.

Det civila samhällets roll i allt biståndsarbete måste stärkas. Nästa år ska utredningen Globkom presenteras. Då kommer vi att kunna fatta beslut om en ny biståndspolitik. Det ska bli intressant att arbeta vidare med dessa frågor.

Sedan vill jag bara instämma i allt som har sagts om Viola Furubjelke. Hon har lett utskottets arbete på briljant sätt. Vi har haft ett mycket gott samarbete under de år som jag har suttit i utrikesutskottet. Jag vill tacka henne för det. Jag vill också önska Viola lycka till med det nya uppdraget i Damaskus. Jag hoppas att vi kan ses där nere någon gång.

Jag står förstås bakom alla reservationer där Centerpartiet finns med, men jag yrkar bifall bara till reservation nr 6.

Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! I måndags debatterade vi i det sammansatta utskottet – försvarsutskottet och utrikesutskottet – säkerhetspolitik. Det var intressant att följa den debatten. Det var väldigt mycket tal om internationellt solidaritetsarbete genom FN och genom EU, om att bryta ned gränser och ha kontakt. Det är den vägen som man måste gå för att skapa en säkrare värld. Där är det internationella solidaritetsarbetet och biståndsarbetet en mycket viktig pusselbit.

Man ger ju bistånd från den rikare delen av världen till den fattigare delen av världen för att hjälpa till. Men man också se det som ett egenintresse, som en investering för framtiden. Det är viktigt att ha detta med i resonemanget, att det är en investering och att det ska vara en bra, effektiv och generös investering i internationellt arbete.

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

Som har sagts här är behoven enorma. Vi möts ständigt av dem via massmedier, FN-rapporter och UNDP-rapporter. Också Sida producerar väldigt fina rapporter. Vi har alltså all kunskap på bordet. Vi kan inte komma och säga att vi inte visste, eftersom vi har kunskap om tillståndet i världen.

Precis som någon nämnde här tidigare framhöll Kofi Annan från den här talarstolen nu i veckan FN-organisationens behov av ekonomisk hjälp. Han om någon vet ju att det är ont om pengar. Det har talats om att FN måste effektiviseras, och det pågår ett effektiviseringsarbete inom FN, men det behövs naturligtvis ytterligare resurser.

Det här är en budgetdebatt. Jag ska därför ägna en del tid av mitt anförande åt budgetfrågor och pengarna. Då är det naturligt att enprocents-målet kommer upp. Jag vill även i dag lyfta fram det målet.

Enprocentsmålet kom ju inte till av en sinkadus. Det finns ett heltäckande resonemang bakom som grundar sig på orättvisan i världen och att den rika delen har ett ansvar. Man antog enprocentsmålet här i kammaren för mer än 30 år sedan. Går man tillbaka till de texterna framgår det att utgångspunkten för resonemanget var att den rika världen måste ta sitt ansvar. Det var den enda budgetpost som hade en procentsats. Det finns ju inte för någon annan post i budgeten.

Man har inte någon gång levt upp till detta mål. Folkpartiet anser att det nu är dags att ha en plan för hur riksdagen ska leva upp till det som en gång har sagts. Många talar väl om att vi ska nå detta mål inom en viss tidsperiod. Men det skjuts hela tiden framåt i tiden. Man talade om fem år för tio år sedan och för åtta år sedan. Sedan rullar man det framför sig så att det blir alltid förskjutet fem år fram i tiden. Det är därför som Folkpartiet vill att det ska finnas en plan för detta.

Nu säger många att målet ska vara uppfyllt 2005. Men majoriteten skriver i betänkandet att det ska vara uppfyllt "helst" 2005. Tidigare har man haft formuleringen "när ekonomin så tillåter". Det finns alltid en reservutgång som jag förmodar att Finansdepartementet har lyckats få in i texterna och som man sedan kan luta sig tillbaka mot när man inte uppfyller målet.

Därför menar vi att det är viktigt att man har en sådan plan och att man lägger fast den.

Folkpartiet har en realistisk plan, menar vi, i vårt budgetarbete. Det finns inget parti som satsar så mycket på biståndet som Folkpartiet. Vi planerar för en treårsperiod, för det ska vara realistiskt att nå målet 2005. Vi säger att vi ska nå det senast 2005.

Här skiljer sig framför allt Moderaterna och Folkpartiet åt. Vi står i denna fråga på varsin kant. Mycket av det som Bertil Persson har sagt här i dag ställer jag upp på. Det gäller effektiviteten i biståndet, demokratibiståndet, mänskliga rättigheter och skuldavskrivningar. Jag kan göra listan lång.

Det är mycket bra. Men detta kostar pengar. Moderaterna prutar i sitt förslag 2 ½ miljard, under det att Folkpartiet lägger på nästan 1,8 miljarder. Det är en diskrepans på 4,3 miljarder mellan våra förslag i budgeten.

Ska vi prata i procenttermer innebär Folkpartiets förslag 0,82 % nästa år. Moderaterna når inte ens upp till FN-målet 0,7 %. Det blir 0,62 %.

Då kan man säga som moderaterna att man inte tycker om procentmål. Bertil Persson brukar säga att det inte är checken man skriver på som är det viktiga. Checken är mycket viktig i detta sammanhang.

Moderaterna talar också om utbetalningsmål. Nej, det är inte utbetalningsmål. Det är en budgetpost. Det är inte så att man har nått enprocentsmålet bara för att man har betalat ut 1 %. Man lägger i budgeten fast att 1 % ska gå till biståndet, men sedan ska man se till att pengarna används effektivt. Här finns inget motsatsförhållande.

Det är klart att det får konsekvenser också i förslaget om man prutar så mycket som moderaterna gör. Moderaterna föreslår en 85-procentig nedskärning av biståndet till Asien. Det blir 15 % kvar. Biståndet till Latinamerika skär man ned med 75 %. Pengar till ekonomiska reformer, som egentligen är skuldavskrivningar, tar man helt bort. Dem lägger man naturligtvis på en annan post.

Jag delar uppfattningen att man ska göra skuldavskrivningar, men det kostar också pengar.

Om jag ska gå vidare på listan när det gäller att skära ned kan vi titta på UNDP, som är ett FN-organ som också behöver pengar. Man skär ned med 80 %. Det är 20 % kvar till UNDP från svensk sida.

När det gäller Unicefs arbete skär man ned med 35 %. När det gäller UNWRA – Palestinaflyktingarna, som verkligen har det besvärligt – halverar man biståndet. Det är klart att det kostar att göra så kraftiga nedskärningar som moderaterna gör.

Av Sidas tidning – tre nummer tillbaks fanns det en artikel som hette Det heliga enprocentsmålet – framgår det att målet har nåtts och att borgerliga regeringar *har* lagt dessa pengar på bistånd. Det är precis som Bertil Persson har sagt tidigare. Egentligen är jag inte så orolig för hur det blir under en borgerlig regering, för vi brukar kunna övertyga moderaterna i det skedet.

Jag tycker att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gjort en lite sämre insats i den konstellation som nu formar budgeten. Ni skulle säkert ha kunnat göra mer i den vägen.

Anledningen till att vi har ett enprocentsmål framkommer i Sidatidningen. Jag ska referera vad Sven Widmalm, som är intervjuad, säger. Han är statsvetare i Uppsala. Han säger så här: När man sitter och bestämmer budgeten har tredje världen ingen representant med. Det är ingen som skriker och gör sin röst hörd. Den är för fattig, och den är för långt borta.

Det var just det som var bakgrunden till att man i riksdagen fattade detta beslut en gång. Det är dags att nå målet i starten på det nya millenniet.

Jag yrkar bifall till vår reservation 2, som just tar upp vikten av en plan för enprocentsmålet.

Jag ska också gå in på några konkreta saker som vi vill använda pengarna till. Utbildning har vi varit inne på tidigare. Det är naturligtvis mycket viktigt inte minst för flickor, som ofta inte har möjlighet att gå i skolan. Man satsar på pojkarna, och i regel på den första pojken. De yngre bröderna har ofta inte heller möjlighet att gå i skolan på grund av ekonomiska svårigheter. Det kostar ofta pengar att gå i skola i utvecklingsländerna.

Hiv/aids kostar pengar – mycket pengar. Jag hade tillfälle att besöka Zimbabwe för några veckor sedan. Jag har ett förflutet där; jag var där på 60-talet. Det var mycket beklämmande att få uppleva att den snickare i den lilla byn Mataga som gjorde skolbänkar på 60-talet, när man byggde skolor, i dag gör kistor.

Detta är en explosionsartad bomb som ligger och tickar. Mellangenerationen dör ut. Kvar blir de små barnen och de gamla. De gamla försöker ta hand om de små barnen. Ni inser vilken situation det är. Mycket lidande följer i spåren av detta. Land efter land kommer att få enorma bekymmer på grund av att den produktiva generationen dör ut.

Enskilda organisationer och deras arbete är också otroligt viktigt. Där är jag lite besviken på att man i majoritetstexten tonar ned de enskilda organisationernas roll. Man skriver så här: Den tidigare spridda uppfattningen om enskilda organisationer inom utvecklingssamarbetet som mer effektiva biståndsadministratörer än staten har i dag ersatts av en mer nyanserad förståelse för organisationernas reella möjligheter att åstadkomma förändring.

Jag är övertygad om att enskilda organisationer verkligen åstadkommer reella förändringar, för de har kontakt med det civila samhället. Det är på den grunden som man gör förändringar.

Slutligen vill jag säga att demokratibiståndet är basen för ett uthålligt bistånd som klarar påfrestningar. Därför är det viktigt att man har demokratimålet högt på listan. Vi menar att demokrati ska vara målet för de olika bistånden.

Jag ska avsluta med att ta fram en liten figur som jag hittade i en afrikansk by. Det är en flodhäst. När jag såg den tänkte jag att jag skulle ta den med mig och ge den till Viola Furubjelke under hennes sista debattdag i riksdagen före jul. Därför satte jag ett litet rött band på den.

Anledningen till att jag tog med denna lilla flodhäst är att det går ett par historier om en flodhästs liv. Jag har upplevt några ordföranden i utskottet. Vi har varit kamrater i bänken i tio år, och du har suttit som ordförande i utskottet i sex år. Jag har haft några ordföranden före dig, så jag har sett några olika sätt att arbeta.

Den enda klagan jag egentligen har när det gäller Viola Furubjelke som ordförande är att det blir jättelånga sammanträden utan pauser. Utrikesutskottet har de längsta sammanträdestiderna i riksdagen, ibland tillsammans med KU och miljö- och jordbruksutskottet. Jag har funderat på hur Viola klarar att hålla på så här när vi andra suckar efter kaffe och lunch osv. Det är i det här avseendet som hon har något gemensamt med flodhästen.

Afrikanerna har undrat hur i all sin dar flodhästen kan leva utan mat dag ut och dag in tills man så småningom kom underfund med att den äter på nätterna. Då går den upp ur floden och äter. Sedan lever den på dagen. Det måste vara något liknande med dig, Viola Furubjelke. Du äter antagligen på nätterna, och sedan kan du plåga oss på dagarna.

Den andra likheten med den här flodhästen gäller det lugn och den trygghet som den utstrålar. Den utstrålningen har du. Den har du haft i arbetet som utskottsordförande, som riksdagsledamot, och den kommer du att ha stor glädje av när du nu går ut i ditt nya arbete. Det handlar om att sprida trygghet i diskussionen. Du behandlar dina politiska motstän-

dare med respekt, och därför blir det också en bra debatt. Tack ska du ha, Viola, för de här åren, och lycka till i fortsättningen!

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

Anf. 10 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var en bra liknelse som K-G Biörsmark gjorde om Viola Furubjelke som en flodhäst vad gäller egenskaper, men jag tycker att det fattades något. Jag måste säga att Viola Furubjelke utseendemässigt vida överstiger flodhästens utseende och skönhet, så jag tycker att det var en lite orättvis jämförelse. Sedan finns det väl också några andra områden där Viola Furubjelke har avsevärda fördelar framför flodhästen. Det kan vara åt andra hållet också. Men jag har också understrukt Vänsterpartiets positiva erfarenheter av Viola Furubjelke i övrigt.

Med K-G Biörsmark vill jag bara ta upp enprocentsmålet. Jag tycker att Folkpartiet tillsammans med flera andra partier här i riksdagen har gjort en stor insats vad gäller enprocentsmålet. Jag är glad åt att ni fortsätter att driva på och ligga före. Vänsterpartiet står bakom samma idéer, och vi anstränger oss väldigt mycket för att få ett så snart förverkligande som möjligt av enprocentsmålet. Jag tycker att det är lite orättvist av K-G Biörsmark att inte se att det har skett en hel del i det här avseendet, att vi har fått bort formuleringen ”när ekonomin tillåter” och att det nu är helt klart att utskottet är inriktat på detta och har det uppdraget till regeringen att leverera. Vi har en betydligt starkare press nu efter senaste s-kongressen än vad vi har haft tidigare. Så jag tycker att K-G Biörsmark borde inse att det har hänt mer än vad han vill ge uttryck för i debatten.

Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Eva Zetterberg att hon inte har sett denna söta flodhäst. Hon kan titta lite närmare på den, så får hon se hur söt och fin den är – det var en liten parentes.

S-kongressen lyfte fram det här. Man hade tydligen en hård debatt och bra skrivningar. Men när man sedan kommer hit där det ska verkställas tonas det ned. Man har i och för sig bytt ut ”när ekonomin så tillåter”. I stället har man skrivit ”helst”. Då har man försvagat det hela. Det var hela min poäng i mitt resonemang. Och det är det som ligger bakom vårt resonemang om att vi som har makten i den här kammaren skulle kunna lägga fast en plan om hur det ska se ut för att man ska kunna uppfylla det som riksdagen en gång beslutade. Det är vi som gör det här. Det är svårt att skapa en majoritet för detta. Det finns vissa partier som ställer upp på det men tyvärr inte alla. Det var därför som jag ville lyfta fram det här, att man fortfarande rullar detta framför sig.

Anf. 12 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Säker kan man aldrig vara, K-G Biörsmark. Därför är det väldigt viktigt att vi fortsätter att driva på, och även om K-G Biörsmark och jag personligen inte kommer att finnas kvar under nästa period i riksdagen för att driva frågan finns våra partier kvar som har tagit på sig det. Men jag menar att man har tagit ett stort steg framåt, och det gläds Vänsterpartiet åt.

Vi vet också att de andra partierna, som ställer upp bakom enprocentsmålet, i andra avseenden i ekonomiska frågor inte är särskilt pro-

gressiva. Det är därför som vi inte kan ställa upp på den frågan i det här avseendet utan har valt att tillsammans med regeringen och Miljöpartiet lägga fram den här budgeten, som som helhet vida överträffar de borgerliga partiernas förslag till budget.

Jag skulle också vilja ta upp den fråga som K-G Biörsmark hade om enskilda organisationer. Jag ser det inte som att utskottet nedvärderar eller minskar betydelsen av enskilda organisationer. Det handlar däremot om att enskilda organisationer har en oerhörd betydelse i det civila samhället men att det därutöver är väsentligt att det är staterna som ska fungera. Det handlar om att få ett rättssamhälle och om att det är staterna och deras regeringar och parlament som ska se till att det fungerar i praktiken för människor. Det ansvaret ska inte enskilda organisationer ha. Detta är inte att undervärdera deras roll i biståndet. Jag tror att vi alla är överens om vilken viktig roll de spelar och vilken möjlighet de har att också leverera konkreta resultat.

Till slut, herr talman, vill jag för att det inte ska bli otydligt säga att jag och Vänsterpartiet yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet med undantag för de reservationer som Vänsterpartiet har. Jag yrkar bifall speciellt till reservation 9 vad gäller kritiken kring och viljan att förändra EU-biståndet.

Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag är lite bekymrad över att Eva Zetterberg inte ser att man i majoritetstexten i det här betänkandet fortfarande lägger in de här brasklapparna när det gäller enprocentsmålet.

Om Eva Zetterberg läser texten noga ser även hon att det finns utgångar för att man ska slippa uppfylla detta. Det är det som jag är kritisk mot, och det är det som Folkpartiet är kritiskt mot. Det är därför som vi talar om att man skulle lägga fast en plan. Det vore inte så konstigt att göra det eftersom riksdagen, som jag har sagt, en gång har fattat detta beslut i stor enighet. Sedan har man inte orkat leva upp till det.

Jag tycker med förlov sagt att Vänsterpartiet i det avseendet har gjort ett något sämre arbete än vad Folkpartiet har gjort i borgerliga regeringar. Som jag sade tidigare är det under borgerliga regeringar som vi har lyckats höja biståndet upp till 1 %. Det klarar inte ni. Det är därför som jag är kritisk. Ni skulle ha kunnat sätta större press på regeringen i det sammanhanget; det är jag övertygad om.

När det gäller enskilda organisationer tycker jag att man ska läsa majoritetstexten mycket noga. Där finns en inte förtäckt utan öppen kritik som handlar om att enskilda organisationer skulle vara övervärderade när det gäller deras förmåga att göra förändringar. Det är den kritiken som vi vänder oss emot. Jag är övertygad om att vi genom enskilda organisationer har ett otroligt viktigt kontaktnät. Det ska inte tonas ned; det ska lyftas upp. Det är också därför som vi har föreslagit en avdragsrätt för gåvor. Det är ett sätt att uppmuntra den här kontaktytan. Om då bidrag ges till enskilda organisationer för ett viktigt arbete kan staten ge sitt bidrag via avdragsrätten.

Anf. 14 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Vi har mycket stor respekt för K-G Biörsmarks engagemang i de här frågorna. K-G Biörsmark började med att tala om att vi

nu har hållit på med bistånd i 40 år och att vi nu vet precis hur man ska göra. Jag vill då erinra K-G Biörsmark, om talmannen tillåter, om att enprocentsmålet, som han själv sade, är 30 år gammalt medan millenniemålen är antagna av FN i år. Det kanske säger lite om vilka mål som man nu när man vet så mycket bör koncentrera sig på. Det är i varje fall den uppfattning som vi har.

Sedan vill jag också säga att man, om man ser på treårsperioden, finner att vi och Folkpartiet ligger på ungefär samma nivåer. Det hänger lite på var US-dollarkursen kommer att hamna när vi genomför vår skuldsanering. Men vi koncentrerar oss på Afrika – det har K-G Biörsmark helt rätt i – för där behövs insatserna bäst, och vi satsar på skuldavskrivningar därför att det ger större frihet för regeringarna. Då får det konsekvenser på andra områden, precis som K-G Biörsmark har sagt. Men vi har satsat mer pengar på Afrika och mer pengar på skuldsaneringen än de andra partierna. Det tycker vi är viktigt.

När det gäller UNRWA har vi, när vi skulle göra de här prioriteringarna, sett på att där ändå finns mycket kraftfulla EU-insatser och mycket kraftfulla FN-insatser.

När det gäller UNDP är vår målsättning att hitta ett ord och en papperslapp åt UNDP, och vi vill göra UNDP till någonting annat, nämligen de fattiga ländernas advokat i de internationella institutionerna. Då behövs det en omorganisation. När den är gjord kommer vi att behöva lägga mer pengar där.

Anf. 15 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Både Moderata samlingspartiet och Folkpartiet vill göra mycket och vill göra mycket tillsammans. Vi har nämligen tidigare, just som Bertil Persson understryker, genomfört skuldavskrivningar. Den var också under en borgerlig regering man skrev av skulderna. Det var Ola Ullsten-regeringen som gjorde det. Där finns en tradition att bygga på.

Men vad jag menar är att moderaterna underskattar kostnaderna för allt vi vill göra. Jag har inte texten framför mig nu, men moderaterna har någonstans en skrivning om att vi har bedrivit bistånd i tre decennier och att det inte kan hålla på så i tre decennier till. Visst kan det det. Jag är övertygad om att vi måste ha det perspektivet, från den rika världen till den fattiga världen.

Det har naturligtvis gjorts misstag under de tre decennier vi har bedrivit bistånd. Men det har gjorts väldigt många bra saker också på en massa områden, vilket vi ofta glömmar. Det ska vi lära av, liksom vi ska lära av misstagen.

Men att tro att den rika världen inte skulle hålla på med resursöverföringar till den fattiga i några decennier framöver är helt fel tänkt. Jag är övertygad om att det kommer att fordras, och vi kommer att finnas med som advokat för att se till att detta sker.

Det är också en rättvisefråga. Och om det inte räcker att det ska vara en rättvisefråga, att det ska vara en solidaritetsfråga och att det ska vara humanitärt bistånd, tycker jag att man ska ta argumentet som jag var inne på tidigare, nämligen att det är en investering i framtiden för våra barn och barnbarn, så att de kan säga sedan: Vad bra att ni satsade på internationellt solidaritetsarbete så att vi fick en säkrare värld. Det är också ett viktigt argument i sammanhanget.

Anf. 16 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Då tror jag faktiskt att vi är väldigt överens. Det där fel-citatet handlar i själva verket om att vi säger att det under de här 40 åren på många håll har gått mycket bra, och på andra håll har det inte alls gått bra. Vi ska naturligtvis lära av de länder där det har gått bra.

Jag pekade nu i debatten på skillnaden mellan Ghana och Sydkorea. Biståndsinsatserna i Sydkorea har varit extremt lyckosamma. Där har man nu en levnadsnivå i paritet med och i vissa fall över Sverige. Man var på exakt samma nivå som Ghana 1950. Det går alltså.

Vi ska därför koppla in de länder som har lyckats, låta dem ge de erfarenheter de har i trepartssamarbete i biståndet, så att vi drar nytta av de lärdomar som 40 år har gett, så att vi kan få samma goda utveckling, så att vi kan få lysande exempel på framgångar även i Afrika. Det kräver insatser, och det kommer att kräva insatser över 20, 30 år till, utan tvivel.

Anf. 17 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det var bra att vi fick det klarlagt. Jag tycker att det är viktigt att även Bertil Persson och moderaterna ser att bistånd behövs lång tid framöver. Jättebra.

Då hoppas jag att vi ska komma fram till att det också behövs ett generöst bistånd, ett större bistånd än det moderaterna föreslår.

Jag har inte kunnat gå in på alla områden, men frihandel som motor för utveckling ställer vi naturligtvis helt upp på. Det är helt rätt. Utan detta blir det ingen utveckling över huvud taget. Det har också med demokratiaspekten att göra.

När jag ändå är inne på frihandeln vill jag säga att EU:s jordbrukspolitik, tullarna och jordbrukssubventionerna, som snedvrider världshandeln på detta område, är helt förkastliga. Här sitter vi alltså i orubbat bo, tryggt i den här delen av världen, och bedriver en orättvis handel. Vi kan subventionera jordbruket därför att vi är rika och klarar det, vilket naturligtvis inte de här fattiga länderna kan göra. De kan inte subventionera och sänka priserna på det sättet, utan de får det pris de har.

Men skulle det vara en öppen och fri handel skulle naturligtvis Europas jordbruk få bekymmer. Och det är det som är bekymret i hela det här resonemanget. Man vågar inte ta det. Där måste vi naturligtvis också visa djärvhet och gå före och se till att det blir en fri handel så att utvecklingsländerna kan få avsättning för sina produkter.

Det går alldeles för långsamt. Det görs alldeles för lite. Detta är en mycket viktig motor för utvecklingsländerna. Där sitter vi med vårt dåliga samvete och försöker på olika sätt försvara detta. Det finns inget försvar för det. Öppna gränserna, öppna för frihandel!

Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! *En blomma i Afrikas öken* heter en liten bok som handlar om en somalisk kvinna som beskriver sitt liv från sin födelse och framåt. Jag läste den nyligen och fascinerades av hennes beskrivning av hur livet var för henne.

Hon beskrev när hon som sexåring omskars av en kvinna med ett utslit rakblad, hur hon lades under ett träd i lite skugga och lämnades i sin ensamhet med feber, infektion och nära-döden-upplevelse.

Sedan berättar hon hur hon med hårt arbete fick ta hand om djuren och sina syskon och om sin flykt från Somalia när pappan meddelade att han skulle gifta bort henne med en gammal man. Hon var då tolv år.

Hon hamnade i England och försökte där utan pass och uppehållstillstånd klara sig. Hon blev en känd modell och fick många bilder publicerade internationellt, och då vågade hon ta upp och berätta om sin barn-dom.

Hon har även hjälpt FN på många sätt genom att beskriva hur kvinnor omskärs och kampen för att slippa detta.

Men beskrivningen är också intressant därför att den visar i-ländernas ansvar, hur svårt det är att komma in i ett i-land och över huvud taget försörja sig och leva där och hur totalt omöjligt det är att få ett uppehållstillstånd. Hon berättar hur hon tvingades söka upp en skumraskadvokat som tog rejält betalt för att gifta ihop henne med någon nedsupen engelsman som därmed kunde ge henne sitt namn och ett pass.

Bilden som ges i boken är en så tydlig beskrivning av hur orättvis vår värld är i dag. I-länderna bygger skyddsmurar runt sig själva för att slippa vara med och hjälpa till på ett solidariskt sätt. Detta är något som vi måste se till att förändra. Vi måste se till att vi får en öppnare värld där vi visar en större solidaritet med dem som har det svårt och dem som behöver stöd och hjälp.

I dag debatterar vi Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd och de förslag som ligger inom den budgeten.

Enprocentsmålet har varit uppe till diskussion tidigare i dag. Jag tycker att det är bra att vi i Miljöpartiet har varit med och sett till att det har blivit en budget som också innebär att vi får mer pengar. Naturligtvis hade jag önskat att vi hade kunnat öka på just biståndssidan ytterligare. Men i ett samarbete får man ge och ta. Därmed kanske det inte blev riktigt som vi hade tänkt oss när det gäller biståndet. Därav har jag skrivit ett särskilt yttrande som beskriver Miljöpartiets politik på biståndssidan och vårt långsiktiga mål om att få 2 % till bistånd. Vi tror på att vi skulle kunna öka biståndet och minska de militära rustningarna här hemma och i världen och att Sverige skulle kunna vara ett föregångsland.

Jag är dock förvånad över att Moderaterna inte ens klarar att nå upp till 0,7 % i bistånd. Moderaterna satt med i den regering som på Riokonferensen skrev under klimatkonventionen. Där gav Sverige ett internationellt löfte om att bidra med 0,7 %. Det är ganska skamligt att u-länderna har blivit så totalt svikna i 0,7-procensmålet som de har blivit efter Riokonferensen.

Jag var med på konferensen, och jag vet att det var oerhört svårt att få de länder där en stor del av regnskogen finns att vilja vara med på klimatkonventionen. Vi var då alla medvetna om att regnskogen är oerhört viktig för allas vårt klimat. Det gällde att försöka få till en konvention där det gick att bevara en del av regnskogen. I förhandlingarna gick i-länderna med på att 0,7 % av BNI skulle gå till bistånd. Hur ser det ut i dag? Det är väl bara fyra eller fem länder som har klarat att leva upp till detta. Det är en internationell skam för i-länderna.

Det talas ofta och mycket om i-ländernas ekonomi, börsnytt osv. Det talas lite om behovet av att satsa på u-länderna och hur i-länderna hantlar u-länderna ekonomiskt.

Sverige måste vara mycket mer pådrivande i frågorna. Det hade varit bra om vi hade kunnat visa på att vi hade kommit upp till 1 %. Då hade vi med ännu större stolthet kunnat gå in i den debatten. Vi ligger i varje fall i nivå med det vi har lovat – och något till. Det innebär att Sverige måste vid internationella konferenser och inom EU kunna kräva att alla i-länder ska leva upp till 0,7-procentslöftet. Det skulle innebära en något förbättrad ekonomisk situation för många av biståndsländerna.

Världen i dag ser inte särskilt bra ut. Det är många som har hiv/aids. Detta har varit en stor fråga sedan FN-konferensen. 36 miljoner är smittade. 22 miljoner har dött i hiv/aids. Hiv/aids hotar många av de fattiga ländernas utveckling på grund av att de som man har satsat utbildning på ofta är de som har drabbats av hiv/aids.

Det är naturligtvis jätteviktigt att vi tar ansvar för den här frågan. Det är inte bara hiv/aids som människor dör av. 30 000 barn dör varje dag i sjukdomar, och de flesta av dessa sjukdomar har vi sedan länge botemedel för – och skulle kunna rädda barn. En stor andel barn dör i sjukdomar som i-länderna har lösningar för och som vi slipper därför att vi har mediciner, och vi har råd att ge mediciner.

Handelsfrågorna är en av de stora, viktiga frågorna för att komma till rätta med dessa problem. Det är naturligtvis inte rättvist att u-länderna inte ska kunna använda sig av mediciner som vi har råd att använda men som de inte klarar att betala därför att det finns patentregelsystem som innebär att de inte kommer åt medicinerna. Dessa frågor har bäring på den internationella solidariteten och samarbetet.

Handelsfrågorna är viktiga, inte bara för att länderna ska komma åt att få sälja produkter till oss men också för att de ska kunna ta del av det som vi har nytta av på ett rättvist och bra sätt. Därav blir andra delar, inte bara biståndet utan också de internationella samarbetsformerna med handelsfrågorna, viktiga i vårt internationella samarbete. Jag hoppas på att Sverige kan vara pådrivande vid de internationella möten som ska komma framöver, mötet i Mexiko och mötet i Sydafrika. Där kommer frågor som berör vår gemensamma framtid att komma upp. Där bör Sverige föra en tuff kamp för att våga ställa upp för de fattiga länderna.

Jag tycker naturligtvis inte heller riktigt om den lilla passusen om att det inte är självklart att vi ska nå upp till enprocentsmålet 2005. Det borde gå snabbare, och det borde vara ett självklart löfte oavsett hur ekonomin ser ut framöver. De signaler som hörs nu om att ekonomin börjar darra, lågkonjunktur osv., är oerhört farliga om de leder till att man säger att man inte har råd att ge bistånd. Biståndet är en del i att generera en bättre ekonomisk situation i hela världen. Därav bör vi se till att vi verkligen når upp till 1 %.

Om Karl-Göran Biörsmark, Folkpartiet, och Miljöpartiet hade haft ett bättre väljarstöd hade vi kunnat driva denna fråga på ett tuffare och hårdare sätt. Vi får hoppas att vi får det efter valet så att vi verkligen kan se till att det blir 1 %.

Jag vill instämma i hyllningskören och tacka Viola för din insats i utskottet, och jag önskar utskottet och utskottets kansli en god jul.

Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag vill ta upp två saker. Den ena rör pengarna och möjligheten att driva igenom sin vilja och politik. Det är prioriteringar som

görs när man sitter i förhandlingar för att få ihop en budget. Jag önskar naturligtvis att vi som jobbar för enprocentsmålet kan bli fler efter valet så att vi kan driva målet med ännu större kraft.

Det är inte alltid antalet mandat som avgör. Det visar väl den historik som jag har berättat om inom de borgerliga regeringarna. Folkpartiet har varit långtifrån störst i de sammanhangen, men har ändå med hjälp av bra argument lyckats övertyga om att leva upp till målet.

Det andra är det som jag tog upp i mitt anförande om att det finns en förtäckt kritik när det gäller enskilda organisationer i texten här, som jag läste upp. Jag skulle vilja höra varför Miljöpartiet har ställt sig bakom det. Jag har uppfattat Miljöpartiet som ett parti som verkligen värnar om att enskilda organisationer ska få bra bidrag och som dessutom anser att de gör ett bra arbete. Nu börjar man tona ned det här lite grann och menar att det kanske inte är så effektivt med de enskilda organisationerna. Hur ser Marianne Samuelsson på detta?

Anf. 20 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! I fråga om enprocentsmålet gäller det också att ha en budget i balans. Vi lyckades inte den här gången. Vi hade velat ta mer pengar från försvaret och lägga på biståndet, men där hade Socialdemokraterna en gammal uppgörelse med Centern som de inte kunde ändra på. Tyvärr låg det dessutom väldigt mycket skulder, lånade pengar, efter den borgerliga regeringen som måste betalas. Vi tycker inte att vi kan rulla över skulderna till kommande generationer, utan vi tycker att det är viktigt att se till dem. Därför blev det som det blev med budgeten.

När det gäller NGO:er har jag inte tolkat texten på samma sätt som Karl-Göran Biörsmark. Jag har tolkat den så att det bistånd som vi ger måste bli mer effektivt och att det inte räcker med att ideella organisationer ger ett bra bistånd. De går in och gör enskilda insatser som ofta ger positiva effekter i de områden där de arbetar, men totalt sett ger de inte den helhet som åtminstone jag tycker att länderna måste ställa upp på, där man tar in handelsfrågorna och alla andra politikområden för att se till att vi får en global rättvisa.

Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! I fråga om pengarna, än en gång, säger Marianne Samuelsson nu att det beror på att man hade en skuld att betala. Men regeringen skryter ju över att man sedan länge har fått ordning på svensk ekonomi och till viss del har tagit det till intäkt för att kunna öka biståndet lite. Jag tycker inte att det argumentet håller riktigt nu. Som Marianne Samuelsson sade tidigare skulle 1 % ligga över tiden oberoende av detta. Det skulle så att säga vara en prioriterad sak i budgetsammanhang. Därför haltar argumentet.

Marianne Samuelsson kanske ska läsa texten i betänkandet en gång till mer noggrant och se vad som står där om effektiv biståndsadministration när det gäller enskilda organisationer och den förtäckta kritik som där finns. Jag tycker att detta andas att enskilda organisationer kanske inte är så effektiva trots allt. Jag menar att de är det.

Om man jämför kostnadsbilderna över det offentliga biståndet och enskilda organisationer ser man att de har en helt annan kostnadsbild och får mycket mer utträttat, i många fall till lägre kostnader. Det finns så

mycket av frivilliga insatser som inte räknas om i pengar utan bara finns där och arbetar. Därför gäller det för oss som tror på de enskilda organisationerna att vara vaksamma så att sådant här inte smyger sig in bakvägen, för att tona ned de enskilda organisationernas roll. Det är A och O i detta sammanhang som finns ute i landet för internationellt solidaritetsarbete i dessa olika grupper, var de nu än finns, som jobbar med de här frågorna genom enskilda organisationer.

Anf. 22 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! När det gäller enprocentsmålet ger vi, precis som jag har sagt, mer pengar för bistånd men att vi ännu inte har kommit upp till 1 %. Vi har inte nått ända fram i den frågan från Miljöpartiets sida. Det har naturligtvis en massa olika orsaker. Däremot är målet att vi ska klara det här ganska snart. Vi kommer naturligtvis, om vi sitter kvar i samma roll efter valet, att fortsätta att driva på för biståndets skull.

När det gäller frivilligorganisationerna tror jag personligen att de i en framtid kommer att spela en betydligt större roll, och kanske en lite annorlunda roll. Om man begränsar antalet länder som man vill ge bistånd till – det finns en ganska stor diskussion om det i dag – kommer frivilligorganisationerna, som har möjlighet att vara på bredden i många länder, att spela en oerhört viktig roll som rapportörer och informatörer om hur det ser ut i ett land, vad som händer och sker osv. De kommer att få en ny och mycket viktig roll, som jag ser det.

Jag har inte tolkat texten så som Karl-Göran Biörsmark har gjort när det gäller frivilligorganisationer. Jag har tolkat den mer åt andra hållet, att det samlade biståndet från länderna måste bli mer politiskt genomtänkt, så att alla politikområden omfattas av det. Det går inte att bekämpa fattigdomen bara genom bistånd, utan det måste också till andra åtgärder i form av förändrade handelsvillkor och ett annat samarbete, där u-länderna också ges möjligheter att delta på ett likvärdigt sätt i t.ex. förhandlingar. I dag är det ofta så inom FN att då i-länderna kommer med stora delegationer, resurser och möjligheter kommer u-länderna med en eller två personer som kan vara på plats och inte alls har samma möjligheter att jobba. Det är viktigt att få en förändring också på det området.

Anf. 23 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Det nya millenniet är bara två år. Ändå känns det gammalt.

I FN:s millenniedeklaration, som antagits av 147 av världens stats- och regeringschefer, formuleras en ny dagordning för det globala samarbetet i det tredje årtusendet. På den står kampen mot fattigdomen överst. Världens länder har åtagit sig att halvera fattigdomen till år 2015. Det är det mest uppfordrande mål som någonsin antagits av det internationella samfundet. Det är konkret och det är mätbart.

Svenskt utvecklingssamarbete har sedan 1962 haft som mål att bekämpa fattigdomen – ”att höja de fattiga folkens levnadsnivå”, har det hetat. Det är hoppfullt att konstatera att år 2001 delar övriga världens länder detta övergripande mål med oss. Den breda internationella uppslutningen ger oss styrka och färdriktning för det gemensamma arbete som också pågår internationellt. Det ger oss kraft i vårt fortsatta arbete.

Terrordåden den 11 september och det efterföljande kriget i Afghanistan har skakat oss alla. De har på ett fasansfullt sätt visat vad den nya tidens säkerhetshot handlar om. En globaliserad värld som kännetecknas av ökad rörlighet och större informationsutbyte ger också terrorismen en skrämmande räckvidd.

En värld med skriande orättvisor förblir en otrygg värld, inte bara för dem som går till sängs hungriga, utan också för välbeställda individer och stater.

Kampen mot terrorismen måste, för att nå långsiktig framgång, gå hand i hand med kampen mot fundamentalism och intolerans och kampen mot fattigdom. Det är en kamp för rättvisa, demokrati och mänskliga rättigheter. Det är genom långsiktiga insatser för fred och utveckling som vi skapar en säker och rättvis värld.

Det är millenniedeklarationen – sammanfattad i de mätbara millenni-utvecklingsmålen – kompletterade med kvalitativa nationella mål, som ska vara vägledande för vår globala politik framöver.

Alla länder har ett gemensamt ansvar för att vi ska lyckas. Huvudansvaret vilar förstas på de fattiga ländernas egna regeringar och folk. Men vårt stöd i form av ökat bistånd, marknadstillträde och ytterligare skuld-lättnader måste förstärkas.

Jag hoppas att det är denna politik som ska känneteckna det nya seklet – inte bomber och terrorism.

Det kommande året har vi flera tillfällen att tillsammans med övriga länder i världen visa att vi är beredda att göra långtgående åtaganden för detta. Låt min nämna två av dem.

Först har vi den internationella konferensen om finansiering för utveckling i Monterrey i mars. Flera andra har nämnt den här, och den är märkvärdig såtillvida att det är första gången som man förbereder en konferens gemensamt mellan FN, Världsbanken, Internationella valutafonden och WTO. Utveckling kräver finansiering.

Kampen mot hiv/aids, mot barnadödlighet och mot fattigdom kräver resurser. Olika finansieringskällor, inhemska, internationella, privata och offentliga, måste användas mer effektivt och måste samverka. Näringslivet får därför också för första gången tillträde till konferensen på samma villkor som andra organisationer.

Marknadstillträde, skuldlettnader och ökat bistånd är också viktigt för att finansiera utveckling. Vi måste vara beredda att leverera konkreta resultat. Jag hoppas att alla EU:s medlemsländer ska komma till detta möte med tidsplaner för när de ska uppnå FN:s mål att 0,7 % av BNI ska gå till bistånd. Det är verkligen på tiden. Europa har råd att finansiera utveckling och bör ta sitt ansvar.

Ungefär ett halvår efter konferensen i Monterrey kommer ett världstoppmöte om hållbar utveckling att hållas i Johannesburg. Det sker i september. Tio år efter Riokonferensen äger ett världstoppmöte för hållbar utveckling rum. Det här toppmötet kommer ännu tydligare än Rio-mötet att behandla hållbar utveckling i alla dess dimensioner – ekonomisk, social och ekologisk utveckling. De här dimensionerna hänger ihop och samspelar. Vi vet i dag att sociala insatser är avgörande för ekonomisk tillväxt, och miljöhänsyn är inte en bromskloss utan tvärtom en drivkraft för både ekonomisk och social utveckling.

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

De här båda konferenserna är viktiga tillfällen att konsolidera viljan till samarbete för att uppnå det gemensamma målet att halvera fattigdomen till år 2015. Det finns i dag en nyvunnen vilja till samarbete, och den ska vi utnyttja.

Herr talman! Årets biståndsdebatt äger rum i en tid då global rättvisa diskuteras i många forum – gamla och nya. Människor går ut på gator och torg för att protestera mot en verklighet som de uppfattar som djupt orättvis och orättfärdig. Världens rikaste och mäktigaste länder, G8, har inlett ett nytt samarbete med Afrika som är baserat på det afrikanska initiativet New Partnership for Africa's Development. Världshandelsorganisationen har enats om en ny handelsrunda som särskilt ska ta hänsyn till de fattiga ländernas utveckling. Det är välkommet.

Biståndet kommer aldrig på egen hand att utrota fattigdomen, men det kommer ändå under väldigt lång tid att förbli viktigt för att stärka förutsättningarna för utveckling, framför allt i de fattigaste länderna. Därför ökar det svenska biståndet kraftigt de kommande åren. Nästa år ökar det till 0,74 % av BNI, 2003 till 0,81 % och 2004 till 0,86 % av BNI. Tack vare återgången mot enprocentsmålet och tillväxten i svensk ekonomi ökar det svenska biståndet i kronor och procent mellan 2000 och 2004. I kronor ökar det från drygt 14 miljarder till 21 miljarder. Så omfattande har aldrig svenskt bistånd varit.

Ambitionen är att ungefär en fjärdedel ska gå till de minst utvecklade länderna. Därför ökar också anslagen till Afrika och Asien mest.

Utöver biståndet behövs ett brett samarbete. Dagens utvecklingssamarbete bygger på partnerskap grundat på gemensamma värderingar och gemensam vilja att skapa utveckling och bekämpa fattigdom. Vi gör det tillsammans med fattiga länders regeringar och med det civila samhället. Vi måste göra det med respekt och förståelse för olika kulturer.

Vi måste också göra det tillsammans över politikområdena här hemma. Redskapen i arbetet är den politiska dialogen, fredsbevarande insatser, konfliktförebyggande arbete, bistånd och en rättvis handel.

Den parlamentariska utredningen, Globkom, som förra biståndsmministern Maj-Inger Klingvall tillsatte och har stimulerat med en hög ambition, har som uppgift att presentera hur en samlad politik för global utveckling kan se ut. En viktig del av kommitténs arbete har varit att anlägga ett helhetsperspektiv och se hur olika politikområden kan samverka för att främja global rättvisa. Det är den viktigaste utredningen på det här området som har gjorts på 25 år.

Ett liknande arbete sker inom EU. Också här har förra biståndsmministern Maj-Inger Klingvall varit mycket lyckosam. Vi vet att unionen har en stor kapacitet just därför att den besitter alla de verktyg som behövs i ett långsiktigt arbete för fred och utveckling. Vi vet också att bristen på samstämmighet tar udden av många av unionens utvecklingsinsatser. Sverige måste därför fortsätta att driva på för en hållbar och reformerad jordbrukspolitik, för frihandel, för ett effektivt bistånd och för en ansvarsfull och gemensam utrikes- och säkerhetspolitik.

Herr talman! Det finns i många avseenden en stor samsyn i riksdagen om det svenska utvecklingssamarbetet. Därför menar jag att många av de reservationer som finns i det här betänkandet egentligen är onödiga. De uttrycker med andra ord den ambition som regeringen och vi socialdemokrater också har. För 15 år sedan när jag deltog i den första bistånds-

debatten hade vi uppemot hundratalet reservationer. I dag har det reducerats till 19. Jag tror att vi skulle kunna komma ned i hälften om vi genuint skulle gå på skiljelinjer.

Vi är överens om att Sverige ska ha ett väl fungerande och effektivt bistånd. Vi är också överens om att fattigdom är mycket mer än brist på mat och tak över huvudet. Vi delar uppfattningen att vi måste bli bättre på att samordna olika politikområden för att nå målet att utrota fattigdomen.

Men låt mig också nämna några skiljelinjer. En bred majoritet i riksdagen är enig om att enprocentsmålet ska uppnås till 2005. Det slogs också fast vid den socialdemokratiska kongressen i Västerås i början av november. Moderaterna däremot går i motsatt riktning och föreslår en kraftig nedskärning av biståndet. Deras förslag innebär att Sverige skulle hamna under FN:s miniminivå för bistånd, närmare bestämt på 0,63 % av BNI nästa år.

Folkpartiet uttrycker tveksamheter om trovärdigheten i vår ökningstakt. Men det är ändå inte så många kritiska ord som faller om den moderata biståndspolitiken. Folkpartiet litar till sin förmåga att korrigera detta stora parti. Jag hoppas verkligen att K-G Biörsmark har rätt. Jag vill ge Folkpartiet en eloge för att vara väldigt rakt och tydligt i biståndspolitiken och för att inte svaja på målet. Det kan ju möjligen vara lätt för ett litet parti som inte omedelbart behöver ta ansvar för ekonomin. Men det är ändå välgörande att höra att Folkpartiet på det här sättet har målet utstakat för sig, och vi socialdemokrater delar detta mål.

Det finns också skillnader i vårt sätt att se på de länder vi samarbetar med. Partnerskapstanken är sedan flera år det som styr svenskt bistånd. Vi talar alltmer sällan om givare och mottagare. I botten finns övertygelsen att utveckling endast kan ske där den politiska viljan finns och där varje land tar ett eget ansvar. Med partnerskapstanken minskar konditionalitet och villkor till förmån för dialog som baseras på gemensamma värderingar. Bistånd ska inte i första hand användas för att diktera villkor. Däremot finns naturligtvis en gräns för när en dialog inte längre är fruktbar och då biståndet via en stats regering bör begränsas eller avbrytas.

Ett svårt och ständigt närvarande dilemma är frågan om bistånd till länder i krig eller länder med totalitära regimer. Vi vet att bistånd behövs bäst där det är svårast att genomföra. Av de 49 minst utvecklade länderna har 22 varit inblandade i väpnade konflikter under de senaste fem åren. För oss socialdemokrater är det en utmaning att under svåra omständigheter söka nya vägar för att nå de människor som lider under totalitära regimer och krigsherrar.

Herr talman! Vi har ett starkt folkligt stöd för vårt utvecklingssamarbete. Enligt Sifo tycker över 90 % att Sverige bidrar till att uppnå målet att halvera fattigdomen till 2015.

Paradoxalt är att enligt samma undersökning över 85 % inte tror att detta är möjligt. De allra flesta tror att fattigdomen i världen har förvärrats de senaste decennierna. Bilden av fattiga människor och fattiga länder som ödesbestämd är statisk men inte sann.

Sant är däremot att utvecklingsländerna som grupp på 30 år har åstadkommit vad det tog oss – länderna i Europa – över 100 år att uppnå, i form av t.ex. ökad livslängd och minskad barnadödlighet.

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

Sant är att andelen fattiga i världen konstant minskar i relativa tal, att antalet människor med tillgång till rent dricksvatten femdubblats, att spädbarnsdödligheten har minskat med 50 % och att antalet barn i grundskola har ökat med 80 %.

Därmed är inte sagt att problemen är små. Framgångarna har varit ojämnt fördelade både inom länder och mellan olika regioner. Hiv/aids skördar miljontals offer och omintetgör många års utvecklingsinsatser. I de värst drabbade länderna sjunker nu medellivslängden snabbt, och avskyvärda beteenden som våldtäkter på små barn äger rum. Detta är självklart något som kräver fördömanden och kraftfulla insatser från regeringar.

I alltför många länder sker systematiska övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Kvinnor diskrimineras, olika i olika länder men ändå överallt. Brist på demokrati gör människor maktlösa, utan inflytande och möjlighet att påverka sin framtid.

Detta är hinder för utveckling som vi måste undanröja. De är svåra, men de gör inte uppgiften omöjlig, bara mycket mera angelägen.

Om vi tar vår utgångspunkt i möjligheterna ser vi också lättare den potential som finns i våra samarbetsländer och i de människor som vi arbetar tillsammans med. Då ser vi all den kapacitet, kreativitet och tankekraft som går förlorad när människor inte får chansen att bidra till utveckling på det sätt som de skulle vilja och kunna.

Då ser vi den enskilda människan.

Då ser vi att alla har något att vinna på rättvisa.

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till förslagen i utrikesutskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Tillåt mig också, herr talman, även om talartiden har gått ut, att tacka kollegerna i utrikesutskottet inte bara för den här debatten utan för alla år av trevligt arbete i utrikesutskottet. Tack för alla vänliga ord som har sagts om mig här i dag! Utrikesutskottets ledamöter har arbetat nära tillsammans, och det är en kollektiv insats från oss som ligger bakom de betänkanden som vi har lagt fram. Jag har känt att vi har haft respekt för olika uppfattningar och att jag själv har fått respekt för mitt arbete i utskottet. Vi har en vänskap som går långt utöver partigränserna, och vi har ett utskottskansli som stöttar oss på ett fantastiskt sätt i vårt arbete.

Stort tack till alla, och ett välkommen till Bertil Persson som ny vice ordförande i utrikesutskottet! Göran Lennmarker har varit en föredömlig partner, och jag är övertygad om att Bertil kommer att göra en lika god insats tillsammans med min efterträdare.

Låt mig också ta tillfället att tacka kammarens ledamöter och förstås inte minst dess talmän och alla tjänstemän i kammaren. Jag kommer att lämna riksdagen med många ljusa minnen och varma tankar och med många vänner kvar här, vänner som jag kanske kommer att återse utomlands. Jag känner att jag har varit oerhört privilegierad som har fått arbeta här i riksdagen och har haft förtroendet att bli omvald så många gånger och för att jag har fått arbeta med de frågor som jag brinner för.

I detta anförande instämde Berndt Ekholm, Marianne Jönsson, Birgitta Ahlqvist, Carina Hägg, Agneta Brendt, Ronny Olander och Anne Ludvigsson (alla s).

Anf. 24 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Viola Furubjelke har själv med det här anförandet tydligt visat för oss alla varför vi uppskattar henne så mycket i det arbete som vi har haft tillsammans genom åren.

När det sedan gäller fakta vill jag naturligtvis konstatera att vi har många gemensamma ambitioner men att vi ibland har lite olika kompasser. Det är roligt att vi nu gemensamt ställer oss bakom milleniemålen. De innebär det som vi så gärna vill ha, nämligen effektivitet. Det är roligt att socialdemokraterna 2005 helst ska ha nått upp till ett millenniemål. Det är roligt att vi kommer att ligga långt över det i de insatser som vi föreslår för 2004.

Precis som Viola Furubjelke antydde ska biståndet vara oljan i motorn, inte bensinen i tanken. Här gäller det att utrota fattigdomen och att göra det effektivt. Jag tror att inriktningen på en halvering 2015 innebär att vi 2030 ska ha nått det som vi vill nå, nämligen det totala utrotandet av fattigdomen.

Jag vill önska Viola Furubjelke all lycka i Damaskus och hoppas att vi därmed också kommer att få ett slut på fientligheterna där nere. Hon kommer att bli till god hjälp i sammanhanget. Hjärtligt tack för de här åren!

Anf. 25 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Den visade vänligheten förtar inte lusten att svara på repliken.

Jag skulle gärna lite grann vilja syna korten när det gäller moderaternas skuldavskrivningar, som Bertil Persson nämnde. Hur är det egentligen möjligt att man vill lägga 20 miljarder svenska kronor på skuldavskrivningar när den budget som man själv har för nästa år ligger på mindre än hälften härav? 20 miljarder kronor är så när som på 1 miljard lika mycket som det samlade svenska biståndet år 2005 när vi har nått enprocentsmålet.

Jag tycker inte att det låter trovärdigt, men jag vill gärna höra Bertil Persson redogöra för var man ska skrapa ihop dessa pengar.

Anf. 26 BERTIL PERSSON (m) replik:

Herr talman! Detta är en engångsinsats som vi i vårt parti har diskuterat mycket och som vi är beredda att ställa upp med av det skälet att detta är den viktigaste insats som man kan göra för att låta en ny ledning i ett land få arbeta vidare utan skulder från tidigare vanstyre. Det finns olika tekniska lösningar, men vi är hos oss helt inställda på att vi år 2004 ska ta vår del av dessa skulder till olika internationella organisationer som de här länderna har. Det står vi fast vid.

Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Moderaterna skriver i sin motion att det är synd och inte lämpligt att ungefär en femtedel av de räntor som skuldavskrivningarna genererar går tillbaka till i-länderna, de rika länderna. Jag tror t.o.m. att man syftar på biståndsflödet. Det är självklart inte lämpligt, men Sverige har avskrivit merparten av skulderna till oss. De bilaterala avskrevs, som Bertil Persson sade, år 1978. Sedan dess har visserligen några skulder ackumulerats, men det finns en tydlig plan för hur man ska komma ned

till noll. Sverige har bidragit med långt mer än vad u-länderna hade i skulder till oss. Sverige har lagt totalt 8 miljarder till HIPC-initiativet och till andra skuldavskrivningsinitiativ.

Däremot har många väldigt rika länder inte avskrivit sina skulder, och de borde göra mycket mer. Att, som Bertil Persson vill, lägga 20 miljarder på skuldavskrivningar innebär att en femtedel av bistandsflödet alltså kommer att gå tillbaka till de länder som inte avser att skriva av u-ländernas skulder. Det blir alltså en indirekt hjälp till redan rika länder, på bekostnad av andra biståndsinsatser som vi mycket väl skulle kunna göra för samma medel.

En fortsatt kraftig skuldavskrivning från Sveriges sida lättar inte bördorna från andra redan rika länder. Det är vår uppfattning.

Anf. 28 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Det var på vippen att jag reste mig upp tillsammans med övriga ledamöter för att instämma helt i Viola Furubjelkes anförande. Men det finns trots allt några mindre skillnader. Jag vill understryka att det var ett väldigt bra anförande.

Vi har redan talat om det goda samarbetet i utskottet som helhet. Men det har också varit ett gott samarbete inom majoriteten. Fastän vi inte har något formaliserat samarbete mellan s, v och mp vad gäller utrikespolitiken har vi definitivt dragit åt samma håll vad gäller just biståndet och att höja enprocentsmålet. Jag är glad över att vi nu har kommit så här långt med den formulering som finns.

Jag vill fråga Viola Furubjelke: Vad blir testamentet till dem som kommer efter oss? Hur avser Viola Furubjelke verka för att de som finns kvar i riksdagen och regeringen ser till att förverkliga att enprocentsmålet senast ska vara genomfört år 2005?

Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag är övertygad om att målet att biståndet ska nå 1 % år 2005 kommer att genomföras under förutsättning att vi har en socialdemokratisk regering efter valet. Det finns en starkt uttalad vilja i vårt parti att så ska ske. Jag tror inte att det är möjligt att gå vid sidan av ett sådant starkt beslut och en så kraftig viljeyttring som det var. Därtill har det manifesterats på olika sätt i lokala partiorganisationer efter det. Det har naglats fast på ett sätt att det är helt omöjligt att inte prioritera detta.

Jag vill kommentera texten i betänkandet. Vi säger "helst" år 2005. Vad betyder "helst" om man granskar det? Det betyder "framför allt annat". Jag tror inte att någon i den här kammaren skulle våga att fullständigt absolut och med alla garantier uttrycka en sak som handlar om ekonomiska medel. Det handlar trots allt om inkomster och utgifter, konjunkturer och vad som händer internationellt och nationellt inom och utom våra gränser.

Socialdemokraterna i utrikesutskottet vill att det ska ske "framför allt annat". Vi kommer att verka för det. Jag är övertygad om att regeringen känner sig förpliktad att uppfylla det om den får chansen att fortsätta att regera. Jag känner att hela denna kammare önskar det, tyvärr så när som Moderaterna. Men Folkpartiet och Moderaterna har nu uttryckt en samstämmighet och enighet i frågorna. Även Bertil Persson kanske låter sig övertalas till slut. Det finns i varje fall en säker majoritet för saken.

Anf. 30 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Vad gäller valet och garantierna för att det ska genomföras tror jag att Viola Furubjelke är överens med mig om att det också krävs ett starkt vänsterparti som går framåt för garantera inflytandet. Hur regeringens sammansättning blir återstår att se.

Jag funderar ändå på hur det ska kunna förverkligas. Man kan också tolka "helst" som att det kan ske tidigare. Det får vi försöka att verka för. Från Vänsterpartiets sida handlar det om att kanske nästa steg blir att göra en tidsplan.

Vi vet att det kan hända saker och ting i världen som förändrar tidsplaner och olika förslag. Men vitsen med enprocentsmålet är att det ska vara oberoende av konjunkturer och en del av budgeten.

Det är vår förhoppning att våra partier ska fortsätta att verka för detta. Det är en valseger som är bästa garantin för det tillsammans med en stark ekonomi.

Herr talman! Vi har gratulerat och önskat Viola Furubjelke lycka till i hennes framtida värv i Damaskus. Men jag tror att vi har glömt att uttrycka gratulationer till svenska regeringen och UD som får en sådan förstärkning i Damaskus. Det tror jag kommer att bli rätt person på rätt plats.

Anf. 31 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det var ett intressant replikskifte vi nu fick höra här. Jag hade tänkt att ta replik på samma tema men med kanske lite annorlunda vinkel.

Jag hör nu lovsången här mellan Vänsterpartiet och Socialdemokraterna om hur viktigt det är att ha en valseger nästa år och att det just för den här frågan är väldigt viktigt. Historiken är inte den allra bästa. Som jag framförde i mitt anförande är det bättre att vi får en borgerlig regering i så fall. Precis som sägs i Sidas skrift var det under borgerliga regeringar som målen förverkligades. Ur den synpunkten och ur många andra synpunkter vore det bättre med en borgerlig regering.

Jag skulle vilja ställa en fråga till ordföranden i utskottet. Hon sade att det råder stor samsyn här, och det gör det. Om man tittar på vad som sägs är det stor samsyn om dessa frågor. Men detta är en budgetdebatt, och då är det pengar vi diskuterar. Vi har synen att det av erfarenhet vore bättre att ha en fastspikad plan. Det är precis som man gjorde historiskt en gång i kammaren när man bestämde målet som 1 %. Jag tycker att det skulle kännas tryggare att veta att vi hade fastlagt en plan.

Det kan vara så att man litar på kommande riksdagar framöver. Men historien på området förskräcker. Man lever inte riktigt upp till det. Hade det inte känts tryggare, Viola Furubjelke, om vi i dag hade lagt fast en plan att vi med uppräknings ska nå målet år 2005? Då hade vi haft ett mer bundet mandat – kanske inte ett helt bundet sådant, men ett mycket starkt mandat – från dagens riksdag till nästa riksdag. Hade inte det känts bättre?

Anf. 32 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Folkpartiet är verkligen ståndaktigt i den här frågan. Men med de tilltänkta regeringskamraterna är det både si och så. Som vi har talat om tidigare backar Moderaterna till 0,63 % under innevarande

budgetår. Kd skriver i sin reservation att 1 % av BNI ”bör nås senast år 2005”. Det är inte ett dugg starkare än ”helst”. Jag tycker tvärtom att det är svagare än ”helst år 2005”. Centerpartiet har inget yrkande och ingen reservation om enprocentsmålet. Det anstår kanske i första hand Folkpartiet att bevisa att det har styrkan att välta övriga tilltänkta regeringsbröder i så fall.

Som jag sade förut tycker jag att detta är viktigt. K-G Biörsmark sade att det kanske inte är möjligt att binda en kommande riksdag. Får vi en socialdemokratisk regering kommer den att vara bunden av ett kongressbeslut.

Anf. 33 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Framtiden får utvisa vad ett kongressbeslut är värt. Vi har upplevt tidigare att en kongress kan besluta en sak, och när det sedan kommer regeringsförslag från socialdemokraterna kan det se annorlunda ut. Det har vi många exempel på.

Det är precis som Viola Furubjelke säger. Det är svårt att binda en kommande riksdag. Den är suverän. Men det var väl vad man hoppades på år 1968. Man skulle så hårt nagla fast riksdagen att man skulle ha målet att nå upp till 1 % långt innan det blev förverkligat.

Det är därför vi resonerar om det i dag. Riksdagen var klok och fattade det beslutet. Det är därför vi har en debatt om det temat i dag. Att vi har det beror på att vi inte har tagit hand om arvet ordentligt från dem som tänkte på 60-talet i den här frågan.

Det är därför som jag undrar om det inte hade varit bättre att vi hade lämnat ett arv ifrån oss. Såvitt jag förstår är det flera av oss som nu talar i dessa frågor som inte kommer att vara med nästa år i nästa biståndsdebatt. Vi vet inte vilka advokater vi kommer att ha då.

Vi kommer naturligtvis att arbeta via våra partier. Men det hade varit en styrka att ha det fastlagt i riksdagsbeslut och protokoll som ett arv till nästa riksdag.

Anf. 34 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att tidsplanen finns där. Den är angiven i budgeten fram till år 2004. Sedan säger vi att vi vill nå 1 % år 2005. Vad behövs av tidsplan därutöver?

Budgeten omfattar inte fler år. Det är alldeles riktigt. Därmed kan ingen av oss fatta beslut för fler år. Egentligen fattar denna kammare bara beslut för ett år i taget. Så är det även om inriktningen på den rullande treårsbudgeten finns där och får preliminär accept i och med att budgeten antas. Men det är årets budget vi antar, och den tydliga avsikten finns där att vi ska nå 1 % år 2005.

Varken Karl-Göran Biörsmark eller jag kommer att vara med efter den här mandatperiodens slut. Jag hoppas att Karl-Göran Biörsmarks partivänner, liksom mina, kommer att visa den största ansvarskänsla. Jag är säker på mitt eget parti. Jag tror att K-G Biörsmark har förmågan att också övertyga sina egna. Och så hoppas vi att det ska gå bra.

Anf. 35 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker att vi kan glädjas åt att Sverige är ett av de länder som ligger i täten när det gäller bistånd. Jag tycker också att det är

glädjande med det samarbetsklimat som finns i utrikesutskottet och den strävan efter samförstånd som vi alla, tror jag, har.

Trots det blir det reservationer. Viola Furubjelke säger att det var 19 reservationer varav flera var onödiga eller skulle ha kunnat undvikas. Det är klart att om man gör en reservation anser man att man har skäl till det. Jag tror att ibland kan det vara så att när man upprepar reservationer år efter år så är det ändå någonting som kan påverka i rätt riktning.

Det är några partier som har reserverat sig när det gäller biståndets mål och storlek – vi har gjort det också i år – och jag skulle vilja säga att kristdemokraterna har varit pådrivande för att vi ska uppnå 1 % igen. Senast vi hade det hade vi en kristdemokrat som biståndsminister.

I det budgetförslag som vi har lagt fram ligger vi på 0,93 % av BNI år 2004. Regeringen ligger på 0,86 %. Jag skulle vilja påstå att sannolikheten för att öka från 0,93 % till 1 % är större än från 0,86 % till 1 %.

Anf. 36 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag tror visst att det kan finnas skillnader i synsätt, men att återkomma med samma reservation år efter år, oberoende av vad som händer i omvärlden, vad som händer i ekonomin och vad som händer i rörelsen mot enprocentsmålet och de mål som vi gemensamt omfattar tycker jag känns lite märkligt. Jag tycker att vi har en bra dialog och en bra diskussion i utskottet, som väldigt ofta visar att vi trots allt har samma syn, men kristdemokraterna väljer att ändå reservera sig därför att man vill lite mer av samma sak. Det är naturligtvis bra att ha en pådrivande kraft, men jag skulle vilja se att detta också kan bevisas i ett regeringsdugligt ansvar, så att säga. Man sätter sig i knät på Moderaterna, som vill dra ned. I Jan Erik Ågrens anförande sades inte heller någonting om detta.

Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man riktar kritiken eller anklagelser om brist på trovärdighet mot oss, som ändå har sanerat ekonomin, gjort det möjligt att höja biståndet och nu är på väg att uppnå det mål som ni andra står och stampar på hela tiden, utan att erkänna de framgångar som har skett. Jag tror, Jan Erik Ågren, att vi kommer att tillsammans se enprocentsmålet uppnås, men då hoppas jag att kd avstår från reservation.

Anf. 37 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Herr talman! När vi hade regeringssamverkan medverkade vi mycket starkt till att vi hade ett bistånd som låg högre än det någonsin har gjort och i genomsnitt under de år som vi medverkade låg väldigt högt, och detta gjordes tillsammans med de andra borgerliga partierna.

Jag skulle också vilja påminna än en gång om att när vi har klarat enprocentsmålet har det varit icke-socialistiska regeringar som har suttit vid makten.

Jag tycker att det är bra att vi närmar oss enprocentsmålet, men socialdemokraterna darrade ju på manschetten när man var i närheten av 0,7 %, och det var ju inte bra. Jag tror att det var bra att det fanns tydliga alternativ och kritik mot det, och jag kan instämma i Viola Furubjelkes önskan att vi ska få uppleva enprocentsmålet i biståndet. Det behöver vi.

Prot. 2001/02:48

14 december

Internationellt bistånd

Anf. 38 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Den käraste partnern i regeringssamarbetet hänger långt under 0,7 %, den s.k. skammens gräns: 0,63 % redan för den budget vi antar nu, så kritiken tycker jag bör riktas åt annat håll.

Jag vill naturligtvis också ge Jan Erik Ågren ett stort tack för den hängivenhet med vilken man driver biståndsfrågorna. Ibland har jag emellertid en känsla av att det finns ett behov av att framstå som bättre på bekostnad av det regerande partiet bara för sakens skull. Jag tror att det är bra om vi kan driva biståndspolitiken på ett sådant sätt så att inte bara procenten räknas. De är viktiga – biståndsnivån är viktig – men alla de andra områden som jag nämnde i mitt anförande måste också falla in, och då måste vi ha en god ekonomi och en sund ekonomi, vi måste ha ordning på finanserna och vi måste påverka i EU-kretsen. Och som sagt: Det hänger ihop: skatter, näringspolitik, handelspolitik, EU-politik, biståndspolitik och säkerhetspolitik. Allt detta måste samverka. Jag tror att den här regeringen har gjort en remarkabel insats när det gäller att skapa en sådan ekonomi och ett sådant förtroende för Sverige att man nu har kunnat falla in på en helt ny biståndspolitik som presenteras i samband med den nya utredningen ganska snart.

Anf. 39 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag vill fortsätta diskussionen om enprocentsmålet lite grann. Det är riktigt att vi inte har någon reservation. Vi hade inget yrkande. Det var ett förbiseende, men när man läser texten i våra motioner är det mycket tydligt att vi hävdar enprocentsmålet. Risken att ett makt-skifte skulle äventyra enprocentsmålet ser jag som mycket liten – den finns inte, därför att det är tre partier som är mycket övertygade om detta. Jag kommer inte heller att finnas med vid beredningen av nästa budget, men jag vet och är trygg i min förvissning om att partiet kommer att fortsätta driva den här frågan eftersom vi har ett oerhört starkt tryck vid våra stämmor om att hävda enprocentsmålet, och det känns väldigt bra.

Jag tänkte ställa en fråga till Viola Furubjelke, och den handlar om den fråga som jag uppehöll mig ganska mycket vid, alltså livsmedelsproduktion, jordbruksutveckling etc. Jag sade bl.a. att den svenska regeringen borde göra livsmedelssäkerhet och jordbruksutveckling till ett prioriterat område för utvecklingssamarbete, och det handlar då också om jordbrukspolitiken och hur den bedrivs i u-länder. Det handlar väldigt mycket om beskattning och handelshinder mellan länder också. Självklart är den andra handeln oerhört viktig, men det finns andra hinder också. Jag undrar om Viola Furubjelke tycker och kan ansluta sig till att det skulle vara ett viktigt mål att ha med i utvecklingssamarbetet i fortsättningen.

Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Marianne Andersson, det fanns ingen motion, och det fanns ingen reservation. Det anger väl i någon mån ändå hur man prioriterar.

Jag vill säga om livsmedelssäkerhet att det är en oerhört viktig fråga, och en fråga som jag väl kan tänka mig ska vara prioriterad, men jag vill inte här ifrån talarstolen rycka sönder en planering av biståndspolitiken

som måste bygga på noggranna överväganden. Men jag kan försäkra Marianne Andersson att den här frågan måste tas på största allvar.

Självklart måste länderna i största möjliga utsträckning kunna lita till sig själva när det gäller livsmedelsproduktionen. Det finns ett förödande slöseri med vattenresurser, därför att man odlar fel grödor i fel länder och konstbevattnar när man i stället skulle kunna odla snålare och kanske också riktigare och fördela på det sättet de sinande vattenresurserna på många håll i världen. Det finns många perspektiv i det här problemet som Marianne Andersson tar upp och som jag tycker är oerhört viktigt. Det är en viktig fråga att föra vidare. I vilken form det ska ske vet jag inte. Låt mig säga att jag också tror att Marianne Andersson kommer att påverka sitt parti till att driva enprocentsmålet. Det kanske finns en centermotion om detta till nästa budgetdebatt.

Anf. 41 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Vi har med det i texten i vår budgetmotion även om vi inte hade ett särskilt yrkande om det just det här året. Det var ett förbiseende, och inte någon politisk vilja på något sätt.

Jag tolkar Viola Furubjelkes svar så att Viola kommer att arbeta för utredningen och det som är kvar där i fortsättningen för kampen mot världssvälten och mot hungern och för att mat till alla ska vara en prioriterad fråga.

När det gäller jordbrukspolitiken handlar det i mycket stor utsträckning om precis det som Viola Furubjelke beskrev, nämligen att man odlar fel saker, slösar med vatten och allt möjligt annat. Det är de länder som har satsat på ett småskaligt jordbruk där människorna har kunnat bestämma själva som också har haft den bästa utvecklingen. Det finns erfarenheter av det. Det är viktigt att ta vara på de erfarenheter som finns hos de experter som har studerat just denna del särskilt mycket.

Anf. 42 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag har ingen annan uppfattning.

Anf. 43 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Miljöpartiet har tillsammans med Vänsterpartiet en reservation när det gäller EU:s biståndspolitik. Jag skulle vilja höra lite grann om hur Socialdemokraterna ser på EU:s biståndspolitik.

EU:s bistånd har bl.a. kritiserats för att vara ineffektivt och för att ha mycket byråkrati. Dessutom ger EU ett större bistånd till Medelhavsländerna än till de allra fattigaste Afrikaländerna. Man har svängt, och satsar inte på framför allt de u-länder som man i ord ibland säger att man ska satsa på.

Det skulle vara intressant att höra hur Socialdemokraterna ser på detta. Vore det inte mer effektivt om Sverige självt hade dessa pengar kvar och kunde använda dem i eget bistånd i stället för att skicka ned dem till EU för att man där ska administrera dem en gång till?

Min andra fråga rör vatten. Två tredjedelar av jordens befolkning beräknas ha vattenbrist 2025. Vattenfrågorna är ofta också en fråga som utgör konflikter i världen eftersom man från olika länders sida har intressen i vatten.

Internationellt bistånd

Anf. 44 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Det är riktigt att Vänstern och Miljöpartiet har en gemensam reservation som går ut på att man egentligen – som jag förstår det – skulle låta de nationella parlamenten och regeringarna ta hand om biståndet i större utsträckning.

EU är en jättelik organisation. Utrikesutskottet har flera gånger skrivit om att det finns brister i EU:s bistånd. Det har varit ett tema i vårt engagemang för att försöka påverka och korrigera EU:s biståndspolitik. Jag skulle vilja påstå att Sverige har varit väldigt lyckosamt på regeringsnivå, och riksdagens utrikesutskott har också haft en roll att spela i Sveriges kontakter med kommissionen.

Jag tycker att det är helt fel att göra som Miljöpartiet och Vänsterpartiet önskar. I dag talar vi om att vi måste ha en samverkan och en samordning över politikområden. Som jag sade i mitt anförande har unionen en mycket stor kapacitet just därför att den besitter alla de verktyg som behövs i ett långsiktigt arbete för utveckling och för fred. Vi ska fortsätta att driva på så att vi får en hållbar och reformerad jordbrukspolitik. Jag tror att det är det mest väsentliga, inte minst med hänsyn till det som Marianne Andersson här tidigare talade om. Det gäller självfallet också frihandeln och ett effektivt bistånd. Till detta kommer också en ansvarsfull utrikes- och säkerhetspolitik där man kan arbeta konfliktförebyggande.

Alla dessa verktyg behövs. Det är riktigt att vi förfogar över dem internationellt, men de blir långt mer verksamma om vi kan få EU att verka i den riktningen.

Jag vill inte ge upp hoppet om att EU ska kunna ha ett effektivt bistånd. Får vi det därhän så kommer det att bli oerhört verkningsfullt i världen.

Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Utifrån det tycker jag att Viola Furubjelke skulle ha stött vårt förslag om att EU borde låta en oberoende expertgrupp, där även NGO:er finns representerade, göra en analys av sambandet mellan EU:s handels- och jordbrukspolitik och dess bistånd och utvecklingsländernas möjligheter att själva försörja sig på en dräglig nivå.

Som jag uppfattar det är det precis detta som det finns behov av inom EU, dvs. att man skapar en koherens och en sammanhållen politik som riktar in sig på att bekämpa fattigdomen. I dag inriktas mycket av de resurser som man har gemensamt och som *är* stora – EU har ju oerhört mycket pengar – på byråkrati. Det hela tar tid och biståndet ger inte de effekter som vi har sett att det svenska biståndet har gett.

Det måste till en utredning för detta, och jag är förvånad över att vi inte har fått stöd för det förslaget.

Anf. 46 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Vi kan vara överens om vart vi vill nå med EU:s biståndspolitik. Men att tillsätta en utredning ger inte resultat ute på fältet. Jag är övertygad om att man har granskat EU:s biståndspolitik både

framifrån och bakifrån för att försöka se hur man ska kunna förbättra den.

I reservationen ser jag i stället, och läser in, en EU-fientlighet eller en ovilja mot EU-samarbetet som går igen i andra av Miljöpartiets reservationer på andra områden. Jag tror att vi i stället med en positiv ansats måste försöka se till att den nya biståndsstrategin och de nya aktionsplaner som kommissionen antar och som vi så småningom också kommer att få se resultat av verkligen blir verkningsfulla. Då kan vi se den kraft som EU verkligen utgör bli verklighet också ute bland de fattiga länderna.

Anf. 47 LISELOTTE WÄGÖ (m):

Herr talman! Låt mig börja detta inlägg i debatten med att citera något ur en artikel som en kongolesisk kvinna vid namn Jeanette har skrivit. Titeln på artikeln är *Det materiella är inte bestående*. Jeanette skriver:

”Den 18 december 1998 var jag uppe tidigt på morgonen och städade på tomten. Jag var fortfarande klädd i morgonrock. De andra familjemedlemmarna befann sig inne i huset, bland dem min gamla mamma som var närmare 90 år.

Något senare började man att skjuta. Jag gick in i huset för att packa det viktigaste i en väska. Under veckan innan hade det rått en otäck stämning i staden. När jag kom ut igen såg jag att två beväpnade män hade klättrat över muren till vår tomt. Den förste pekade på mig med sitt vapen och sa: ’Upp med händerna och lämna huset!’. Den andre gick in i huset för att tvinga de andra att gå ut. Jag försökte be om tillåtelse att få ta med min lilla väska, men då sköt mannen i luften och vi fick alla lämna huset tomhänta och med händerna över huvudet.”

Jeanette fortsätter:

”Tillsammans med hundratals andra människor försökte vi hitta en flyktväg. På gatorna låg många döda kroppar. Det var mest män som hade dödats. Flera hus stod i brand. Vi kom fram till en stadsdel där vi fick bo hos goda vänner och under två veckor kunde vi inte bidra med någonting. Vi var tolv extra personer i deras hushåll.

Ett av mina barn fick reda på var vi befann oss och såg till att jag kunde komma dit. Där fick jag hjälp i form av mat och kläder från vänner, från gamla elever och från syskon i tron. Allt som jag har på mig i dag är sådant som jag har fått av andra.”

Jeanettes öde delas av så ofantligt många människor i världen.

Mänskliga rättigheter och demokrati är ytterst en fråga om människovärde och mänsklig värdighet. För att få begreppet mänskliga rättigheter begripligt måste vi nog lämna det akademiska, juridiska språket när vi vill förklara för gemene man varför just detta är så viktigt i det internationella biståndet.

Folkrätten slår fast att alla länder kan engagera sig i andra länders bristande respekt för mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Det gäller människors behov av säkerhet och skydd. Människor måste tillförsäkras trygghet och skydd till liv och hälsa av sina egna regeringar.

Brott mot mänskliga rättigheter är och ska vara en berättigad angelägenhet för hela världssamfundet. Vi ska lägga oss i, vi ska lägga näsan i blöt riktigt ordentligt och vi ska inte tystna. Att inte bry sig, att inte lägga

sig i, att tiga kan vara förödande för människor som lever under stora umbäranden varje dag. Bara vetenskapen om att någon bryr sig, agerar, kan vara helt avgörande för den enskilda utsatta människan.

Sverige måste därför i sitt internationella bistånd gå i täten för att barn, ungdomar och kvinnor, inte minst, får grundläggande utbildning. I en sådan utbildning är det viktigt att mänskliga rättigheter och demokrati ingår som ämnen, för det är där vi måste börja. Vi måste bygga demokrati och välstånd från grunden. Kunskap, insikt, förståelse och respekt för varandra, kunskaper om varje enskild människas unika värde är de allra viktigaste grundstenarna i detta arbete.

Herr talman! Dagens krigsoffer är ett oskyldigt barn. Det är inte den stridande soldaten. Dagens våldsoffer är ett niomånaders spädbarn i Sydafrika, våldtaget och massakrerat. Offren är inte våldsverkarna utan de hiv- och aidssmittade männen. Det är barnsoldaten i Sierra Leone som är offret, inte makthavarna. Det är barnet som säljs på den internationella marknaden som sexslav som är offret, inte slavhandlaren själv.

I vårt bistånd måste vi fokusera på offren, men här gäller det att måla brett och med bred pensel. Vi måste också inom ramen för vårt bistånd bekämpa våld, människohandel och korruption, ja, vad det än är som hotar människor i världen, och överordnat allt. Vi får aldrig förtröttnas i vårt arbete för fred och frihet.

Herr talman! År 2001 är ett dystert år i många avseenden. Många konflikter, terrorattacker, regelrätta krig och eskaleringen av konflikten i Mellanöstern inger stor oro. Det är lätt att känna vanmakt, men det gäller att inte släppa taget.

Jag brukar tänka på en sak som en god vän brukar säga när det är riktigt bister ute i världen: Tänk på att när det är som mörkast, då lyser stjärnorna som starkast.

Låt oss ta till oss den insikten, och låt oss tillsammans arbeta för att den sämst ställda och utsatta människan får del av världssamfundets samlade överflöd. Låt oss tillsammans bli framgångsrika i detta arbete.

Sedan vill jag rikta mig till Viola Furubjelke och framföra ett mycket, mycket varmt tack för allt det goda samarbete som vi har haft i utskottet. Tack också för alla trevliga stunder och alla glada skratt på våra resor. Jag kan försäkra att även jag framöver ska försöka att hitta vägen till Damaskus för ett besök.

Lycka till i det nya viktiga arbetet och uppdraget!

Jag har i övrigt, herr talman, inga yrkanden utöver de som Bertil Persson redan har framställt i sitt anförande.

Anf. 48 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Europeiska unionen är en av världens största enskilda biståndsgivare. År 1999 uppgick EU:s bistånd till 80 miljarder kronor, varav 757 miljoner kom från Sverige. Det är bra att EU använder en del av sin budget till bistånd. Men de pengar som avsätts för bistånd skulle lika gärna kunna avsättas i medlemsländernas nationella budgetar. För den samordning som är nödvändig finns redan färdiga strukturer och institutioner inom FN. EU har inte heller utnyttjat alla de möjligheter som FN ger.

EU:s bistånd är mätt med internationella mått stort. Just storleken på biståndet gör det extra viktigt att det används rätt. Storleken på biståndet

måste även sättas i relation till vad Europa under årens lopp brandskattat biståndsländerna på.

Vi menar att inom EU används biståndet som en del i en politik för EU:s egen utveckling och inte alltid i första hand för mottagarländernas utveckling. Ett ytterligare bevis på att EU:s biståndspengar även har denna funktion är att biståndet har ändrat inriktning över tiden. På 60- och 70-talen koncentrerades utvecklingssamarbetet till Afrika, ca 70 % gick dit. Nu är det ”bara” 35 %. I stället är det Medelhavsländerna och länderna i Östeuropa som får den största andelen.

Det finns projekt som skötts bra och lett till goda resultat, men tyvärr är de projekt som varit ineffektiva och missköts ännu fler. Det har den egna revisionen visat. EU har givit sig själv en uppgift som den inte klarar. En mycket omfattande byråkrati omger biståndsverksamheten.

Flera kommissionärer, flera generaldirektorat och mängder av kommittéer och expertgrupper finns kopplade till denna verksamhet. Medlen finns uppsplittrade på flera olika budgetposter, som var för sig har ett speciellt syfte. Detta leder till onödig byråkrati, och biståndsinsatserna löper stor risk att bli enstaka åtgärder som inte ger långsiktig utveckling.

Kommissionären Poul Nielsen och även den svenska regeringen har gjort insatser för att öka effektiviteten och ändra inriktningen. Det saknas i dag överskådlighet och helhetssyn i EU:s biståndspolitik. Det finns nu ett program för hur förändringar ska ske, men risken är stor för att de nödvändiga effektiviseringarna uteblir. De föreslagna åtgärderna är inte tillräckliga, eftersom kommissionens organisation och bristande öppenhet är ett hinder i sig.

Vi menar att hela strukturen för EU:s bistånd bör ändras så att medlemsstaternas egna väl fungerande biståndsorganisationer utnyttjas. De mottagande länderna måste också ges ett större inflytande över hur biståndsmedlen används. EU kan sedan bidra i rollen som samordnare och utvärderare av olika projekt.

För några år sedan hade EU 50–60 miljarder kronor i icke utbetalt bistånd. Vi ansåg detta vara en skandal redan då. I dag uppgår det till 200 miljarder kronor – en ofantlig och ofattbar summa.

Vi i Vänsterpartiet är för att Världsbanken och IMF övergått till fattigdomsbekämpning som sitt ledmotiv. Men aldrig i mitt liv hade jag föreställt mig att denna fattigdomsbekämpning i fattiga länder skulle ske genom att man samlade pengar på hög i Europa.

Vänsterpartiet har väckt en rad motioner om bistånd till olika länder. Det handlar om bistånd till Armenien som har utsatts för ekonomisk blockad av Turkiet och Azerbajdzjan. Det handlar om bistånd till norra Irak, som är ständigt hotat av Saddam Husseins armé. Det handlar om bistånd till Somalia som också är ett land som har blivit pinat av krigsherrar och som är omgivet av en ointresserad omvärld. Det handlar om både ekonomiskt bistånd och demokratibistånd.

Vid behandlingen i utrikesutskottet av våra motioner har vi fått ett svar som i och för sig är positivt. Men detta ska skötas via EU och EU-biståndet.

Vi vänsterpartister i utskottet har nöjt oss med detta. Men vad ska vi nu tro. Saker och ting sköts ju inte. De vansköts.

Herr talman! Allt detta tyder på en monumental inkompetens och en letargisk inställning hos EU:s biståndsmyndigheter.

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

Herr talman! Jag ska kommentera en reservation från Folkpartiet där demokratikriteriet behandlas. Tanken i sig är sympatisk och god. Men det finns självklart frågetecken. Jag ska ge ett exempel:

Vänsterpartiet har väckt ett par reservationer under detta riksmöte som handlar om Eritrea. Den ena motionen innehåller kritik mot brott mot demokratiska och mänskliga rättigheter i Eritrea. Samtidigt vill vi att Sverige ska understödja bl.a. ett elkraftprojekt i Eritrea. Varför? Jo, därför att man i städer och byar ska få tillgång till elljus, så att man om kvällarna kan läsa och skriva, en inte alldeles oviktig förutsättning för en demokratisering. Vi drar inte slutsatsen att Eritrea ska bli utan bistånd på grund av att landet inte har ett demokratiskt systemskick. Om vi skulle följa en sådan princip skulle vi snart befinna oss i den situationen att vi införde en sorts sanktioner mot ett mycket stort antal länder.

Herr talman! Sverige har understött palestinierna. Detta bistånd har varit inriktat på utbildning. Det har varit inriktat på att sprida respekt för demokrati och mänskliga rättigheter. Detta bistånd raseras nu fullständigt av den israeliska armén. Trots att de israeliska soldaterna erbjuder nycklar till svenska biståndsanläggningar, så att de kan inspektera lokalerna, har de föredragit att sparka in dörrarna och förstöra och slå sönder inredningen. Häromdagen såg vi hur den israeliska armén med bulldozrar också fick förstöra flygplatsen i Gaza. Allt kunde vi se i TV häromdagen. Detta är inte något annat än framfarten hos en rå och brutal soldatesk. Under Sharon blir livet inte något annat än förödmjukelse, fattigdom, förstörelse och förtryck för palestinierna. Den Sharon vi i dag ser härja vill inte ha någon motpart i förhandlingarna, inte någon utveckling, inte något bistånd och ingen fred.

Anf. 49 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Helt kortfattat vill jag till protokollet få framfört att jag inte delar Murad Artins och Vänsterpartiets syn att vi skulle ta tillbaka biståndsmedlen från EU. Som jag sade förfogar EU över alla verktyg för att kunna ha ett brett utvecklingsperspektiv i biståndet.

Jag har stark kritik. Och i betänkandet uttrycker vi också stark kritik och tveksamhet mot det bistånd som hittills har genomförts i EU:s regi. Men under det svenska ordförandeskapet gjorde man stora framsteg, och vi fokuserade då mycket starkt på hur biståndet ska kunna effektiviseras. Vi ser också resultat av detta. Vi tycker att det går för långsamt. Men det är viktigt. Det handlar i grunden om ett förhållningssätt, en vision om att EU ska kunna spela den roll i utvecklingen i världen som man bör göra. För det behövs ett reformerat bistånd. Men med detta som effekt och satt i arbete kan man uträtta oerhört stora saker som inte en nationell regering kan orka med.

Jag tror därför att det är fel strategi att säga att vi ska ta bort biståndet från EU:s budget. Det är dessutom en stor del av det som går över den reguljära budgeten, så det kommer alltså att finnas ett stort EU-bistånd.

Men jag tycker också att samarbetet mellan regeringarna visar att EU-samarbetet om biståndet och utvecklingssamarbetet kan ge resultat, t.ex. som nu inför Monterey när man har satt upp målet att alla ska nå upp till 0,7 % av BNI. Jag tror inte att det hade kunnat åstadkommas om man inte hade haft biståndet som ett gemensamt samverkansområde också i EU-kretsen.

Jag vill därför gärna ha sagt att det behöver reformeras. Men det är angeläget att vi alla stöttar det på ett positivt sätt.

Prot. 2001/02:48
14 december

Anf. 50 MURAD ARTIN (v) replik:

Herr talman! Vi är i alla fall överens om att det ska reformeras och effektiviseras. Jag sade också i mitt anförande att den svenska regeringen har gjort vissa framsteg. Men här handlar det om så många miljarder, ca 200 miljarder kronor, vilket är en ofantlig summa, som läggs på hög och inte betalas till mottagarländerna. Då är frågan hur vi ska bekämpa fattigdomen när pengarna ligger på hög i Europa medan människor i u-länder i tredje världen dör av hunger.

Anf. 51 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Murad Artin nämner en väldigt viktig sak, nämligen att EU inte har förmått att göra utbetalningar. Men reformeringen syftar just till att man ska kunna få mer snurr på biståndsmedlen och att man ska kunna få pengarna att arbeta.

Ett viktigt steg togs under det svenska ordförandeskapet. Det bekräftades under det biståndsordförandemöte som jag själv var värd för i juni i år att FN och EU ska arbeta närmare varandra och att EU-biståndet i fortsättningen ska kunna finansiera hela sakområden och inte bara projekt. Detta är ett stort framsteg, och rätt använt kommer det omedelbart att lätta på den uppdämda mängden pengar som i dag finns i EU:s kassa-valv. Det är angeläget, men vi ska arbeta för att så sker.

Den konflikt i Mellanöstern som Murad Artin nämnde är i hög grad beroende av ett mycket starkt bistånd från en stor stark biståndsgivare, som dessutom kan sätta politisk kraft bakom dialogen med biståndsländan. Jag tror att EU är den rätta att göra detta och att politiken också ska åtföljas av ett kraftfullt ekonomiskt stöd för återuppbyggnad efter de tragiska händelser som vi nu ser ske där.

Anf. 52 MURAD ARTIN (v) replik:

Herr talman! Det är inte bara vi som säger detta utan det är den egna revisionen som säger att beviljade biståndsmedel till u-länderna bara växer. Följden blir allvarliga konsekvenser för mottagarländerna.

I biståndsmyndigheterna flyr personalen från just detta. Budgeten sköts inte på ett bra sätt. Konsekvensen blir att mottagarländerna drabbas av det. Det är 200 miljarder kronor, Viola Furubjelke.

Vi har sagt att en del av de här pengarna vill vi ha tillbaka till våra organisationer, som sköter biståndet på ett utmärkt sätt. Vi har sagt att EU ska vara samordnande och göra utvärderingar av sina projekt.

Också jag vill tacka Viola Furubjelke. Jag instämmer i alla lovord som andra representanter för olika partier uttalat och vill önska lycka till i Syrien.

Anf. 53 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Konflikterna i Afrika har alltid koppling till fattigdomen. Det gäller särskilt bristen i fråga om att ta till vara mänskliga resurser. Konflikterna har också sin bakgrund i den ojämna fördelningen av värdefulla naturtillgångar, vilket även kan missbrukas av den sida i kon-

Internationellt bistånd

flikten som har kontroll över dem i form av exportinkomster. Det förekommer också en gigantisk illegal export av naturtillgångar.

Världsförsäljningen av diamanter år 1999 uppgick till ett värde av 56 miljarder dollar. Ungefär 85 % av världens rådiamanter passerar Antwerpen, motsvarande 5–10 miljoner rådiamanter varje dag. Enligt en FN-rapport som nyligen har presenterats uppgår den illegala exporten av diamanter från Angola till 1–2 miljoner dollar *per dag*.

Rubriken "Diamanter bekostar krig och konflikter" kunde läsas hos TT i slutet av november. Varumärket är i fara. Världens ledande producenter, exportörer och importörer av rådiamanter verkar ha fått kalla fötter och har äntligen kommit överens om en plan för att hindra att konflikter i Afrika finansieras med diamanthandel. Då kan man fråga sig vad lilla Sverige kan göra i frågan. Jag är övertygad om att Sverige kan påverka genom FN och EU, men också genom att ställa kravet på de länder som vi ger bistånd till att tillämpa det system för certifiering som håller på att tas fram.

Angola är det land som vi tar upp i vår Afrikamotion. Vilken framtid har Angolas befolkning? Det handlar om ett land där krig för många är det naturliga tillståndet efter 25 års inbördeskrig – ett land som har den högsta mödradödligheten i världen och där 25–30 % av barnen dör innan de når en ålder av fem år, ett land med närmare 4 miljoner internflyktingar med allt vad det innebär av fattigdom och föräldralösa barn på grund av kriget men också på grund av hiv/aids. Man väntar sig en explosionsartad spridning av hiv/aids om det nås en fredsöverenskommelse. Trots allt har svårigheten att röra sig fritt i landet till viss del hindrat spridningen.

Allt går inte att skylla på krig. Transparens i de ekonomiska transaktionerna mellan olika ministerier i utvecklingsländerna är viktigt. Angola undanhåller mångmiljardbelopp, allt enligt nyhetsmedier – något som den angolanska regeringen ännu inte har kommenterat.

Kvinnor och barn utsätts skoningslöst till följd av den enorma fattigdomen, trots oljemiljarderna.

Barnen är Afrikas framtid, herr talman! Kristdemokraterna menar att Sverige ska verka för att länderna kartlägger och upprättar åtgärdsprogram för sina s.k. föräldralösa barn, som också kan kallas för samhällets barn.

I rapporten *Fem år efter Stockholm*, som ECPAT International i dagarna tagit fram, kan man läsa att kommersiell sexuell exploatering av barn ökar i Luanda. 22 % av barnen i Luanda är utan riktigt skydd, och de är därmed väldigt utsatta för exploatering. Omkring 800 000 barn under 15 år är flyktingar och beroende av humanitär hjälp. 300 000 barn bara i Luanda prostituerar sig för att kunna överleva. Regeringen i Angola står inför att lösa ett gigantiskt problem.

Rapporter från Sydafrika är lika alarmerande. Angolanska, kongole-siska och nigerianska kriminella nätverk rapporteras vara ansvariga för *trafficking*. Även kriminella gäng från Östeuropa säljer sydafrikanska barn, bl.a. till Storbritannien och andra europeiska länder.

Herr talman! Oavsett kontinent: Utsatta barn ropar men tyst.

Kristdemokraterna bygger sin biståndspolitik utifrån att människovärdet är universellt och därför inte kan relativiseras av geografiska grän-

ser. Jag undrar om vi svenskar kan svara nästa generation ungdomar i Afrika att vi gjorde allt vi kunde.

Slutligen vill också jag rikta ett personligt tack till Viola Furubjelke. Jag har tidigare sagt till dig att du betydde mycket för att jag skulle känna mig välkommen i utrikesutskottet för drygt ett och ett halvt år sedan. Tack så mycket!

Anf. 54 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Viola Furubjelke har för utskottsmajoritetens räkning väl föredragit våra ståndpunkter. Jag har redan instämt i Furubjelkes anförande men vill från talarstolen också säga att jag ansluter mig till hennes yrkande.

Inledningsvis vill jag också säga att denna debatt i dag för mig hänger ihop med det betänkande som vi i måndags debatterade här i kammaren, *Sveriges säkerhetspolitik*, som inkluderar t.ex. hur vi solidariskt bidrar till en fredligare värld. Mitt anförande i den debatten handlade om lätta vapen.

Om vi bläddrar i dagens betänkande, där internationellt bistånd behandlas, kommer vi till texten: Väpnade konflikter inom och mellan stater präglar stora delar av Afrika och utgör ett stort utvecklingshinder för hela regionen. För att vända denna negativa utveckling krävs samarbete mellan länder och regioner. Det krävs solidaritet inom och mellan länder.

I det här arbetet är biståndet en viktig faktor. Jag vill redan här understryka att biståndets förutsättningar väldigt mycket hänger samman med andra delområden som berör utrikesutskottets ansvarsområde och även andra politikområden som andra utskott har på sitt bord. Av tidsskäl kan jag inte konkret utveckla utskottets alla överväganden på det sätt som dessa förtjänar, utan jag utgår från ett land och försöker se biståndets förutsättningar från det perspektivet. Mitt anförande fokuseras utifrån ett afrikanskt perspektiv, främst av tre skäl:

- Vi måste orka se och debattera mer än en eller två konflikter i taget.
- En mycket stor del av vårt utvecklingsarbete sker med länder på den afrikanska kontinenten.
- Under vårt ordförandeskap påbörjade vi ett arbete. Nu har den stafettpippen gått vidare.

Kung Leopolds vålnad heter en bok som jag läste under förra julhelgen. Sedan den skrämmande läsningen har jag varit i Bryssel och bott på ett hotell som heter just Leopold. Bokens texter kom liksom tillbaka på hotellrummet. Det kändes t.o.m. obehagligt att bo på detta hotell som bar den här förfärlige kungens namn. Hur ska det då inte vara för de människor som fortfarande har minnen i släktens historia från den tiden?

Nu är Belgien ordförandeland i EU. Relationerna mellan EU-ordförandelandet Belgien och Afrika, särskilt Kongo, ska spela en viktig roll i utrikespolitiken. Belgien har i samband med ordförandeskapet i EU sagt sig vilja lyfta fram EU:s relationer med Afrika som en prioriterad fråga. Men resultatet av denna uttalade ambition och vad den kan ha för påverkan på EU:s Afrikapolitik och på biståndet lämnar jag till en fram-

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

tida utvärdering; det är för tidigt att nu närmare studera det. Jag skulle dock önska att den speciella relation som det talas om i Belgien snart leder till att man får en uttalad policy om hur man internt i Belgien ska diskutera sin koloniala historia och hur man ska undervisa om den i landets skolundervisning. Den parlamentariska utredningen om belgisk inblandning i mordet på Kongos tidigare premiärminister Lumumba 1961 väcker en berättigad debatt. Men för övrigt är den här perioden i Belgiens historia väldigt lite debatterad och ifrågasatt.

Fru talman! Jag kunde läsa en notis häromdagen om över 250 döda i strider i Burundi. Det var rubriken på en notis. Det kanske inte var så många som noterade den, men kort därunder kunde man läsa om våldsamma strider mellan regeringsstyrkor och hutugerillan FLN. Det var inte så begripligt och inte så hoppfullt framställt.

Fru talman! För att förstå den notisen och för att göra rätt insatser i biståndet krävs också att vi har ett historiskt perspektiv. När jag har talat med burundier har en, här förkortad, historieber beskrivning vuxit fram.

Burundi var länge ett väl organiserat kungarike. Det fanns olika socialgrupper där var och en hade sin givna plats i samhället. Landet leddes av *mwami*, kungen vilken alla sägs ha respekterat eftersom han var *se-barundi*, landets fader.

Mellan *mwami* och befolkningen fanns ett skikt av prinsar, *ganwa*. Denna buffert som prinsarna utgjorde bidrog till att motsättningarna inte kom att bli lika hårda som i grannlandet, tvillinglandet som man ibland säger, Rwanda. *Mwami* och *ganwa* levde avskilda från den övriga tutsibefolkningen som bestod av huvudgrupper, *banyaruguru* och *hima*. Vanliga tutsier och hutuer var jämställda, och giftermål mellan grupperna var vanligt förekommande.

Burundi liksom Rwanda överlämnades till Tyskland efter Berlinkonferensen. Sedan ockuperade Belgien dåvarande Rwanda och Burundi som mandat under Nationernas förbund. Burundi benämndes tidigare Urundi. I böcker från den tidiga missionärshistorien, inte minst i Sverige, är det detta namn som används. Lewi Petrus, som nu förekommer i andra böcker, har tidigare skrivit om Urundi. Det namnet har använts också i Sverige. Både Tyskland och Belgien styrde Burundi genom indirekt styre. Detta val av kolonialt styrelsesätt fick konsekvenser eftersom det bara var en minoritet som gavs en dominerande roll och en del av tutsigruppen. Hutuers och *twas* ställning försvårades, och de ställdes utanför makten.

Efter Burundis självständighet kom två partier att framträda på arenan. Det ena var Unprona, som leddes av prins Louis Rwagasone, äldste son till *mwami* Mwambutsa. Det var en nationalistisk rörelse med målet att förena alla grupper och intressen. Det andra partiet hette PDC och var ett konservativare parti som hade nära förbindelse med den belgiska administrationen.

Vid valet 1961, som föregick övergången till ett internt självstyre i januari 1962, vann Unprona 54 av sammanlagt 64 platser i den nya nationalförsamlingen. Rwagasone blev premiärminister men mördades två veckor senare av utsända, enligt uppgift, från PDC. Hans död fick avgörande betydelse för det framtida Burundis utveckling. Rwagasone hade utgjort en sammanhållande kraft, och när han försvann splittrades också Unprona.

Och hutuer och tutsier råkade i öppen konflikt. Burundi fick inte möjlighet att reformera sitt samhälle utifrån sina historiska förutsättningar, inte möjlighet att utvecklas utan tidigare kolonialmakter hade kvarvarande intressen i landet. Klassmotsättningar blev till etniska konflikter. Och detta lilla lands situation är en pusselbit i en hel regions konflikter. Konflikterna går hela tiden in i varandra.

Den senare historien har jag tagit upp i andra anföranden så jag stannar här av tidsskäl. Men vi vet att aktiviteter från huturebeller tillhörande FLN och från CNDD-FDD, blossar upp, och attacker samordnas över nationsgränserna. Vi har fått lära oss namn som Interhamwe och Mai Mai.

Nelson Mandela har medlat, och Sydafrika finns närvarande i Burundi med en militär styrka. Och det ger hopp, inte minst med tanke på att det finns en tendens till afrikanskt ansvarstagande för konflikter inom kontinenten, och det finns hopp om att det som nu sker också ska bli en vardag. Men då krävs omvärldens stöd till fredsprocessen såväl i Burundi som i storasjöområdet, och det krävs en långsiktighet i vårt och andra biståndsgivares engagemang.

I bl.a. Afrikaskrivelsen kom konflikter och behovet av konfliktförebyggande åtgärder att få uppmärksamhet, något som byggdes på under ordförandeskapet genom initiativ till en uppdatering av EU:s gemensamma ståndpunkter om förebyggande, hantering och lösning av konflikter i Afrika.

Fru talman! Behovet av brotts- och korruptionsbekämpning inom afrikanska stater, liksom behovet av ett fungerande rättssystem i syfte att bidra till att utrota fattigdom och till att utveckla demokratiska strukturer, är fortfarande stort. Inom ramen för svenskt bistånd till demokrati och mänskliga rättigheter genomförs eller övervägs utbildningsinsatser för att bygga upp moderna och demokratiskt sinnade strukturer. Men jag vill understryka vikten av partnerskap, vikten att utgå från varje lands förutsättningar att ta till vara de kunskaper som finns i respektive land som vi samarbetar med.

Fru talman! Hiv/aids hann få fäste i delar av Afrika innan sjukdomen och dess smittvägar var kartlagda och kända. I dag har vi en tragedi vars omfattning vi troligtvis ännu inte sett de värsta följderna av. Politiker dödar inte direkt men indirekt genom bristande ansvar för smittspridning av hiv/aids. Krig och konflikter i sig ökar smittspridning. Så krig dödar dubbelt. Man dödar i krig, man dödar också genom att smittan sprids via soldater.

Jag skulle önska att det var fler av sådana stridsherrar som vi hörde talas om i Angola som skulle välja bort vapenmakten och i stället tog en annan makt och ställde upp för att kriga mot den hemska sjukdomen hiv/aids. Ansvar finns individuellt, nationellt och internationellt, men en ytterst ansvarig för de humanitära, utvecklingsbegränsande och säkerhetspolitiska konsekvenserna kan inte pekas ut. Frågan är för komplex. Men att underlåta att ge information, underlåta att vidta åtgärder och att försöka försvåra för människor att skydda sig och sina barn mot den här sjukdomen samt brist på genderperspektiv har ännu inte kopplats ihop med någon internationell konvention. Jag tror att ansvarsfrågan måste diskuteras mer. Men ansvarsfrågan kommer ändå alltid att endast vara en begränsad del av smittbekämpningen. Det krävs andra insatser också.

Hiv/aids kan motas genom kunskap, metodutveckling, resurser samt ansvar och makt över sin egen sexualitet. Jag besökte en NGO i Uganda som arbetade med information om sexuell och reproduktiv hälsa, och där inkluderade man kampen mot hiv/aids. Man gjorde ett mycket imponerande arbete. Man var väl förtrogen med folks levnadsförhållanden, sitt lands förutsättningar att hantera denna svåra fråga. Men de frågade mig varför Europa genom export av pornmaterial underminerade deras arbete med seriös och, bokstavligt talat, livsviktig information till ungdomar om sexuella relationer. Det var en berättigad fråga som det inte finns något officiellt svar på. Men denna lilla fråga fängade ändå in mycket av det man kan möta i omvärldens samarbete med Afrika. Man ser inte till helheten. Man kan göra en insats och ytterligare insatser som kanske försvårar genomförandet av den första insatsen. De hänger inte ihop. Man måste ha en helhetssyn. Det är viktigt att vi förbättrar levnadsförhållandena i de fattiga länderna, och vi måste se till att alla insatser samverkar och strävar mot samma mål.

Jag stannar där, men innan jag lämnar talarstolen vill jag tacka Viola Furubjelke för det samarbete som vi har haft under de här åren. Jag hoppas att jag även framöver får möjlighet att fördjupa mina kunskaper om Syrien och Libanon och hela regionen, både den politiska situationen men kanske också i ett bredare perspektiv hur samhället fungerar.

Jag hälsar välkommen Bertil Persson som ny vice ordförande i utrikesutskottet. För övrigt vill jag sända en jul- och nyårshälsning till fru talman, till kammarens ledamöter och närvarande kanslipersonal. En riktigt god jul. Så ses vi återigen här i kammaren efter jul. Viola Furubjelke hoppas även jag att få se i Damaskus.

Anf. 55 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! En av de frågor där utskottet flyttar fram positionerna är hiv/aids-frågan i ett utvecklingsperspektiv. Det är bra, för vi har från moderaternas sida i motioner i flera år försökt lyfta upp den här frågan. Den får nu, av otäckt goda skäl, en helt egen avdelning i betänkandet.

Siffrorna varierar, men epidemins omfång är ju närmast obegriplig. Varje dag drabbas mer än 15 000 människor av hivsmitta. Ca 7 000 människor avlider av sjukdomen varje dag. Det är 36 miljoner som är hivpositiva eller sjuka i aids. Totalt sett är det ca 50 miljoner människor på vår jord som har smittats varav 21 miljoner har dött i aids.

Aids slår hårdast mot dem som har det sämst. 90 % av de smittade bor i ett utvecklingsland, och allra värst är det i området söder om Sahara. Där finns 70 % av de smittade trots att bara 10 % av befolkningen i världen finns där. Detta har haft, och kommer också i framtiden att ha, fullständigt förödande konsekvenser för de berörda samhällena.

Vi lever i en tid när en hel generation afrikaner riskerar att gå förlorad. Det finns berättelser om hur hela landsändar riskerar att dö ut. I de värst drabbade byarna finns det bara barn och gamla kvar. De gamla får ta hand om de sjuka och dra in mat till hushållet samtidigt som de försöker uppföstra sina egna barnbarn.

I Zimbabwe, Botswana och Swaziland uppskattas det att så många som en fjärdedel av den vuxna befolkningen är hivsmittade, och i flera stora städer är siffran ännu högre. Utöver de många dödsfallen har tio miljoner barn förlorat antingen sin mamma eller bägge sina föräldrar. Det

finns områden där mellan 12 % och 14 % av alla barn har blivit föräldralösa. Hiv/aids-epidemin är så svår att det leder till att befolkningsutvecklingen påverkas i en rad länder. Medellivslängden beräknas sjunka till nedåt 40 år. Botswana, Lesotho, Namibia, Sydafrika, Swaziland, Zambia och Zimbabwe kan komma att se befolkningsminskningar inom fem år.

Det är första gången sedan digerdöden härjade i Europa på 1300-talet som befolkningen i något land minskar på grund av en epidemi. Digerdöden, som vi fortfarande minns, skördade 25 miljoner dödsoffer. Men sedan aids-epidemin började på 80-talet är det redan 21 miljoner som har dött av den sjukdomen och av relaterade sjukdomar. Därför är det inte på något sätt en överdrift att säga att aids är Afrikas digerdöd. Fler afrikaner dör nu i aids än i malaria, och vart femte dödsfall i Afrika är relaterat till aids. Det finns prognoser som säger att var tredje av dagens afrikanska femtonåringar kommer att smittas av hiv och dö i aids – var tredje!

Bland alla dessa siffror är det ändå lätt att glömma de miljoner tragiska livsöden som finns bakom. I fattiga länder är dessutom tillgången till god sjukvård och fungerande mediciner ofta mycket knapp. De nya, effektiva bromsmediciner som utvecklats på senare år är väldigt kostsamma. En månads förbrukning kan kosta mer än de flesta människor i u-länderna tjänar på ett helt år.

Att smittas av hiv ger inte bara medicinska problem. De som infekteras får ofta också betala ett mycket högt socialt pris. Det är tyvärr vanligt att hivsmittade och deras familjer stöts ut på samma sätt som spetälska förr i tiden i Europa. Det är särskilt kvinnor som drabbas. Det är paradoxalt, eftersom de ofta smittas av sina egna män, som i sin tur fått infektionen genom t.ex. umgänge med prostituerade. Kvinnorna befinner sig i en situation där de inte kan neka till sex med sin make alldeles oavsett om han är smittad eller inte.

Till detta kommer att föreställningen att aids kan botas genom samlag med en oskuld har lett till att många barn har drabbats av mycket stora lidanden. Barnvåldtäkter är ett stort problem, inte minst i Sydafrika. En väg att bekämpa spridningen av hiv är att stärka kvinnans ställning och möjlighet till självbestämmande. Ett särskilt problem som är värt att uppmärksammas är bruket av kvinnlig omskärelse, som underlättar smittvägar.

Det finns en oroande tystnad från politiska ledare i de drabbade länderna. Man har i flera fall försökt att tiga ihjäl problemen i stället för att försöka ta itu med dem. En förklaring till att hiv-epidemin inte fick större spridning i väst är att man ganska tidigt vågade konfrontera problemen och göra omfattande informationssatsningar. I flera afrikanska länder har de politiska ledarna däremot ännu inte velat erkänna hiv/aids som ett problem trots att kostnaden för samhället i form av ökade sjukvårdsutgifter och produktionsbortfall hotar att få hela länders ekonomier att bryta samman på sikt.

Allra tråkigast tycker jag att det är att det demokratiska Sydafrikas president Mbeki gjort upprepade påståenden om att hiv inte är enda orsaken till aids och t.o.m. ifrågasatt sambandet mellan de båda. Det har fått forskare från hela världen att reagera. Det är centralt att vi poängterar att ett lands ledare har ansvar för den information som når människor och för de insatser som görs för att hindra smittspridning. Ett lands ledare kan inte titta bort när så många människor går under i en så svår sjukdom.

En underliggande orsak till att Mbeki ifrågasatte att hiv verkligen orsakar aids är säkert att om han skulle erkänna sambandet ökar de moraliska kraven på att ge den egna befolkningen tillgång till moderna bromsmediciner. I stället förnekas problemen och staten slutar tillhandahålla behjälpliga mediciner. Inte ens våldtagna barn beviljas bromsmediciner enligt de uppgifter vi har fått.

Problemet är gigantiskt. Det finns 4,7 miljoner hivsmittade sydafrikaner. Var fjärde sydafrikansk kvinna mellan 20 och 30 år beräknas nu vara smittad. Det föds 5 000 hivsmittade sydafrikanska barn i månaden, och de ekonomiska konsekvenserna blir allt tydligare. En tredjedel av arbetarna i landets gruvor är hivsmittade. Skolor har svårt att fylla vakanser eftersom lärarkåren har decimerats hårt av sjukdomen. Tusentals vårdanställda går själva under. Närmare en fjärdedel av landets sjuksköterskeelever är hivsmittade.

Redan hivtesterna är för dyra för många människor och länder. Och varför ska läkare testa en människa för hiv om de inte kan behandla eller hindra att man smittar andra? Det är en fråga som jag har fått många gånger när jag har pratat om hivspridningen med kolleger från bl.a. Sydafrika.

Men det går att göra något åt problemen. Det visar inte bara utvecklingen i Västeuropa utan också utvecklingen i de u-länder som vågat, velat och kunnat ta tag i problemen. I de länder där regeringarna vågat agera genom öppna offensiver, t.ex. genom informationskampanjer, utdelning av kondomer och frivillig hivtestning, har den negativa utvecklingen avstannat eller t.o.m. kunnat vända. I Uganda har andelen hivsmittade minskat med fem procentenheter från 15 % till 10 %. Det är fortfarande högt, men detta visar att det går att bryta trenden.

Bekämpningen av hiv/aids-epidemin är förmodligen den största utmaning som den nu levande generationen har att möta under sin livstid. Ekonomisk utveckling – framsteg i *någon* mening – hindras när så stora delar av en befolkning är sjuk.

De framgångsrikaste insatserna görs ofta av frivilligorganisationer som kyrkor, Röda korset och Läkare utan gränser. Sannolikt skulle effekten av det svenska biståndet kunna öka ytterligare om mer resurser ställdes till de här organisationernas förfogande för informationsinsatser med god lokal förankring.

Det är grundläggande att det svenska biståndet måste inriktas på att möta det hot som hiv/aids-epidemin utgör både för att hindra ytterligare hivspridning och för att lindra effekterna för dem som redan drabbats av aids. Det handlar om att stödja lokalt anpassade informationskampanjer. Det handlar om sjukvårdens beredskap, om möjligheten att utföra hivtester och hjälpa aidspatienter, om att finansiera tester och mediciner, om att finansiera forskning, om att stödja barnhem för barn som förlorat föräldrar, om att stödja projekt som stärker kvinnans ställning och, inte minst, om att politiskt försöka påverka de politiker som fortfarande blundar så att de öppnar ögonen och erkänner problemen.

Hiv/aids-utvecklingen är oroande också på andra håll i världen. Bl.a. ökar antalet smittade snabbt i Öst- och Centraleuropa. I Östeuropa finns enligt de uppgifter jag har tillgång till minst 700 000 personer som är smittade. Det är en ökning från 400 000 på ett år. Hittills har problemen mest funnits bland sprutnarkomaner. Men det finns farhågor om att epi-

demin är på väg att spridas till andra grupper i samhället. Särskilt dramatisk är utvecklingen i Ryssland. Kommande årsskifte tros antalet hiv-smittade vara uppe i 300 000 – en ökning från 130 000 på bara ett år. Detta kommer att ställa sjukvården inför oerhört stora utmaningar. Det är viktigt både för våra grannländer och för oss själva att öststödet också inriktas på bekämpning av hiv-smitta.

Fru talman! Moderaterna har en ny och samlad biståndspolitik. Förutom det som Bertil Persson har redogjort för i form av fattigdomstutrotning, Afrikasatsning och skuldavskrivning vill jag lägga till ytterligare en sak, nämligen avdragsrätt för gåvor till det ideella biståndet.

De ideella hjälporganisationerna har genom åren varit föregångare i att utveckla väl fungerande former för bistånd, ofta riktat direkt till enskilda människor i mottagarländerna. Den inhemska insamlingsverksamheten har, tillsammans med den information om länder och kulturer som organisationerna sprider, bidragit till att ge det svenska biståndet en god folklig förankring.

Den som skänker pengar till någon av de ideella hjälporganisationerna kan få veta precis vad hans eller hennes bidrag kommer att användas till. Dessutom är det fullt möjligt att få veta hur stor del av de insamlade medlen som används till administration.

Många ideella organisationer har som regel att högst 10 % av de insamlade pengarna får gå till insamlingskostnader. Resterande 90 öre per krona ska gå direkt till det angivna ändamålet. Det överensstämmer med kraven från Stiftelsen för insamlingskontroll som därutöver tillåter ett bortfall på bara 5 % för administration.

För att ge de ideella organisationerna bättre förutsättningar för en vital biståndsverksamhet anser vi att avdragsrätt för enskilda gåvor bör införas. Vi ser en viktig moralisk dimension i detta. Man ska inte behöva betala skatt på omtanke om andra människor, vare sig i Sverige eller utomlands.

En möjlig avgränsning kan vara att bidrag till s.k. 90-konton görs avdragsgilla. En fördel med detta är att systemet med 90-konton redan är mycket välkänt. Enligt SIFO känner hela 90 % av svenska folket till vad 90-kontona innebär.

Vid årsskiftet 1999/2000 fanns det knappt 350 90-konton för hjälpverksamhet i landet. Allmänheten betalar in ca 3 miljarder varje år. Innevarande år har beloppet ökat till 3,2 miljarder.

Det är naturligtvis nödvändigt att bygga in en kvalitetskontroll i systemet så att oseriösa ändamål och organisationer kan sorteras bort. Likaså bör varken medlemsavgifter eller försäljning finnas med i avdragsrätten.

För att det ska bli möjligt att koppla en avdragsrätt till 90-kontona krävs det en diskussion om omfattning och avgränsning, inte minst när det gäller insamlingarnas syfte. Denna avgränsning bör vara så vid att inga seriösa biståndsändamål utestängs. Vi från moderaterna anser att regeringen borde utreda detta och komma tillbaka till riksdagen med ett förslag så snart som möjligt.

Med ett avdrag för ideella biståndsinsatser kan möjligheter skapas för organisationerna att öka sina totala hjälpresurser. Man skapar drivkraft för ökad information om bistånd i det svenska samhället. Ju större stöd organisationerna skapar för sin hjälpverksamhet, desto större resurser får

de. Biståndets förankring kan därmed öka tillsammans med alla de positiva effekter som de ideella organisationerna har när det gäller utveckling och kvalitativ höjning av det svenska biståndet.

Anf. 56 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! I juni månad beslutade vi om ett nytt program för samarbetet med Central- och Östeuropa för åren 2002–2003. Det var ett mycket viktigt beslut. Goda relationer med länderna i Central- och Östeuropa är högt prioriterade av Sverige.

Mycket av det som tas upp i dagens betänkande diskuterades då. Därför ska jag försöka att vara mycket kort i mitt inlägg.

Fru talman! Demokratiska samhällssystem är viktiga för stabilitet, säkerhet och utveckling i alla samhällen, så även i Central- och Östeuropa.

I många länder i Central- och Östeuropa växer det nu fram många frivilligorganisationer där människor går samman för att ta tag i olika problem inom t.ex. miljön, kulturen och på det sociala området. På detta sätt håller en demokratisk grundstruktur på att växa fram, och den påverkar även den politiska strukturen.

Det folkliga utbytet och vänortssamarbetet är också viktigt för ett bra samarbete i syfte att utveckla demokratin. Eldsjälar i olika samarbetsprojekt utgör en betydelsefull plattform, men dessa eldsjälars behov av både ekonomiskt och organisatoriskt stöd för att lyckas.

Dessutom utgör både ungdomar och kvinnor en viktig förändringspotential i många av dessa länder. De sitter inte lika hårt fast i den gamla värde- och maktstrukturen. I det svenska biståndsarbetet är det därför viktigt att vi stöder dessa krafter.

Demokratiarbetet ska ske på alla nivåer, lokalt, regionalt och nationellt, genom myndigheter, organisationer och näringsliv.

Fru talman! Många länder i detta område dras med allvarliga miljöproblem. Den bristande säkerheten i kärnkraftverken är ett exempel. Den är ett allvarligt miljöhot, inte bara för oss i Sverige utan för hela Europa.

Stora områden, framför allt på Kolahalvön, dras också med problem med att omhänderta radioaktivt avfall. Inget annat område i hela världen har så många kärnkraftsreaktorer samlade på så liten yta. Kärnkraftverket i Poljarnye Zori räknas som ett av de tio farligaste i världen.

Sverige har, liksom EU och många andra länder, under en lång tid satsat stora resurser på stöd för att förbättra kärnsäkerheten vid kärnkraftverk och på omhändertagande av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Det som tyvärr försvårar arbetet är avsaknaden av ett fungerande juridiskt ansvarsavtal.

Sedan 1999 har Sverige ingått i en förhandlingsprocess som syftar till att få ett avtal till stånd på det nukleära området. Från svensk sida fäster vi stor vikt vid slutandet av detta avtal. Tyvärr har vi ännu inte nått något resultat.

De sociala frågorna är också ett viktigt samarbetsområde. Under de senaste åren har fattigdomen, ohälsan och de sociala klyftorna ökat dramatiskt och oroväckande. Medellivslängden sjunker, fertiliteten är låg och missbruket sprider sig, framför allt bland kvinnor och yngre.

Som en följd av allmän social nedgång sprids tuberkulos och hiv/aids samtidigt som bristerna inom vården och omsorgen blir alltmer akuta.

Lokala projekt och erfarenheter är även här till stor hjälp i spridandet av kunskap, men naturligtvis måste arbetet ske på både regional och nationell nivå.

Fru talman! I detta sammanhang skulle jag vilja nämna ett område som vi förtydligade eller lyfte fram i texten i det nya programmet. Det handlar om handeln med kvinnor och barn, dvs. *trafficking*, och prostitution.

Central- och Östeuropa är mycket hårt drabbat av denna växande kriminella verksamhet. Grova brott begås mot kvinnor och barn. De som smugglas ut från sina hemländer tvingas ofta under slavliknande förhållanden till prostitution. De blir offer för våld, hot, misshandel, inlåsning och ibland utpressning.

I går pratade jag med vår f.d. EU-kommissionär Anita Gradin. Hon berättade att det är ett mycket stort problem, och hon anser att vi nu måste lyfta fram det ännu mer i debatten i Sverige. Vi har detta problem framför allt i gränsområdena, men det förekommer överallt i landet, enligt Gradin.

I dag säger polisen sig varken ha kunskap eller resurser för att lösa problemet. Därför bör vi nu när polisen får mer resurser se till att resurserna riktas mot utbildning och utredning, så att vi får slut på denna kriminella verksamhet.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att samarbetet med öst betyder otroligt mycket för oss som bor i norra Sverige. Vi arbetar med att överbrygga avståndet till öst efter kalla kriget, och vi tycker att vi har nått en bra bit på väg.

I ett av Europas mest känsliga områden har vi utvecklat det vi kallar Barentssamarbetet. Jag tycker att det är ett lysande exempel på folkligt fredsprojekt. För oss är Barentssamarbetet en viktig del av det internationella samarbetet. Det måste fortsätta att utvecklas. Vi satsar i dag på näringsutveckling, kompetensfrågor, utbildning, hälsa och välfärd och på urbefolkningen. En vidareutveckling av Barentssamarbetet är nödvändig bl.a. för att vi ska kunna konkretisera den nordliga dimensionen i EU. För att göra det på ett effektivt sätt måste vi på samma sätt som vi byggt upp Östersjöinstitutet i söder bygga upp ett Barentsinstitut i norr.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Jag vill också tacka vår ordförande Viola Furubjelke och önska henne lycka till i sitt nya uppdrag. Hon har varit ett fantastiskt stöd för oss alla i gruppen. Inte minst jag har känt det stödet sedan jag kom tillbaks från EU-parlamentet.

Jag vill önska alla en riktigt god jul.

Anf. 57 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Om man tittar på utvecklingen i världen ur ett historiskt perspektiv kan man se att de områden som har haft förmåga att producera någonting och driva handel med det har utvecklats till ofta blomstrande kulturer. Det gäller t.ex. kustområden i Indien vid en tidpunkt då vi här hos oss levde på stenåldersnivå. Det gäller fenicierna, som handlade på Medelhavet. Det handlar om städer som Venedig och Florens.

När möjligheterna till handel försvann sjönk ofta dessa områden tillbaka. Den ekonomiska tillväxten stannade av.

Handel är av oerhört stor betydelse för ett lands utveckling. Därför är också möjligheten till marknadstillträde så viktig för u-länderna. Handelsrelaterat bistånd och utvecklingssamarbete är av den anledningen väsentligt för att u-länderna ska kunna förbättra sin förmåga att framgångsrikt hävda sina intressen i den globala handeln.

Många u-länder betonar också behovet av ökat tekniskt bistånd och kapacitetshöjande insatser när det gäller deltagande i förhandlingsarbetet inom WTO. Det är därför mycket tillfredsställande att Sverige är den tredje största bidragsgivaren när det gäller den delen av WTO:s verksamhet.

Det senaste WTO-mötet i Qatar var på många sätt framgångsrikt. Utvecklingsländerna har lyckats organisera sig bättre och var därför starkare än tidigare. Balansen mellan industriländernas och utvecklingsländernas intressen var bättre än tidigare, och dagordningen hade en tydlig utvecklingsprofil. Kanske mest betydelsefullt var att den viktiga frågan om avskaffande av exportsubventioner inom jordbruket kommer att bli föremål för förhandlingar.

Positivt var också att miljön blir en del av förhandlingarna. Miljöfrågorna lyftes fram i Dohadeklarationen och finns med på förhandlingsdagordningen. För första gången finns reella förutsättningar för WTO att bidra till att vi ska nå målet om hållbar utveckling.

Fru talman! Tyvärr lyckades man inte lika bra när det gäller frågan om respekten för mänskliga rättigheter i arbetslivet. Den frågan måste drivas vidare, bl.a. genom att man arbetar vidare för en bättre tillämpning av ILO:s konventioner om grundläggande arbetsvillkor.

Den svenska regeringen har tagit initiativ till en dialog med svenska företag kring deras sociala ansvar. Det gäller OECD:s riktlinjer för multinationella företag och FN:s Global Compact, dvs. de etiska uppförandekoderna.

Fru talman! Jordbruket är en nyckelfråga för u-länderna. Deras marknadstillträde ska nu underlättas, tullarna sänkas och handelsstörande stöd reduceras. Exportsubventionerna, och målet att de ska fasas ut, stod i centrum vid WTO-mötet. I de fortsatta förhandlingarna kommer utvecklingsländernas livsmedelsförsörjning och landsbygdsutvecklingen att uppmärksammas.

I betänkandet framhåller vi från utskottets sida att hunger och undernäring är ett direkt resultat av fattigdom. De studier som finns på detta område visar tydligt att undernäring betyder lägre produktivitet, lägre löner och sämre förutsättningar att få en utkomst. Undernäring har ett pris vad gäller samhällsutvecklingen när den resulterar i lägre ekonomisk tillväxt.

Det är inte bara vi ledamöter i den svenska riksdagen som har uppmärksammat detta samband. Världsbanken, utvecklingsbankerna och även andra bilaterala givare har nu antytt att jordbruks- och lantbruksutveckling kommer att få högre prioritet och ökade resurser i framtiden, och det är mycket positivt.

Fru talman! Slutligen skulle jag vilja lyfta fram frågan om ökade insatser för att få fram läkemedel och vacciner för tropiska sjukdomar och andra sjukdomar som företrädesvis förekommer i EU-länder. Sverige har länge gett stöd till WHO:s särskilda forskningsprogram om tropiska

sjukdomar, där även forskning om läkemedelsbehandling och viss vaccinutveckling ingår.

Vid WTO-mötet i Qatar nåddes ett avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätten – TRIPS – vilket positivt påverkar möjligheten att ge företräde för u-ländernas hälsointressen. Deklarationen från mötet fastställer att TRIPS-avtalet ska tolkas och implementeras på ett sådant sätt att folkhälsan och tillgången till läkemedel i u-länderna säkerställs. Deklarationen kan få stor betydelse för kampen mot epidemiska sjukdomar, men den stärker också legitimiteten för immaterialrätten och därmed för handelssystemet.

Fru talman! Det räcker inte med stolta deklARATIONER. Nu gäller det för oss och för den svenska regeringen att arbeta vidare, så att den förhandlingsprocess som inletts verkligen ger resultat. Förhoppningsvis tas några steg på vägen mot en rättvisare världsordning.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Med fru talmans tillåtelse ska även jag överskrida talartiden lite grann.

Innan jag lämnar talarstolen vill även jag framföra ett tack till Viola Furubjelke, både som vanlig riksdagsledamot och som ordförande i utskottet. Liksom Karl-Göran Biörsmark kommer jag att anknyta lite grann till djurriket.

När jag kommer hem möts jag av vår Welsh springer spaniel med en yvigt viftande vit svansplym. Det skulle inte ha varit möjligt för 15 år sedan. Jag förmodar att det är få av kammarens ledamöter som känner till att Viola mycket målmedvetet drev frågan om förbud mot svanskupering. Jag tackar för det!

Jag vill också tacka för den tid som du har varit ordförande. När jag kom till utskottet i januari 1995 hade du precis tillträtt som ordförande. Det har varit mycket lärorikt att arbeta i utrikesutskottet under din ledning. Jag hoppas nu att du får en välförtjänt vila under juledigheten och önskar dig framgång i de nya arbetsuppgifter som väntar i Damaskus.

Sedan vill jag också önska kammarens ledamöter, kammarkansliets personal och fru talman en god jul och en välförtjänt vila.

Anf. 58 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag kommer i mitt inlägg att beröra två områden, nämligen den ekologiska och folkhälsomässiga situationen i Centralasien, inklusive Aralsjön, och hiv/aids-frågan.

Det forna sovjetiska Centralasien, dvs. Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan, står inför ett ekologiskt och folkhälsomässigt sammanbrott vars omfattning vi i det välordnade väst har svårt att föreställa oss. I stora delar av Centralasien saknas tillgång till rent dricksvatten liksom vatten för konstbevattning i jordbruket. I stora delar av Centralasien är den odlingsbara jorden utarmad till följd av en omfattande användning av konstgödsel och bekämpningsmedel. Dessutom har den sovjetiska rovdriften på Centralasiens rika naturtillgångar ytterligare bidragit till den ekologiska katastrofen i regionen. Lägg därtill de kärnvapenprov som genomfördes i Kazakstan under åren 1949–1989 såväl ovan som under jord med spridning av radioaktivitet som följd.

Under loppet av bara ett par decennier har Amu-Darja och Syr-Darja, de båda enorma floderna som brukade vräka mer än 50 kubikkilometer

vatten i Aralsjön varje år, praktiskt taget torkat ut. Den stora avtappningen har medfört en dramatisk verkan på klimatet upp till 100 kilometer från sjön.

Fru talman! Alla människor har rätt till vatten. Det är lätt att sitta hemma i Sverige och tycka att jag i min motion om Centralasien i punkt efter punkt egentligen bara kräver det som redan finns, dvs. att vi i väst med råge uppfyller alla de krav som människor exempelvis runt Aralsjön kan ha på oss. Men människorna där behöver inte vackra ord. De behöver bl.a. friskt vatten.

Det krävs stora insatser för att vända på situationen. Som framhålls i motion U263 behövs det en gemensam och hållbar plan för arbetet runt Aralsjön och i arbetet för att förbättra ländernas och folkens katastrofala situation runt den sjön. Därför är det bra att Världsbanken och EU – men också Sverige, Sida – gör insatser i regionen. Men det är inte bara pengar som behövs. Det behövs en tydlig och gemensam plan på internationell nivå för ett gemensamt internationellt arbete för att rädda Aralsjön och människorna runt den sjön. Vad som kan ingå i en sådan plan finns beskrivet i motion U263. Om man inte räddar Aralsjön kan klimatet ändras i hela Centralasien. Det påverkar naturligtvis också vårt klimat och vårt hälsotillstånd nu och inför framtiden.

Jag undrar just om mitt barnbarn, 8 år, ska uppleva det som jag under många år har upplevt, nämligen att se Aralsjön krympa mer och mer. Eller ska han och hans barnbarn möjligtvis i stället få vara med om en växande och återskapad Aralsjö? Jag hoppas det. Det är bl.a. därför som jag kämpar. Men här har vi ett gemensamt ansvar.

Genom att Aralsjön minskar i volym närmar sig också ön Voz-rozhdeniye fastlandet. Hela ön är som en tickande miljöbomb med nedgrävt smittsamt laboratorieavfall och oförbrukad krigsmateriel, en påminnelse om Sovjettidens experiment med biologiska och kemiska stridsmedel. Ön läcker ut sina gifter i Aralsjön och sprider dem med vinden. Om inget görs för att sanera ön är risken stor att de förgiftade djur som finns där kommer att ta sig över till fastlandet och ytterligare försvåra det redan svåra folkhälsoläget med nya mer svårbotade sjukdomar.

Det är av ett globalt intresse att det krigsmateriel och krigsavfall som finns på ön destrueras så fort som möjligt. Här har världssamfundet och EU ett stort ansvar. Det är mycket angeläget att den svenska regeringen för upp frågan om ön i Aralsjön på internationell nivå.

Fru talman! Utskottet anser att vad som föreslås i motion U263 redan med råge uppfylls av det internationella samfundet och att vi kristdemokrater därmed slår in redan öppna dörrar. Jag är visserligen bara lekman, men under arbetet med att ta fram underlagsmaterial till motionen såg jag inte några uppgifter som tydde på att de insatser som utskottet hänvisar till har givit några konkreta resultat. Aralsjön krymper fortfarande. Människorna i området drabbas fortfarande av sjukdomar och medfödda missbildningar, och spädbarnsdödligheten är fortfarande mycket hög.

Inte heller har jag sett några uppgifter som tyder på framgångar när det gäller omställningen till ett hållbart jordbruk med tyngdpunkt på odling för regionens egna behov av livsmedel. Jag är den första att hoppas att jag har fel, att jag har missat de positiva tecknen i det stora gytret av negativa rapporter. Tyvärr tror jag inte att det är så. Det kan därför

finnas anledning att i andra sammanhang aktualisera frågan om miljön och folkhälsoläget i Centralasien.

Så vill jag säga några ord om hiv/aids, fru talman.

Även kampen mot hiv/aids kräver gemensamma insatser för att man ska kunna förhindra ytterligare smittspridning och för att man ska kunna ge drabbade människor och länder behövlig hjälp.

Epidemier ignorerar gränser. Redan i dag är hiv/aids-epidemins spridning omfattande i den ryska enklaven Kaliningrad, och mycket talar för att stora delar av forna Sovjetunionen, inklusive de baltiska staterna, kommer att vara ett av de hårdast drabbade områdena i världen.

För många länder har hiv/aids-epidemin inneburit ett direkt bakslag beträffande de ekonomiska vinster och den sociala utveckling som man ändå har uppnått. I delar av Sydafrika har exempelvis barnadödligheten ökat med 25 %, och förväntad livslängd har fallit från 64 till 47 år under en period av bara tre år.

Sammanfattningsvis har ca 60 miljoner människor drabbats av hiv/aids. Ca 22 miljoner har dött. 95 % av de hivsmittade finns i fattiga länder, 75 % i länder söder om Sahara. Ca 13 miljoner barn har blivit föräldralösa på grund av att deras föräldrar har dött i aids. Antalet föräldralösa barn beräknas öka till 40 miljoner om några år. Men det finns ännu ingen heltäckande information om vad som har hänt och händer de barnen. K-G Biörsmark gav en snabb bild av hur det kunde se ut i *en* by. Och några sporadiska rapporter om de föräldralösa barnens situation talar om en ofattbar nöd och att flickorna drabbas hårdast.

Kristdemokraterna anser att Sveriges regering ska verka för att en kartläggning av de genom aids föräldralösa barnens situation genomförs. Den utredningen bör vara underlag för adekvat hjälp och stöd till de här barnen.

Fru talman! De flesta av de smittade är kvinnor. Kvinnan är i många av världens länder så nedtryckt och diskriminerad att hennes problem och situation inte ens räknas in i mänsklighetens. Några av dessa gravt diskriminerade kvinnor finns i de mest hiv/aids-drabbade länderna.

Kristdemokraterna anser att bekämpningen av hiv/aids är en fråga om mänskliga rättigheter och en angelägen jämställdhetsfråga. För att kunna hindra smittspridningen och få ett stopp på hiv/aids-infektionen med dess förödande konsekvenser är det nödvändigt att jämsides arbeta med mänskliga rättigheter och jämställdhet. Det innebär att resurser måste avsättas, attityder och värderingar ändras, människor informeras, och utifrån det globala perspektivet måste kvinnans och flickans status höjas.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att Sverige ska vara pådrivande för att en satsning i större skala vad gäller behandlingen av hivinfekterade och aidssjuka blivande mödrar och deras nyfödda barn ska komma i gång så fort som möjligt. Genom en sådan behandling kan åtminstone barnen slippa få hiv/aids.

Kristdemokraterna anser också att den rika världen måste inleda ett strukturerat samarbete med både internationella organisationer som FN och näringslivet för att generellt förbättra u-länders tillgång till mediciner. Dels måste forskningen styras mot u-ländernas behov av aidsmediciner, dels kan i-länderna vara beställare av mediciner från läkemedelsbolagen för att tillgodose de fattigaste ländernas behov. Läkemedelsföretagen måste också fås att ta ett ökat humanitärt ansvar för de produkter

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

de framställer och försäljer. En humanitär faktor måste kunna ingå i den ekonomiska kalkylen.

Fru talman! Anledningen till att FN:s generalsekreterare har tagit upp hiv/aids-frågan i säkerhetsrådet är att frågan kan bedömas som en säkerhetspolitisk risk med stor utslagning av människor och länders utveckling, näringsliv, infrastruktur, organisation och administration. Insatser mot hiv/aids handlar i stor utsträckning om förutsättningarna för ett lands, en världsdel utveckling och säkerhet.

Vi anser att det finns anledning att inom ramen för det vidgade säkerhetsbegreppet behandla hiv/aids som ett tänkbart säkerhetshot i en inte alltför avlägsen framtid. Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI, bör därför inom ramen för den uppdragsverksamhet som sker för Regeringskansliets räkning ges uppdraget att genomföra en utredning med en bred vetenskaplig ansats, där hiv/aids och liknande sjukdomar av epidemisk karaktär sätts in i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Utredningsuppdraget bör vidare åtföljas av ett önskemål om förslag till åtgärds katalog för ett svenskt agerande i frågan.

Vi anser dessutom att regeringen ska tillsätta en parlamentariskt sammansatt arbetsgrupp för att utreda frågan om ett utvidgat säkerhetsbegrepp där bl.a. hiv/aids och andra sjukdomar av epidemisk karaktär ingår.

Jag vill avsluta mitt anförande, fru talman, med att skicka en vädjan till regeringen i dess helhet att i varje internationellt forum där det känns rätt – oavsett om det är EU, OSSE, eller World Economic Forum i Davos – föra en debatt om hur vi alla globalt, regionalt och lokalt kan verka för att ge de redan drabbade – män, kvinnor och barn – en rimlig livskvalitet, men också hur vi kan verka för att bryta den negativa smittspridningsspiralen.

Allra sist vill också jag ställa mig i raden och tacka Viola Furubjelke för samarbetet, kanske inte så mycket den här perioden som den första jag satt i riksdagen, mellan 1991 och 1994. Jag önskar dig, Viola, all lycka och framgång.

Det jag mest har fångslats av hos dig har egentligen varit ditt engagemang för kvinnan i världen, oavsett om det har varit i Sydamerika, i Mellanöstern eller någon annanstans. Jag vet att du kommer att stå upp för det också i din nya uppgift.

Anf. 59 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Jag ska vända lite grann på våra vanor och inte avsluta med att tala om julen utan börja med julen.

Julen är glädjens tid och den ligger så nära för oss nu. Men vi pratar här om fattigdom. Är det möjligt att prata om fattigdom och samtidigt tänka på julens glädje? Jag tror det. Jag tror att det är möjligt därför att jag hade förmånen att delta i studiebesöket i FN under hösten. Där, i en stad drabbad av en fruktansvärt våldsam händelse, i New York, såg jag och studerade jag på nära håll många projekt och planer som ger mycket hopp.

Jag blev glad när jag var i New York, framför allt som folkpartist. Jag såg i väldigt många av de riktlinjer som nu kommer att styra arbetet inför den stora konferensen om finansiering och bistånd i Mexiko i mars väl-

dig många bekräftelser på vad vi själva kämpar för här hemma i Folkpartiet.

Det finns en missuppfattning i väldigt många grupper som arbetar med bistandsfrågor. Den missuppfattningen grundar sig på en mycket enkel motsättning, svart mot vitt, kapitalism här, fattigdom där, omöjligt att se hur det hela ska gå om vi inte våldsamt angriper kapitalismen.

I förberedelserna för Monterreykonferensen ingår många konkreta arbetspunkter som tvärtom visar att vi alla måste samarbeta om vi vill ha en förbättring i de fattiga länderna. Världen bygger inte sin utveckling på förenklade motsättningar och absolut inte på hatiska attityder. De som bär ansvaret i Ecosoc, det speciella rådet som arbetar med ekonomiska och sociala frågor inom FN, samarbetar med Världsbanken och med Valutafonden. De har fått mycket gynnsamma signaler från Världsbanken och Valutafonden just inför mötet i Monterrey.

Det finns också ett mycket stort intresse i förberedelserna för den här konferensen, som har som mål att bekämpa fattigdom, för att öka investeringarna, de vanliga investeringarna, i fattiga länder. Hela världens bistånd är 50 miljarder. Volymen av nya investeringar går upp till 300 miljarder. Hela konferensen i Monterrey kommer att försöka skapa mycket större intresse, mycket större vilja att investera i fattiga länder. Allt detta är som sagt en mycket intressant omorientering i arbetet med fattigdomsfrågor.

Jag vet inte hur många av dem som lyssnar i dag som var med när den första stora toppkonferensen om fattigdom förbereddes inför konferensen i Köpenhamn. Vad jag minns från den tiden är min djupa besvikelse. Det var enormt många vackra ord, oerhört lite konkret handling. Det är självklart att stora förbättringar inte har kunnat åstadkommas på den plattform som de där enormt vackra, stora orden hade försökt skapa. Det fanns för lite konkret handling bakom FN:s förberedande dokument.

Det är helt annorlunda i dag, inte bara därför att man tänker samarbeta på det sätt jag redan har beskrivit, dvs. i mycket mäktiga centrum i världen för att en gång för alla bryta den ogynnsamma, destruktiva skillnaden mellan fattiga och rika, för att skapa bryggor mellan fattiga och rika. På nationell nivå förbereder man sig på ett helt annat sätt. Vanligtvis när vi diskuterar nationellt eller internationellt bistånd är det ett ämne bara för dem som jobbar med biståndet. Finansministrarna och näringsministrarna kan mycket väl sitta på ett helt annat håll och inte särskilt räkna med biståndet i budgetberäkningarna. Den här gången kan de inte sitta på annat håll, därför att denna gång är de bjudna att vara med. Vi får hoppas att de rika ländernas kalkyler inför insatser i fattiga länder kommer att se helt annorlunda ut i fortsättningen.

Det var mycket som var spännande vid besöket i FN. Jag lärde mig mycket. Min respekt för det svenska internationella arbetet växte enormt. Det fanns så många intressanta insatser i det som svenskarna på ett blygsamt och tyst sätt gör där varje dag.

Jag vill än en gång understryka att de stora målen inte någon gång kan skiljas från demokratifrågan. Jag tror inte att demokratifrågan kan vara en underordnad fråga, ett s.k. delmål. Jag kan mycket enkelt förklara varför. Jo, därför att jag har levt i en totalitär stat. Därför att jag har levt i en totalitär stat vet jag, av egen erfarenhet, att man aldrig någonsin kan lita på en totalitär regims politiska ledning. Då är det som står i våra

Prot. 2001/02:48
14 december

Internationellt bistånd

Jag kan ge er ett exempel, som också blev mycket tydligt för mig under besöket i New York. Vi diskuterade ingående med mycket kunniga människor situationen i Irak. En sak framkom tydligt, nämligen att hela diskussionen om sanktionerna mot Irak såsom den förs i vårt land inte är särskilt väl rotad i verkligheten, i vardagen. Irak har redan nu, genom illegal export av olja, enorma rikedomar till sitt förfogande. Pengarna kommer ändå inte till nytta för de fattiga. Varför? Det finns inget intresse i en totalitär regim för de fattigas situation. Om det varit en demokratisk regim skulle det hela sett helt annorlunda ut.

Glöm inte en sak: En totalitär regim grundar alltid sin internationella strävan på det som de själva kallar desinformation. Desinformation borde helt enkelt kallas för systematisk spridning av lögner. Också det upplevde jag i mitt förra liv när jag hade direktkontakt med en diktatur. Jag vet hur väl diktaturen under många år lyckades lura hela den demokratiska världen genom systematisk spridning av lögner, desinformation. Det var en mycket stor del av politiken. På samma sätt agerar Saddam Hussein när han försöker använda sig av kunniga och generösa människor som talar mot sanktioner. Man kan plocka bort alla sanktioner mot Irak, men befolkningen i Irak kommer inte att få en millimeters förbättring i sin vardagssituation.

Demokratimålet är avgörande för fattigdomsbekämpningen. Det är helt enkelt därför att demokrati betyder respekt för varje människa.

Jag ska avsluta med att önska alla som förbereder sig för att fira jul en mycket trevlig jul. Jag ska också säga några ord om mänskliga rättigheter.

Jag tror inte att vi som lever i rika länder med mycket stora traditioner av demokrati har rätt att öppna debatten om mänskliga rättigheter i fattiga länder utan att sopa rent framför egen dörr. Vi har segregation. Vi har många människor som står utanför det aktiva livet. Vi är tvungna att lösa våra problem hemma om vi vill gå vidare i arbetet med de mänskliga rättigheterna.

God jul!

Anf. 60 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om att det är en god tanke med demokratikriteriet och demokratimålet. Jag kan instämma i Ana Maria Nartis anförande om fattigdomsbekämpningen. Jag tror inte heller att fattigdomsbekämpningen ska sättas i något slags motsatsställning till demokrati. Det finns en lång rad fattiga länder där det råder brist på demokrati dit Sverige ger bistånd i syfte att både bekämpa fattigdomen och understödja kampen för demokrati och mänskliga rättigheter. Jag tog upp ett exempel med Eritrea i mitt anförande.

Det är lite problematiskt att överordna demokratikriteriet, eftersom det skulle stoppa biståndet till många länder som i dag har brist på demokrati.

T.ex. anser vi att Turkiet är ett demokratiskt land. Där begås dagligen brott mot mänskliga rättigheter. Senast skedde detta för tre dagar sedan när en lokal kristen församling och dess kyrka stängdes. Turkiet förtrycker kurder och ockuperar Cypern. Ska vi inte ge bistånd till den behövande fattiga turken eller kurden?

Anf. 61 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag vill bara påminna om att Folkpartiet inte hävdar att vi inte ska ge bistånd till länder som lyder under totalitära regimer. Det bästa är att biståndet inte går via den politiska ledningen i dessa länder.

Anf. 62 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Det är en god tanke med demokrati.

Vi hade för några veckor sedan ett demokratikriterium i fråga om vapenexporten. Där stödde inte Folkpartiet att vi inte skulle exportera vapen till de länder som är icke-demokratiska. Folkpartiet röstade emot detta. Man gjorde ingenting.

Är det inte viktigt att vi ska ha demokratikriterier just när det gäller vapenexporten, så att vi inte kan sälja bomber till dessa fattiga länder? Det kostar väldigt mycket i deras budgetar att köpa vapen från Sverige. Det gäller bl.a. Pakistan, som är en totalitär regim som leds av en diktator.

Anf. 63 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag är inte så väl insatt i problemet med bomber, vapen, kanoner och pansarvagnar, men jag vet att de brukar hamna fel, vad vi än bestämmer här. Själva analysen av hur vapenexporten ser ut i Sverige i dag vill jag ta upp en annan gång.

Däremot vill jag påminna om att om man i första hand arbetar med enskilda organisationer i länder som saknar demokrati utvecklar man samtidigt gräsrotsrörelsen, som är så viktig för den kommande demokratin, och man låter bli att samarbeta med regimer som är mycket tvivelaktiga.

Anf. 64 ANNE LUDVIGSSON (s):

Fru talman! Det har varit mycket lärorikt att följa debatten här i dag, inte minst utifrån den koppling som jag också har till näringsutskottet.

Jag kan konstatera att Sveriges insatser är av oerhört stort värde för att bekämpa fattigdomen. Som någon känd person brukar säga, kan vi känna oss mycket stolta men inte nöjda.

Jag vill tacka för bra skrivningar kring min motion U310 om stöd till kvinnor och barn i Central- och Östeuropa. Jag har skrivit motionen utifrån vetskapen att biståndet till kandidatländerna kommer att fasas ut inför medlemskapet i EU.

Levnadsförhållandena för en stor del kvinnor och barn i Central- och Östeuropa är mycket svåra. Länderna har stora ekonomiska svårigheter, med hög arbetslöshet och små eller nästan obefintliga sociala skyddsnät. Utvecklingen mot fungerande demokratier och marknadsekonomi har kommit en bra bit på väg, dock ofta till priset av ökade klyftor i samhället.

Demokratin i Öst- och Centraleuropa har i de allra flesta fall ett manligt ansikte, och kvinnors deltagande i det politiska livet har minskat sedan 1989. Det här har lett till att många nya kvinnoorganisationer har bildats, men de medverkar sällan i det politiska eller har sällan koppling direkt till det politiska arbetet. Det här är resursslöseri. Vi vet att kvinnorna ofta har bättre utbildning än männen, och det är, som sagt var, ett stort slöseri att de lämnas utanför det politiska, sociala och ekonomiska samhällsarbetet. Samtidigt är vi väl medvetna om att jämställdhet mellan kvinnor och män är en förutsättning för demokrati och ökat välbefinnande. Men hindren är många, inte minst på grund av sovjettidens falska myt om jämställdhet mellan könen.

Fru talman! Sveriges samarbete med Öst- och Centraleuropa är byggstenar för fred och utveckling. Östersjösamarbetet på lokal, regional, nationell och EU-nivå är hållbar säkerhet i praktisk handling. Näringspolitiska insatser inom Östersjömiljöområdet är också mycket viktiga i det här sammanhanget.

I budgetpropositionen redovisar regeringen en resultatbedömning av de insatser som gjorts under år 2000 inom det här politikområdet. Den visar att man följt de mål som angivits för verksamheten och att målfyllnelsen varit god, utom vad gäller avsättningarna för att främja jämställdheten i samarbetsländerna.

Man skriver: På detta område har ett svagt intresse kunnat märkas både hos mottagare och hos de svenska samarbetsparterna.

Det här är naturligtvis inte acceptabelt. Jag tror inte att det är ovilja utan brist på kunskap. Det är viktigt att ständigt upprepa att i allt samarbete måste jämställdhetsaspekterna få en central ställning vad gäller både planering och genomförande. Vi kanske måste hitta nya vägar för att följa upp detta.

Sverige har arbetat mycket hårt för att få med våra grannar på andra sidan Östersjön som medlemmar i EU, och vi ser nu att det kan bli verklighet redan inför 2005. Men det innebär inte, enligt min mening, att vi kan minska insatserna i utvecklingssamarbetet de närmaste åren.

I går deltog jag i en konferens om svenska kommuners, landstings och regioners roll i den framtida utvecklingen i Östersjöområdet. Där underströk samtliga parter vikten av att en utfasning av det bilaterala stödet i samband med kandidatländernas anslutning till EU bör ske på ett planerat sätt och utifrån en gemensam strategi, baserad på behovet av gemensam säkerhet i regionen, en fördjupad demokrati, fortsatt ekonomisk omvandling, en god miljö och insatser för utbildning och forskning.

Fru talman! Jag får återkomma i kommande budgetarbete med volymen på det här biståndet.

Jag vill också önska Viola lycka till i det fortsatta arbetet.

Fru talman! Hälssituationen för kvinnorna i tredje världen är på flera sätt ytterst allvarlig. Kvinnor är i många situationer betydligt mer utsatta och sårbara än vad män är.

Ett exempel är att varje dag utförs olagliga och medicinskt farliga aborter, som resulterar i allvarliga medicinska problem för kvinnor eller i att de dör. I länder där abort inte är tillåtet är antalet illegala aborter högt. Världshälsoorganisationen har beräknat att det årligen görs mellan 10 och 20 miljoner illegala aborter i världen. Varje år avlider också en halv miljon kvinnor i samband med graviditet och förlossning. Många gånger är dessa dödsfall ett resultat av illegala och osäkra aborter.

Ett grundläggande mål för att förbättra kvinnors hälsa i världen är därför att försöka reducera sjuklighet och dödlighet som beror på abort. I första hand sker det naturligtvis genom att man arbetar för att minska antalet aborter, genom en tydlig upplysning och rådgivning kring sexualfrågor och genom att man ger en bättre tillgång till preventivmedel. Sverige bör aktivt arbeta för att minska sjuklighet och dödlighet som beror på aborter.

Många här har redan uppmärksammat hivspridningen, och den slår särskilt hårt mot kvinnor. Enligt statistiska uppgifter är det en procentuellt större risk för kvinnor jämfört med män att smittas av hivviruset. Det beror på såväl medicinska aspekter som kvinnors utsatthet.

Många av världens kvinnor har inte möjlighet att bestämma över sin egen sexualitet. Många kvinnor har inte heller möjlighet att kräva att deras partner ska använda kondom. Få kvinnor har någon möjlighet att medicinskt kontrollera om de blivit smittade av någon könssjukdom, för de har inte tillgång till någon fungerande sjukvård.

Folkpartiet liberalerna ser arbetet för att stärka människors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter som ytterst viktigt. Därför väljer vi att satsa ytterligare 5 miljoner kronor utöver regeringens anslag på FN:s befolkningsfond.

Fru talman! Jag har en särskild julönskan. Jag har läst att Norges tidigare statsminister Gro Harlem Brundtland i ett samtal med påven tog upp frågan om den katolska kyrkans starka motstånd mot användning av preventivmedel. Hon framhöll att kondom inte bara är ett billigt preventivmedel för att förhindra oönskade graviditeter utan också är ett viktigt medel för att förhindra spridningen av hiv. Hon menade att nog borde väl ändå påven kunna se de positiva effekter som användningen av kondomer kan ha för folkhälsan i de hårt hivdrabbade länderna i tredje världen. Påven svarade henne att han skulle fundera. Påven tycks fortfarande fundera.

Nu är min julönskan att också Sveriges statsminister tar upp den här frågan med påven. Det tycks ju behövas många droppar för att urholka stenen.

Fru talman! Med detta vill jag också önska god jul och yrka bifall till reservation nr 2.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU2
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning (prop.
2001/02:1 delvis).

Anf. 66 ANNA ÅKERHJELM (m):

Fru talman! Jag ska fatta mig kort. Dagen är långt liden. För budgetåret 2002 gäller att de samlade utgifterna för vårt utgiftsområde inte får överstiga 8,7 miljarder kronor. Moderata samlingspartiets förslag understiger denna nivå. Vi föreslår besparingar på drygt 141 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag. De områden som berörs är Statistiska centralbyrån, Nämnden för offentlig upphandling, Statens kvalitets- och kompetensråd och Riksdagens revisorer. Det är samma områden där vi tidigare framfört besparingskrav eller krav på förändringar.

Den största delen avser SCB och anslaget till den registerbaserade folk- och bostadsräkningen. Det är knappast någon nyhet att vi motsätter oss en sådan registerbaserad folk- och bostadsräkning. Det viktigaste skälet är risken för att den personliga integriteten åsidosätts. Det är inte heller någon nyhet att redan tidigare traditionellt genomförda folk- och bostadsräkningar väckt protester. Många upplevde ett hot från en statsmakt som önskade ha kontroll över sina medborgare med det förledande argumentet: Detta behövs för samhällsplanering, forskning och allmän information.

Skillnaden mellan en traditionell folk- och bostadsräkning och en registerbaserad är samkörning av olika register som innehåller närgående information om enskilda personer utan att dessa har möjlighet att påverka innehållet eller kontrollera vilka uppgifter som finns och att insynen begränsas. Rena felaktigheter kan mångfaldigas och, om man så vill, missbrukas.

Vid den senaste folk- och bostadsräkningen förväntades medborgaren hjälpa staten genom att fylla i blanketter. Nästa gång är det tekniken som styr. Genom anonyma system och krav på hyresvärdar förstärks övervakningssamhället.

Vi delar Datainspektionens uppfattning att den oro och det missnöje som kanaliserats genom åren vid tidigare folk- och bostadsräkningar kommer att kvarstå.

SCB ansvarar för den sektorsövergripande officiella statistiken. Det är en verksamhet som ökar år för år. Enligt vår uppfattning bör SCB:s uppgifter begränsas. Dessutom bör en större del av verksamheten avgiftsfinansieras.

Ett annat problem som uppmärksammas i vår reservation 5 är den omfattande statistiklämningen till Intrastat. Kraven på dessa uppgifter är så detaljerade att många företag tvingas göra förenklingar i sin beskrivning. Uppgifterna blir därför förvanskade och därmed vilseledande. Hela handläggningen är alltför krävande, och företagen drabbas av merarbete och dryga kostnader. Vi anser att regeringen måste arbeta mer aktivt med denna fråga i EU och inte nöja sig med det som utskottet skriver om att man konstaterar att det finns ett kraftigt motstånd från

andra medlemsländer. I dessa tider borde företagens väl och ve vara av stort intresse, och därför borde man minska på byråkratin.

Vi anser också att Statens kvalitets- och kompetensråd bör avvecklas. Dess uppgifter kan hanteras inom respektive myndighet.

Vi föreslår en sammanslagning av Nämnden för offentlig upphandling och Konkurrensverket till en ny kraftfullare myndighet. Såsom situationen utvecklats har NOU inte blivit det vässade redskap som avsågs. Man har inte i tillräcklig utsträckning prioriterat den viktigaste delen, nämligen tillsynsverksamheten.

Även för Riksdagens revisorer kommer den närmaste tiden att innebära förändrade förutsättningar. Häromdagen presenterades propositionen *Riksrevisionen – ändringar i regeringsformen*. Under 2003 inrättas den nya myndigheten, något som vi välkomnar.

Fru talman! Detta var helt kort några reflexioner med anledning av våra reservationer. För att hushålla med kammarens tid yrkar jag bifall endast till reservation nr 1.

Anf. 67 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Ordning och regler har ungefär samma betydelse för en marknadsekonomi som skelettet i en människokropp. Det har vi skrivit om i inledningen av vår motion. Vi har skrivit om värdegrundens betydelse. Jag ska inte upprepa hela den tjusiga inledningen, men den är väl så viktig ändå.

Det är utifrån en sådan grundsyn på marknadsekonomin som jag, och jag hoppas många med mig, med stort intresse tagit del av inledningen till utskottets betänkande *Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning*.

Där står det i klartext att utgiftsområdet behöver noggrann översyn, och det har vi också sagt tidigare. Det står bl.a. så här: "Utskottet ansåg emellertid att målen borde formuleras på ett sådant sätt att de är konkreta, mätbara och uppföljningsbara redan när riksdagen skall ta ställning till hur stora resurser som skall tillföras en viss verksamhet." Detta är en dialog mellan utskottet och departementet. Sedan fortsätter man: "I annat fall framstår det inte som meningsfullt för riksdagen att pröva tilldelningen av resurser mot uppställda mål."

Lite längre fram i samma betänkande står det: "Utskottet konstaterar emellertid att de anslagsförändringar som regeringen föreslår inte betingas av eventuella brister som uppdragats i samband med uppföljningen, utan grundas på mer traditionella budgetpolitiska prioriteringar." Detta är väldigt tjusigt skrivet. Det är subtilt, och det är fint.

Fru talman! Med detta som bakgrund borde Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Lisbet Calner och det regerande partiet ha skrivit annorlunda när de förhåller sig till oppositionspartiernas alternativ. Här har vi ett utgiftsområde där man inte har stämt av så att man ger anslag efter verkliga värderingar, revisioner och uppställda mål. Det är snarare så att regeringen och Finansdepartementet förmodligen inte har klarat av den här uppgiften. Det kanske beror på resurser. Vad vet jag? Majoriteten här i riksdagen försvarar helt enkelt det förslag man har fått. Det är ett försvar som ter sig något patetiskt, och nu tar jag i, just mot bakgrund av den generella kritik som finns i samma betänkande.

Prot. 2001/02:48
14 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

Nu ska jag inte ägna så mycket mer tid åt detta. Jag ska bara yrka bifall till vår reservation nr 4. Dessutom vill jag ta exempel på varför detta känns lite konstigt. Det finner vi på s. 27 i betänkandet. Där står det helt krasst: ”Moderata samlingspartiet samt Kristdemokraterna föreslår att anslaget till *Nämnden för offentlig upphandlingen* halveras. NOU:s verksamhet är för närvarande föremål för översyn.”

Vi menar för vår del att detta är en sanning med stor modifikation eftersom vi när vi föreslår ett samgående mellan NOU och Konkurrensverket vill förstärka NOU, öka resurserna för denna tillsyn och även behålla organisationen för denna intakt inom Konkurrensverket. Detta har ni inte fångat upp här.

Med tanke på vad betänkandet innehåller i början om att hela det här området behöver en rejäl översyn har ni ett minst sagt förenklat försvar för regeringens förslag. Det känns lite tråkigt när man under ett antal år, utan de stora resurser som finns på regeringsnivå, har ansträngt sig för att sätta sig in i det här utgiftsområdet och försöka balansera såväl inom utgiftsområdet som mellan utgiftsområdena.

Anf. 68 LENA EK (c):

Fru talman, ärade ledamöter och kära åhörare! Alla de myndigheter vars verksamhet berörs i det här betänkandet om samhällsekonomi och finansförvaltning gör ett väldigt bra arbete. Trots det förekommer det inom detta utgiftsområde uppskrivningar som inte har motsvarighet på andra utgiftsområden och som vi i Centerpartiet inte tycker är skäligen. Vi redogör för detta i vår motion. Vidare finns här utgiftsökningar med anledning av engångshändelser, och vi tycker inte heller att det är skäligen att de ska få ligga kvar.

Mot bakgrund härav vill vi minska ramen för detta utgiftsområde. Med tanke på det och det som vi har redogjort för i vår motion yrkar jag bifall till reservation nr 2.

Anf. 69 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det här utgiftsområdet är en del av den ekonomiska infrastrukturen. Vi i Folkpartiet liberalerna är varma anhängare av både en väl fungerande marknadsekonomi och en väl fungerande välfärdsstat, och vi anser att de två politikområdena finansiella system och tillsyn och en effektiv statsförvaltning är mycket centrala delar i den infrastruktur som krävs för att det här ska fungera bra. Vi ser därför absolut inte detta som något allmänt potentiellt besparingsobjekt.

Däremot kan man säkert göra det som fungerar bra ännu bättre, och vi har en del förslag som man kanske skulle kunna arbeta vidare med. Man kan stuva om en del pengar, flytta uppgifter osv. för att få det att fungera ännu bättre. Jag ser det inte alls som uteslutet att man framöver t.o.m. kan behöva lägga på lite ytterligare medel för att få ett ännu bättre fungerande system.

Som Per Landgren tidigare har påpekat har debatten i utskottet dock förts på en sådan nivå att det känns ganska meningslöst att föreslå en förändring eller omläggning. Sådana propåer bemöts bara med förslag om en halvering av anslagen. Det känns inte särskilt meningsfullt att föra en diskussion i det här forumet.

Vi från Folkpartiet liberalerna framhårdar däremot i vårt yrkande om avslag på folk- och bostadsräkningen. Det framför vi inte för att finansiera några andra mera angelägna utgifter utan därför att vi anser det vara principiellt felaktigt att genomföra folk- och bostadsräkningen. Vi har hela tiden varit motståndare till den, och vi föreslår att anslaget till den helt tas bort och att planeringen för den omedelbart upphör.

Fru talman! Av denna anledning yrkar jag bifall till reservation nr 3.

Jag vill i övrigt, som sagt, att kammarens ledamöter ska lägga stor vikt vid dessa områden, som är betydelsefulla för den ekonomiska politikens funktionssätt.

Anf. 70 LISBET CALNER (s):

Fru talman! Det är riktigt, Per Landgren, att vi tillstyrker förslagen i propositionen, men vi lämnar också några ord på vägen fram mot regeringens nästa proposition, som jag förutsätter också kommer att vara socialdemokratisk och bli ännu bättre än dagens. Per Landgren har uppfattat detta helt riktigt.

Fru talman! Samhällsekonomi och finansförvaltning låter väl inte särskilt spännande, men jag anser att det är ett viktigt politikområde, som rymmer 22 olika anslag till verksamheter som är inriktade på att planera, underlätta och kontrollera att statliga åtaganden sköts på ett så korrekt och effektivt sätt som möjligt till medborgarnas fromma.

Utskottet är oense om hur 12 av dessa 22 anslag ska se ut. Målen för politikområdet fastställdes i samband med beslutet om budgetpropositionen för 2001 och är följande:

- att det finansiella systemet ska vara effektivt och tillgodose såväl samhällets krav på stabilitet som konsumenternas intresse av ett gott skydd
- att tillsynen ska bedrivas effektivt
- att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken beaktas
- att statens finansförvaltning bedrivs effektivt.

Några exempel på verksamheter är Finansinspektionen, Statistiska centralbyrån, Nämnden för offentlig upphandling, Riksgäldskontoret och Statskontoret.

Jag tycker att det är bra att vi har en finansinspektion som har till uppgift att bidra till stabiliteten i det finansiella systemet genom tillsyn av finansiella institut och att verka för ett gott konsumentskydd. Det tycker inte Centerpartiet, som under ett flertal år föreslagit minskat anslag till Finansinspektionen.

Kristdemokraterna, som i finansutskottet vid ett flertal tillfällen höjt tonen och vässat argumenten när det gäller att försvara bruttobudgeteringen i den statliga budgetprocessen, har – hör och häpna, fru talman – i sin motion föreslagit att hela Finansinspektionens finansiering ska ske utanför statsbudgeten. Ibland blir man förvånad. Förslaget innebär nämligen att riksdagen skulle frågå budgetlagens krav på bruttoredovisning. Det är utskottet verkligen inte berett att göra.

Detta är andra året som kristdemokraterna lägger fram det här förslaget. Jag hoppas att det inte blir en tredje gång, utan att även kd vill följa budgetlagens krav.

Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna vill helt eller delvis begränsa anslaget till folk- och bostadsstatistik. Utskottet motsätter sig detta. Vi tillstyrker regeringens förslag om 78 miljoner kronor. Vi vill dock understryka det som också Karin Pilsäter understrukt, nämligen att arbetet med folk- och bostadsstatistiken ska genomföras på ett sådant sätt att individernas integritet skyddas.

Moderaterna, Kristdemokraterna och Centerpartiet vill avveckla Statens kvalitets- och kompetensråd. Utskottet tycker att rådet har en viktig uppgift att fylla genom att vara en extern råd- och idégivare vad gäller kompetensförsörjning och kvalitetsarbete i den statliga förvaltningen, och vi tycker att det rådet ska vara kvar.

Centern har för andra året i rad väckt en lite knepig motion om att minska Riksgäldskontorets anslag till förvaltningskostnader med 10 miljoner kronor. Motivet skulle vara att med Centrerns inriktning på budgetpolitiken skulle statsskulden minska snabbare, vilket i sin tur minskar utgifterna för provisioner för kronskulden. Tro't den som vill!

Nu är det så, som utskottet svarade även förra gången, att dessa kostnader fr.o.m. i år redovisas på utgiftsområde 26, Statsskuldräntor. Jag hoppas att vi inte behöver behandla någon mer motion i detta ärende.

Fru talman! En enig riksdag har fattat beslut om att inrätta en ny revisionsmyndighet under första halvåret 2003. Tre utredningar har tillsatts för att se över frågor i samband med förändringen, som innebär många omställningar för många enskilda människor. Varför vill då Moderaterna redan den 1 januari 2002 trappa ned anslaget till Riksdagens revisorer med 4 miljoner kronor? Varför vill Kristdemokraterna halvera Riksdagens revisorers verksamhet den 1 januari 2002, nästa år? Det är bara 17 dagar dit. Varför står ni inte fast vid riksdagens enhälliga beslut? Vi har beslutat att inrätta en ny revisionsmyndighet. Vi ska inte strypa den gamla.

Fru talman! Jag är glad över att det inte är dessa fyra partiers förslag som riksdagen kommer att bifalla i dag. Det är många statstjänstemän som borde vara glada i dag när riksdagen fattar beslut i enlighet med utskottets majoritets mening i finansutskottets betänkande nr 2.

Det är många som har pratat om julen här i dag, och det tänker också jag göra.

Nu inför julen kan vi vara glada för att det inte är dessa fyra partiers slevar som får röra runt i grötkastrullen. Det skulle bli en förfärlig röra. Ingen skulle få mandel. Nej, oro och bekymmer är vad som skulle levereras lagom till jul över alla de förändringar och personalneddragningar som skulle bli följden av de fyras politik på detta område.

Så gläd er nu alla när jag yrkar bifall till förslaget till beslut i finansutskottets betänkande nr 2 och avslag på reservationerna.

Anf. 71 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Det finns ju anledning att bara påpeka för kammaren och eventuellt en och annan som sitter framför TV:n – vad vet jag – och som inte retar sig alltför mycket på denna korta replik att det finns en motsägelser i detta utskottsbetänkande såtillvida att i början kritiserar hela ut-

skottet att det egentligen inte finns några riktigt hårda skäl till att man lägger till, drar ned eller något liknande, utan det här behöver stramas upp rejält. Sedan, 10–20 sidor längre fram, är plötsligt varenda miljon till höger och vänster väl avvägda, och alla alternativa förslag från oppositionen avspisas. Då var det någon som arbetar i riksdagen, dock icke parlamentariker, som sade: Ja, men det är ju deras jobb. Ja, så kan man väl också se det!

Vad gäller Finansinspektionen handlar det naturligtvis om att anpassa sig efter verkligheten, och till nästa år när vi återkommer – om jag då är här eller inte får vi väl se – ska vi också föreslå motsvarande ändringar i budgetlagen, så att det inte blir några divideringar om detta.

Vad gäller revisorerna har vi naturligtvis velat påskynda en process. Det är inte så konstigt. Sedan inväntar vi naturligtvis grundlagsändringar. Det hör ju till saken.

Anf. 72 LISBET CALNER (s):

Fru talman! Det är klart att man ska kunna ändra sakernas tillstånd, men inte från den ena dagen till den andra. Vi har faktiskt också någon form av arbetsgivaransvar. Vi bör fundera över hur det här ska gå till, hur organisationen ska vara osv., precis som det enhälliga beslutet var om hur vi ska förändra revisionsmyndigheten i Sverige i dag. Vi måste ta lite tid på oss och ge människor tid att välja vad som kan vara rätt och riktigt för deras skull.

Jag tycker det är viktigt att tänka på de enskilda människorna när vi fattar beslut, för det är de som berörs av de beslut vi fattar i denna kammar.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 12 §.)

9 § Allmänna bidrag till kommuner

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2001/02:FiU3

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner (prop. 2001/02:1 delvis, prop. 2001/02:4 delvis och förs. 2001/02:RR3).

Anf. 73 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Innehåller det betänkande vi nu ska diskutera något anmärkningsvärt, dvs. något som är ägnat att förvåna? Nej, knappast, utom möjligen med ett undantag, som jag återkommer till.

Det här betänkandet är i huvudsak en upprepning av kända ståndpunkter från regeringen med dess stödpartier respektive från den mer framsynta politiska oppositionen. Jag ska inte i denna dag trötta med att upprepa alla de goda argument vi moderater har gentemot den tillväxtfientliga och grundlagsvidriga inomkommunala skatteutjämningen. De argumenten är vid det här laget väl kända, och det är väl känt att vi vill ersätta det med ett statligt utjämningssystem som belönar tillväxt var den

Prot. 2001/02:48

14 december

*Samhällsekonomi och
finansförvaltning*

*Allmänna bidrag till
kommuner*

än förekommer i landet och därmed en reform som är i hela landets intresse.

Jag vill dock här, på förekommen anledning och med viss skärpa, dementera det som socialdemokrater i buskpropaganda runtom i landet brukar hävda, nämligen att vi moderater skulle vilja avskaffa skattekraftsutjämnningen. Det vill vi inte! Men vi vill ha ett statligt utjämnningssystem som ger bidrag till kommuner och landsting med för sina uppgifter otillräcklig skattekraft, och vi vill ha ett enklare system och inte ett system som hindrar tillväxt och skapar en mängd andra egendomliga effekter för framför allt kommunerna.

Fru talman! Vi moderater har också visat hur vårt alternativ till ekonomisk politik, där vi ger kommunerna större möjlighet att påverka sin ekonomiska situation, ger bättre ekonomi än den socialdemokratiska reglering som försöker motverka mångfald, konkurrensutsättning och privata initiativ. Vi har i vår partimotion i anslutning till årets budget utförligt redovisat detta alternativ.

Men, fru talman, det finns en sak i det betänkande som vi nu behandlar som är ägnat att förvåna, samtidigt som det också är ägnat att verkligen beklagas, och det är hur utskottsmajoriteten behandlat Riksdagens revisorers förslag om den s.k. kommunakuten och dess framtid.

Riksdagens revisorer har på ett mycket initierat och noggrant sätt påvisat de negativa effekter för hela kommunsektorn som existensen av s.k. kommunakuter har. Likväl avslår majoriteten förslaget på ett sätt som uppenbarligen grundas på att man tänker sig en fortsättning på denna för kommunsektorn närmast destruktiva verksamhet, eftersom den här verksamheten ger långsiktiga negativa verkningar på incitamentsstrukturen för kommunerna. Det framgår också tydligt av Jörgen Anderssons ekonomiförvaltningsutredning att trots att man i sak argumenterar även där mot kommunakuter tänker man sig att sådana ska finnas även framöver.

Fru talman! Principen måste enligt vår uppfattning vara den som framförs i reservation 1, som jag yrkar bifall till, nämligen att det kommunala utjämnningssystemet inte ska kompletteras med sådana akuter. Det är i stället angeläget att sådana incitament skapas för alla kommuner och kommunledningar att behoven av sådana här speciella insatser i form av akut upphör.

I Jörgen Anderssons egen utredning visas tydligt att ett primärt problem i ekonomiskt svaga kommuner ofta är en svag kommunledning, och vi behöver då en incitamentsstruktur för kommuner och landsting där det kommunala självstyret ges möjligheter att bli starkare.

Regering och riksdag måste ge tydliga signaler till kommunerna, inte minst till kommunala kreditgivare, med innebörden att det är kommunerna själva som har ansvaret för hushållningen med sina finanser. I sammanhanget är det därför förödande om staten går in och, som t.ex. statssekreteraren Hegelund i Finansdepartementet, anger att staten ska utnyttja möjligheten att låta riskvikten för krediter till kommunerna bli noll. Ett sådant sätt innebär ju, om man följer den metoden, att kreditgivarna kan fortsätta att ge krediter även till vanskötta kommuner i vetskap om att det till sist är staten som träder in med en akut. Jag hoppas att regeringen tänker om i det här avseendet.

Eftersom jag har interPELLERAT statsrådet Lövdén om just denna problematik avstår jag här från att ytterligare argumentera i den frågan. Vi får den här interpellationsdebatten den 15 januari.

Fru talman! Jag står självfallet bakom samtliga yrkanden där vi moderater har reserverat oss, men för tids vinnande yrkar jag nu här enbart bifall också till reservation 3.

Anf. 74 PER LANDGREN (kd):

Fru talman! Vi har under den senaste månaden, när budgeten processats, fått höra en del om s.k. splittring på oppositionskanten. Nu senast fick vi höra från Lisbet Calner, som nu lämnar salen, att det handlade om en gröt som hon inte alls skulle ha velat servera befolkningen, om vi hade fått bestämma.

Och det är klart: Någon statlig enhetlig gröt kanske inte är vår *cup of tea*, som det heter.

Låt mig påminna om att ju mer det växer under den socialdemokratiska hatten finns det en oenighet och en spretighet som närmast liknar någon typ av punkfrisyr. Det är oenighet om EU, Balkan, Israel, Afghanistan, näringspolitik och dagens ämne om kommunpolitik.

Tidigare har jag tagit upp att det verkar som att det finns minst två partier inom socialdemokratin vad gäller kommunpolitiken. Det är ett styrande centralistiskt, som gör vad det kan för att i gammal god anda samla makten här uppe i riksdagen, och ett annat parti ute i verkligheten bland kommuner och även i landstingen som gör vad det kan för att värna t.ex. den kommunala självstyrelsen.

Det finns alternativ till regeringens politik för kommunsektorn. Jag är övertygad om att det alternativet och de politiska alternativ som finns på oppositionssidan kommer att smälta samman och bli en bra helhet efter valet. I vårt parti har vi en enighet på riksdagsnivå, landstingsnivå och kommunnivå, till skillnad från Brandins parti.

Den enigheten är fundamental. Man kan inte bara styra ovanifrån. Maktfördelning är centralt. Vi har en princip inom EU som vi kallar subsidiaritetsprincipen. Den handlar inte om att makt bara ska skiftas upp eller skiftas ned. Makten ska utgå från de naturliga gemenskaper som finns i vårt samhälle.

Statens roll gentemot kommuner och landsting ska vara stödjande. När staten bestämmer att en uppgift ska ligga på statlig nivå och inte landstingsnivå eller kommunal nivå bör bevisbördan ligga på staten innan man fattar beslutet.

Det är därför vi invänder mot sättet att satsa på ökad tillgänglighet i hälso- och sjukvården. Staten tillgriper specialdestinerade statsbidrag som om vi från statens sida visste bäst hur man på landstingsnivå ska använda pengarna och i vilka landsting de behövs.

Den typen av åtgärder uppfattar inte bara vi utan även det andra partiet inom socialdemokratin som ett direkt brott mot den kommunala självstyrelsen.

Fru talman! Även Socialdemokraterna talar sig ibland varma för kommunalt självstyre. Men det handlar också om att ordna så att kommuner kan ha ett ekonomiskt om inte fullständigt oberoende så ändå en sådan stark kommunal skattebas att de i praktiken kan leva upp till självstyret.

Prot. 2001/02:48
14 december

Allmänna bidrag till
kommuner

Med tanke på just den politiken och vikten av detta vill jag yrka bifall till reservation 9.

I dag urholkas tyvärr kommunernas ekonomi genom att staten, regering och riksdag, föreslår reformer utan att anvisa tillräcklig finansiering. Om den anvisar finansiering gör den det genom att höja bidragen. Eftersom det är ett statistiskt system underminerar och försämrar det på sikt den kommunala ekonomin.

Detta behöver stramas upp. Det har vi preciserat i vår reservation. Med det är det klart för min del.

Anf. 75 LENA EK (c):

Fru talman! Det är väldigt sällan man generellt sett hör tydligt beröm för verksamheten inom vård, skola och omsorg. Det är klart att det finns tillfällen och ställen där det fungerar bra. Men de allra flesta gångerna hör man kritik mot verksamheten.

Nästa år kommer 13 landsting att gå med underskott, och en stor grupp kommuner kommer att visa minusresultat. Enligt de senaste uppgifterna från Statistiska centralbyrån har också inkomstspridningen mellan kommuner ökat rejält.

Ökningen av inkomstspridningen innebär att både statens utgifter och inkomster inom ramen för utjämningssystemet kommer att öka nästa år. De ökade utgifterna tär på budgeteringsmarginalen och bidrar med 2 ½ miljarder till att utgiftstaket spräcks nästa år enligt Ekonomistyrningsverkets kalkyler. Detta är ytterst allvarligt för tilltron till den svenska ekonomin.

Tillväxten är en av de viktigaste faktorerna som finns för en lösning. Den är också viktig för den kommunala ekonomin. Regeringens syn på småföretag liksom dåliga kontakter med industrin är starkt hämmande faktorer.

I stället för att skapa ett bättre småföretagarklimat och öka kontakterna med industrin har Näringsdepartementet satsat sin kraft och sin energi på tillväxtavtalen. En alldeles ny utvärdering av de länsvisa tillväxtavtalen har rubriken Mycket väsen för lite ull. Det är en väldigt bra beskrivning av hur det egentligen ser ut.

Det engagemang som fanns i början har sakta snärjts in av statlig reglering och länsstyrelsernas starka styrning. Samarbetsklimatet i länen har i och för sig förbättrats i och med att olika aktörer mötts och förenats i diskussionen och besvärigheterna. Men tillväxten går inte att spåra. De resurser som anslagits motsvarar heller inte ambitionerna, och näringslivet är på många håll på väg att dra sig ur.

Skillnader i tillväxt mellan olika kommuner och regioner ökar stadigt. Med ett nationellt index på 100 finns det en grupp kommuner som ligger på lite drygt 70 och en annan grupp kommuner som ligger på över 140. Det är alltså dubbelt så hög tillväxt. Detta skapar mycket bekymmersamma regionala spänningar och också mycket bekymmersamma problem för just vård, skola och omsorg.

I kombination med att 208 av 289 kommuner tappar i befolkning är detta ett komplett misslyckande för den regionalpolitik som regeringen och samarbetspartierna fört under perioden. Detta återverkar starkt på den kommunala ekonomin. Det innebär också att om människor ska ha

tillgång till en likvärdig service över hela landet behövs det kommunala utjämnningssystemet ännu mer i framtiden.

Centerpartiet är en garant både för att de kommuner som halkat efter inte ska glömmas bort och för utjämnningssystemet och också för en modern regionalpolitik.

Men det räcker inte med att kommunerna inom utjämnningssystemet själva tar ett visst ansvar för varandra och för medborgarna. Staten måste också ta sitt ansvar. De största bristerna i infrastrukturen i vid mening ligger på statens bord och den statliga sidan och är därmed majoritetens ansvar. Socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister har ansvar både för tillväxtsituationen och för befolkningssituationen i landets olika kommuner.

Kommunerna måste ha tillgång till verktyg för utveckling. Det gäller vägar, fungerande telefoni och utbyggt bredband. Det ska inte bara vara bredband till 9,8 % och med lägre teknisk standard utan till de 98 % som en gång har utlovats av näringsministern i denna kammare. Det skulle ha varit färdigt just nu till årsskiftet, men ännu är bara 10 % klart. Det behövs fungerande post, apotek, försäkringskassor och tillgång till utbildning och kultur.

Vidare måste landets kommuner kunna lita på att de har tillgång till den tillväxt som ändå finns. Dagens skattesystem urholkar den kommunala skattebasen, vilket förstärks av det ena beslutet efter det andra i denna kammare, där finansieringsprincipen inte tillämpas korrekt. Kommunförbundet och samlade partier skriver till ministrarna, och det duggar rapporter och brev om vartannat. Men politiken fortsätter, och inriktningen fortsätter.

Det ligger mycket i den diskussion som har förts om att det finns en väldig spänning mellan den kommunala nivån och den nationella nivån inom majoriteten.

Staten lägger fram det ena förslaget efter det andra som kommunerna sedan får utgifter för. Staten lägger dessutom fram förslag som binder kommunerna vid vissa handlingsmönster och urholkar det kommunala självstyret.

Centerpartiet har protesterat mot reformer som inte har varit finansierade. Vi vill dessutom förändra reglerna för inkomstskatt så att människor med låga och normala inkomster först får ett skatteavdrag på 10 000 kr och sedan ett förvärvsavdrag på 10 800 kr. Förutom det faktum att människor då kan leva på sin lön och slipper gå till socialen för att klara det dagliga är förslaget listigt på ett sätt till. Själva tekniken med skatteavdrag i stället för grundavdrag ger kommunerna fördelen att få större inkomster liksom att få ta hand om tillväxtpotentialen, vilket stadgar och tryggar den kommunala ekonomins balans på ett helt annat sätt än dagens system. Vårt förslag ökar också den lokala demokratin eftersom beslutsutrymmet också ökar.

Det demokratiska utrymmet i kommunerna minskar i stället i dag med regeringens politik. Ungdomar och vuxna protesterar mot maktlöshet och överhöghetens sätt. I stället för att glädjas åt viljan att ta ett demokratiskt ansvar har Socialdemokraterna i beslut efter beslut flyttat makt uppåt och centraliserat i en omfattning som inte skådats på decennier. Utvecklingen borde i stället gå åt andra hållet – mer makt till den lokala nivån, som finns nära människor och företag.

Prot. 2001/02:48
14 december

*Allmänna bidrag till
kommuner*

Det finns en hel grupp med reformer som ifrågasätts ur både kommunalekonomisk och demokratisk synvinkel. Ett sådant beslut är maxtaxan. Om vi tar den kommunalekonomiska sidan först står det klart, också i statligt material, att kostnaderna inte kommer att täckas fullt ut. Dessutom har fördelningen av de ersättningar som delats ut i dagens läge chockat de kommunala företrädarna eftersom skillnaden i ersättningsnivåerna är så stor. Summan efter justering blir enligt Statistiska Centralbyrån t.ex. 895 kr per innevånare till Sollentuna kommun, 299 kr per innevånare till Ödeshög i Östergötland och 276 kr per innevånare till Torsås i Kalmar län. Båda de sistnämnda kommunerna är stödkommuner enligt EU:s landsbygdsutvecklingsprogram. Eller jämför skillnaderna i Stockholms län! I Sollentuna blir det 895 kr och i Upplands-Bro 320 kr. Det är inte rättvist, och det är inte bra. De familjeekonomiska rättviseaspekterna på detta har vi berört i ett annat sammanhang, så dem ska jag inte ta upp i dag. Men de är lika orättvisa och lika snedfördelande.

Kommunernas stora framtidsproblem ligger dels i utvecklingen av den kommunala skattebasen, dels i den stora striden för att behålla sitt nära demokratiska inflytande och behålla kvaliteten i vård, skola och omsorg och helst också öka den.

När det gäller att försöka förenkla och effektivisera på ett kommunalt plan och samtidigt öka kvaliteten i verksamheten finns det grupper av kommuner som vill gå före. Arbetslösheten är en lika viktig fråga för kommunerna som för staten. 62 000 varsel hittills i år pekar mot att det blir en tuff vinter både för de berörda och för den kommunala ekonomin.

Kännedom om företag och marknader liksom om lokala arbetsmarknader och människors förutsättningar och engagemang finns lokalt hos kommunerna och inte i de statliga korridorerna. De människor som sitter i lokala arbetsförmedlingsnämnder känner en enorm frustration över att se problemen men inte få verktygen att också göra något åt dem. Staten verkar livrädd för de kommunala politikerna, för fackrepresentanterna och för företagen i arbetsförmedlingsnämnderna. Släpp den lokala nivån loss – då kanske det blir vår så småningom!

Likadant är det med de ökande sjukskrivningarna. Rehabiliteringspengarna brukar ta slut runt sommaren för de flesta försäkringskassor. Det är likadant för arbetsförmedlingarna. De försök med Socsam och Finsam som har genomförts i några kommuner har gjort att samarbete har gett effektivisering och bättre kvalitet för den sjuka eller arbetsskadade och faktiskt också stora besparingar. Men Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet och till min förvåning också Moderata samlingspartiet vägrar att ge alla samma chans i hela landet. Man stoppar nämligen permanentandet eller utökningen av dessa försök och drar ned anslaget till en så liten pott att det för många inte ens verkar lönt att börja. Varför denna skräck för praktisk och vettig samverkan? Nu, i denna vecka, skriver företrädare för Landstingsförbundet, Riksförsäkringsverket, Arbetsmarknadsstyrelsen, Kommunförbundet, Socialstyrelsen och Arbetsmiljöverket till regeringen och bönar och ber om en fortsättning. De erbjuder sig att ge förslag till framtida regelverk på området och till utformningen av dem.

Jag hoppas att regeringen och utskottsmajoriteten ser den samlade kompetensen och samtidigt frustrationen hos de här myndigheterna, som faktiskt vill förbättra verksamheten till gagn för den enskilda människan.

Släpp prestigen och fatta ett snabbt beslut om genomförandet! Kommunerna har en tillräckligt tung börda ändå.

Avslutningsvis, fru talman, dras kommuner och landsting med stora ekonomiska problem. Det går att lösa dem genom ökade anslag, som vi har föreslagit i vår ekonomisk-politiska motion, men också genom att de ges tillåtelse att utveckla sina förslag till förenklingar, förbättringar och samarbete. Stoppa dem inte, utan ge dem chansen till glädje och gagn för sjuka och arbetslösa t.ex.!

Kommunerna står också för en viktig demokratisk nivå. Detta blir allt viktigare. Inskränk inte deras demokratiska utrymme, utan ge regioner, län, landsting och kommuner ökat utrymme i stället till gagn för den demokratiska stabiliteten och utvecklingen. Hittills i höst har en stor mängd beslut gått i fel riktning. Därför satsar vi i Centerpartiet på en annan riksdagsmajoritet i valet nästa år. Vi har utvecklat våra förslag och preciserat våra ökade anslag till den kommunala sektorn, som vi till skillnad från majoriteten har valt att inte specialdestinera just för att ge utrymme för engagemang och entreprenörskap också i den här sektorn – till gagn för alla.

Vi har fått ett beslut där man har avslagit detta i och med att rambesluten fattades. Därför finns inget yrkande på detta i betänkandet. Jag hänvisar i stället till protokollet och till det som vi har sagt förut och jag står självfallet bakom alla de förslag vi har lagt fram. I detta yrkande vill jag bara yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 76 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Detta gäller anslaget till kommunerna, men också en del frågor kring den kommunala verksamheten och reglerna för den.

Det som bekostas och till stor del bedrivs i kommunal regi i dag är verksamheter som är av otroligt stor betydelse för människor i deras vardag för att vardagen ska fungera och för att man ska kunna känna sig trygg och säker. Det gäller sjukvård när man blir dålig, barnomsorg för pedagogisk utveckling och för att föräldrarna ska kunna gå och jobba, skola som ger barnen en bra framtid osv.

Detta är verksamheter som är absolut grundläggande i en modern välfärdsnation. Därför är frågeställningarna om hur verksamheterna bedrivs och hur mycket pengar man avsätter till dem förstås extremt centrala. Det handlar också om hur man fördelar ansvarsområdena mellan individ och kommunal och statlig nivå.

Det viktiga för att människor ska få valuta för skattepengar är inte bara hur stora resurser man avsätter, utan det handlar också om att kommunen måste välja att göra de rätta sakerna och att de sakerna ska göras på rätt sätt. Då får man valuta för skattepengarna.

Vi i Folkpartiet har inte gjort någon avgörande annorlunda bedömning än regeringen och dess samarbetspartier av hur stora anslagen till kommunerna ska vara. Men jag vill ändå passa på att påpeka att det absolut viktigaste för inkomstsidan för kommunerna inte är statsbidragen utan kommunernas egna skatteintäkter.

De beräknas under perioden 2001–2004 stiga med 54 miljarder kronor enligt den budgetproposition som kom i höstas. Nu får man väl tyvärr gissa att siffrorna i den inte kommer att stå sig, men likafullt är ju detta en betydligt mer avgörande faktor för kommunernas inkomster. År 2002,

Prot. 2001/02:48
14 december

*Allmänna bidrag till
kommuner*

som vi nu antar budgeten för, beräknas volymökningen bli över en procentenhet.

Samtidigt kan vi se, nu när statsbidragen har skrivits upp och skatteinkomsterna ökar mycket kraftigt, att produktiviteten inte stiger på det sätt som den gjorde tidigare. Under perioden 1991–1994 ökade prestationerna trots att resurserna minskade, men efter det har minskade resurser åtföljts av minskad produktion, och ökade resurser har inte gett utslag i lika stor ökning av prestationer som tidigare.

Detta om något visar ju vikten av förnyelse och utveckling av verksamheten. Jag tror att man kan se ett ganska klart samband mellan regelverken och attityden till förnyelse. Om var och en ska kunna få valuta för sina skattepengar och kunna få ut den bästa möjliga verksamheten av insatta skattepengar, måste man visa inte bara ett annat regelverk utan en helt annan attityd till olikhet, mångfald och den kraft och kompetens som finns hos de människor som jobbar ute i vården, skolan och de andra kommunalt styrda verksamheterna.

Det här handlar i grunden väldigt mycket om vilken attityd man visar till kunskap och kompetens och till makt för kvinnor, för i hög grad är detta en fråga om makt, var makten ska ligga.

Per Landgren tog tidigare upp frågan om subsidiaritet. Vi behöver inte ta någon egen debatt om vad som är naturliga gemenskaper i förhållande till vad som är gemenskaper som folk väljer. Jag tror att inte ens Per Landgren och jag har helt samma åsikt om vad som är naturligt, för att inte tala om ifall man skulle börja blanda in alla andra människor. Vi i Folkpartiet talar ju om närhetsprincipen, att beslut ska fattas så nära människor som möjligt och i de gemenskaper som folk väljer att skapa.

Det talas väldigt mycket om kommunalt självstyre kontra staten, men väldigt sällan tar man in individernas självstyre i den relationen. Ibland behöver man inskränka politikernas självstyre för att kunna öka och garantera individernas självstyre. Och ibland kan det vara precis tvärtom, märker vi här. När kommunalpolitikerna vill ge individerna självstyre, som de statliga politikerna inte gillar att individerna får, ja, då går man in och begränsar makten, inte för individerna utan för kommunalpolitikerna, för att därmed garantera att individerna inte ges den makt och den självstyrelse som deras lokala politiker vill att de ska ha. Detta kan man alltså använda lite hur man vill för att uppnå sina egna syften.

Jag tycker att det här är en väldigt intressant iakttagelse när det gäller just jämställdhetsfrågorna, för som jag har påtalat ganska många gånger tidigare från denna talarstol handlar jämställdhet om just makt. Och den kommunala verksamheten, makt och jämställdhet är frågor som hänger väldigt nära ihop, därför att kvinnor har mindre makt än män och kvinnor finns på grund av de ojämställda strukturerna i samhället väldigt ofta i de kommunala sektorerna med usla arbetsvillkor och med usla löner. Det är just där som man till varje pris vill behålla makten någon annanstans än hos individerna.

Sedan till frågan om utjämningssystem. Det handlar inte bara om att man i någon sorts allmänt genomsnitt ska ha goda villkor, utan också om att man på varje enskilt ställe ska kunna ha goda villkor och likvärdiga förutsättningar för att finansiera grundläggande gemensam service. Då behövs ett utjämningssystem. Kvaliteten på ditt eget barns skola ska inte vara beroende av hur rika grannar du har eller hur resurskrävande deras

ungar är. Möjligheten att få äldreomsorg på gamla dagar ska inte vara avhängigt av hur många av grannfamiljerna som har flyttat någon annanstans, utan detta ska du alltid kunna vara garanterad. Därför behövs det ett väl fungerande utjämningssystem som utjämnar förutsättningarna med avseende på strukturellt opåverkbara faktorer. Vi ska inte utjämna för skillnader i önskemål, och vi ska inte utjämna för skillnader i kompetens.

Det här är grundläggande principer som ska gälla för det nuvarande systemet, som har slagits fast i mycket bred enighet här i riksdagen. Det är bara det att så som det nuvarande systemet har kommit att utvecklas – och det innehöll vissa brister enligt vårt synsätt redan från början – fyller inte systemet de krav som vi själva har satt upp för det. Därför har vi i de borgerliga partierna när det gäller inriktningen på den ekonomiska politiken gemensamt sagt att systemet måste omarbetas så att dessa krav verkligen uppnås. Det är vår linje. Sedan kan vi ha olika synpunkter på hur det rent tekniskt ska gå till, men vi är överens om förslaget till inriktning på den ekonomiska politiken och om de grundläggande kraven på ett sådant system.

Till sist, fru talman, skulle jag vilja ta upp några saker till. Det handlar om synen på kommunala bolag, synen på kommunakuter och synen på olika specialbidrag som delas ut, inte av riksdagen enligt givna regelverk utan av regeringen efter handslag mellan kommunalråd och statsråd och efter olika typer av ansökningar.

Ansökningarna är granskade framlänges och baklänges av revisorer och i andra utvärderingar, och man kommer alltid fram till samma sak. Vi har Riksdagens revisorers syn på den s.k. kommunakuten i betänkandet.

Folkpartiet är motståndare till de här verksamheterna. Det är vi av det enkla skälet att vi tycker att både kommunal och statlig verksamhet ska styras efter tre principer: spårbarhet, redlighet och renlighet. De här bidragen och de här systemen uppfyller inte dessa krav. Därför har vi i vårt anslag till kommunerna kvittat bort för dessa pengar.

Fru talman! Jag står givetvis bakom alla våra reservationer och synpunkter som är framförda, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 1.

Anf. 77 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Våra svenska kommuner står sig väl om vi jämför med kommuner i de flesta andra länder. Våra kommuner har starkare självstyrelse, tar ett större ansvar och ger som regel också sina medborgare en mycket bättre service. Visserligen får alla kommuner brottas med att få en bra balans på inkomster och utgifter, men det blir ju så med de allt större krav som medborgarna ställer på det allmänna. Desto viktigare är det då att den svenska ekonomin har rejäla buffertar som kan möta konjunkturen.

Tack vare att vi har stärkt den gemensamma ekonomin, har vi nu reserver som vi kan använda när den internationella konjunkturen går ned. Till skillnad från många andra länder i Europa kan vi möta nedgången med en expansiv politik. Nästa år kan vi i statens budget använda 44 miljarder kronor till nya reformer och skattesänkningar med sikte på att öka välfärden och rättvisan. Till och med Mats Odell tvingades ju att i

den ekonomiska debatten den 21 november erkänna att denna expansiva politik ligger alldeles rätt i tiden.

För Sveriges kommuner är det också en fördel att de stora underskotten i Sveriges utlandsaffärer har vänts till rejäla överskott, och det är en fördel att Sveriges offentliga nettoskuld gentemot utlandet nu har omvandlats till att bli en nettoförmögenhet.

Vi socialdemokrater tror att det är just genom att skapa trygghet och jämlika villkor som vi kan driva utvecklingen framåt. Det är trygga människor som vågar satsa på det nya, trygga människor som skaffar barn, som vågar börja en utbildning och som vågar byta arbete. Trygghet och rättvisa gör Sverige till ett bättre land att leva i.

Vi socialdemokrater vill utveckla välfärden och minska klyftorna i samhället, och då är det avgörande att alltfler får arbete. Vi har nått målet att halvera den öppna arbetslösheten. De senaste fyra åren har Sverige fått 300 000 nya jobb. Vi kommer att fortsätta att gå vidare för att uppnå målet om 80 % sysselsättningsgrad år 2004. Målet är full sysselsättning, och vi kommer noga att bevaka just arbetsmarknadsområdet.

Att kampen mot arbetslösheten har gett goda resultat har också lett till att kommunernas kostnader för socialbidrag fortsätter att minska. Under de tre första kvartalen i år har minskningen varit hela 12 % jämfört med motsvarande tid år 2000.

En bidragande orsak till minskningen är just att vi har fått fram så många nya jobb. Inte minst kan utomnordiska medborgare glädja sig åt att arbetslösheten för dem har minskat med över 10 % jämfört med slutet av tredje kvartalet 2000.

Tack vare de senaste årens goda utveckling har också, som tidigare sagts, kommuner och landsting fått bättre förutsättningar genom både mer skattepengar och höjda statsbidrag. Mellan 2000 och 2004 rör det sig om över 70 miljarder kronor som kommer att tillföras.

Anslagen under budgetens utgiftsområde 25 omfattar merparten av statens utgifter för kommuner och landsting. Riksdagen har fastställt ramen till 98 899 miljoner kronor. Även framgent fortsätter höjningen av statsbidragen, bl.a. genom den nationella handlingsplanen för vården.

Det innebär att ytterligare 9 miljarder kronor tillförs hälso- och sjukvården under perioden 2001–2004 för att förbättra primärvård, psykiatri och äldreomsorg. För att få fler lärare och kuratorer och mer annan personal i skolan tillförs också 1,5 miljarder kronor under 2002. Satsningen på skolan ökas successivt för att år 2006 uppgå till 5 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 2002 föreslår regeringen att ett nytt anslag inrättas. Landstinget tillförs 1 250 miljoner kronor per år under perioden 2002–2004 för att öka tillgängligheten till sjukvården.

Även om kommunsektorns ekonomi i stort utvecklas positivt de närmaste åren vet vi att vissa kommuner och landsting under en övergångsperiod kommer att ha en del ekonomiska bekymmer. Utskottet delar regeringens bedömning att det behövs särskilda medel för att klara en omställning och nå en ekonomi i balans i kommuner och landsting med särskilt svåra problem.

Riksdagens revisorer har överlämnat en skrivelse, som Lennart Hedquist nämnde i inledningen, där de föreslår att bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting successivt ska avskaffas till 2004 och dessutom att utgiftsområde 25, Allmänna bidrag till kommuner

och landsting, ska renodlas och endast bestå av tre anslag. I reservation 1 stöder de borgerliga partierna Riksdagens revisorers förslag men kräver samtidigt att anslaget ska avvecklas ännu tidigare.

Finansutskottet motsätter sig en avveckling av anslaget. Även framöver kommer det säkert att uppstå behov av att vid sidan av de generella statsbidragen och utjämningssystemen ge stöd åt kommuner som hamnar i en särskilt svår situation. Det kan gälla översvämningar eller andra svåra problem.

Jag blir lite förvånad när Lena Ek påstår att Centerpartiet skulle vara en garant för kommuner som har problem. Centerpartiet går ju emot det här särskilda anslaget. Man är också emot anslaget för befolkningsminskning. Det är inget särskilt bra stöd att förlita sig på.

Utskottet delar inte revisorernas analys att det allvarligaste problemet skulle vara att stödet riskerar att skapa incitamentsproblem för kommunerna. Denna risk motverkas av att en speciell utredare tillsatts för att följa upp de överenskomna avtalen. Inte heller delar utskottet kritiken mot att regeringen valt att tidigarelägga 25 % av utbetalningen av det stöd som Kommundeleigationen föreslog. Tidigareläggningen ska ses som ett viktigt stöd för att göra de nödvändiga neddragningarna på ett ansvarsfullt sätt.

Utskottet vill dock understryka betydelsen av tydliga och mätbara mål för att underlätta en bedömning av hur verksamheten fungerar. Därför är det angeläget att regeringen vid en lämplig tidpunkt redovisar för riksdagen vilka resultat som uppnås med hjälp av anslaget.

Moderaterna föreslår stora skattesänkningar, men avigsidan blir ju att kommunerna till sist får mindre pengar för att trygga välfärden. Även om Moderaterna säger att de kompenserar kommunerna för skattebortfallet blir nettoeffekten för kommunerna att de förlorar ca 5 miljarder kronor. Moderaterna vill sänka statsbidragen med 2,5 miljarder kronor, 8 miljarder respektive 14 miljarder kronor under perioden 2002–2004. Så gör de en helt osannolik glädjekalkyl där de får det till att konkurrensutsättning och moderat politik skulle tjäna ihop dessa pengar.

Men Moderaternas krassa verklighet finner vi t.ex. i Stockholms läns lansting, där kreditvärderingsinstitutet Standard and Poor's nu sänker betyget och höjer landstingets lånekostnader på grund av att Moderaterna vansköter landstingets ekonomi.

Den nedskärning av statsbidragen till kommunerna som Moderaterna föreslår skulle göra det mycket svårare för kommunerna att trygga välfärden – det är den trista sanningen.

Även Folkpartiets förslag innebär en minskning av kommunernas resurser. För det första vill Folkpartiet sänka statsbidragen med 1 miljard kronor år 2002 eftersom man säger nej till det statliga stöd till omstrukturering av kommunala bostadsföretag som regeringen aviserat. För det andra vill man sänka statsbidraget med ytterligare 1 miljard kronor med motiveringen att kommunala koncernbildningar leder till att skatteintäkter undandras staten.

Vad gäller bostadsföretagen har regeringen endast aviserat ett förslag och angivit en preliminär ekonomisk ram, något som utskottet har svårt att se som ett hållbart motiv för att dra ned på kommunernas resurser.

När det gäller kommunala koncerner kan utskottet inte dela Folkpartiets syn och anser att partiets förslag till minskande statsbidrag är oac-

Prot. 2001/02:48
14 december

*Allmänna bidrag till
kommuner*

ceptabelt. Jag måste fråga varför Karin Pilsäter och Folkpartiet vill utdela kollektiva bestraffningar på det här sättet. Varför vill ni dra in 1 miljard kronor från alla, oavsett om de har sådana här koncernbildningar eller inte? Är det för att kommuner och kommunala bolag kan behandlas hur som helst? Om nu några kommuner enligt Folkpartiet har gjort fel, varför ska då alla bestraffas?

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen anför om betydelsen av en långtgående utjämning av de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting. En bra utbildning och trygga uppväxtvillkor för alla barn och ungdomar är viktiga för tillväxt och framtidskridande. Detta bör alla kommuner kunna erbjuda sina medborgare. Men som vi vet har landets kommuner och landsting från början mycket olika förutsättningar att ge sina medborgare en bra kommunal service. Ett kommunalt utjämningssystem är därför en förutsättning för reell självstyrelse också i kommuner och landsting med svag ekonomi.

Genom den omfördelning av resurser som sker i utjämningssystemet får alla kommuner och landsting ekonomiska förutsättningar att tillhandahålla en likvärdig vård, omsorg och utbildning. För att ge fart åt tillväxten i alla delar och för att trygga välfärden behövs det en långtgående utjämning. Trots en ibland ganska livlig debatt om utjämningssystemet finns det ett brett stöd för de grundläggande principerna i det nuvarande systemet både i den kommunala världen och här i riksdagen. Men då undantar jag givetvis Moderaterna.

Moderaterna framför i sju olika yrkanden att det inomkommunala utjämningssystemet ska avskaffas, Lennart Hedquist sade det redan i sin inledning. Motiveringen varierar något, men andeningen är den som framförs i motion Fi223 av Gunnar Hökmark m.fl. Jag citerar: "Vi visar i denna motion att det inomkommunala utjämningssystemet inte bara är grundlagsvidrigt utan också perverst tillväxtfientligt."

Den kritiken riktar inte bara udden mot Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Även Folkpartiet och Centerpartiet beskylls för grundlagsbrott. Centerpartiet anklagas dessutom för en pervers tillväxtfientlig inställning. Enligt Moderaternas uppfattning måste även Lagrådet ha givit klartecken till något så allvarligt som brott mot grundlagen. Jag undrar: Hur reagerar Karin Pilsäter och Lena Ek på sådana grova beskyllningar?

Till skillnad från de moderata motionärerna anser utskottet att en avveckling av utjämningssystemet skulle leda till oacceptabla skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan kommuner och landsting, och utskottet avvisar bestämt motionärernas krav.

Sedan säger Lennart Hedquist i sin inledning: Vi är inte emot att vi har ett skatteutjämningssystem. Nej, ni säger nu plötsligt att ni vill ha ett statligt utjämningssystem, men det ska ju finansieras. Nu är det bara 55 kommuner som har hög skattekraft. Det är 234 kommuner som har låg skattekraft. Då är en fråga till Lennart Hedquist: Hur ska staten finansiera de här 234 kommunerna med låg skattekraft? De med hög skattekraft ska alltså inte behöva känna någon solidaritet med landet i övrigt.

Det kommunala skatteutjämningssystemet syftar till att utjämna de kommunala förutsättningarna för skola, äldreomsorg, infrastruktur och mycket annat. Systemet ska så långt som möjligt kompensera för struktu-

rella skillnader och utjämna välfärdsskillnaderna mellan kommunerna. Denna utjämning motiveras av rättviseskäl och nationell solidaritet.

Det hindrar inte att något som är bra kanske kan göras ännu bättre. Därför har regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté med främsta syfte att se över om målen för kostnadsutjämningen uppnås samt att vid behov föreslå förändringar i systemet. Kommittén ska också analysera hur kommuner och landsting med kraftig befolkningsminskning ska kunna upprätthålla en verksamhet som är likvärdig med den i andra kommuner och landsting. Även de ekonomiska konsekvenserna av kraftig befolkningsökning kan behöva analyseras och bli föremål för överväganden. De grundläggande principerna som systemet bygger på ska dock ligga fast, dvs. en långtgående utjämning för strukturella kostnadsskillnader och för skillnader i skattekraft.

Det är fortfarande alltför många kommuner som till följd av den regionala obalansen – minskande befolkning – har en svår ekonomisk situation. I den regionalpolitiska propositionen föreslår regeringen ett särskilt statsbidrag för åren 2003 och 2004 med 200 miljoner kronor per år. En del av bidraget, totalt 150 miljoner kronor per år, fördelas till de kommuner som under det senaste decenniet haft mer än 5 % befolkningsminskning. Detta bidrag lämnas utöver den compensation för befolkningsminskning som finns i det kommunala utjämningssystemet. Samverkan och samarbete mellan kommuner och landsting har också betydelse för tillväxten och utvecklingen i kommunerna. Den andra delen av bidraget på 50 miljoner per år lämnas efter ansökan och syftar till att främja samverkan mellan kommuner och landsting.

Det överraskar mig, som jag sade tidigare när det gällde Centern, att Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet i reservation 6 går emot förslaget om särskilt statsbidrag för kommuner och landsting med befolkningsminskning. De behöver detta stöd, eftersom de tvingas till stora omställningar på grund av minskande befolkning. Och dessbättre finns det en riksdagsmajoritet som är beredd att ge dem ett extra handtag.

Jag nämnde tidigare att samverkan och samarbete mellan kommuner och landsting också har betydelse för tillväxten och utvecklingen i kommunerna. Många regioners möjlighet ligger i förmågan att skapa starka arbetsmarknads- och bostadsregioner och att skapa tillväxt och förutsättningar för överlevnad genom ökad samverkan i t.ex. infrastruktur- och näringslivsfrågor. Tillsammans med det som jag nu har räknat upp har det kommunala utjämningssystemet en avgörande betydelse för att ge den kommunala självstyrelsen en reell innebörd. Den kommunala självstyrelsen skulle vara mycket svagare om vi inte hade ett utjämningssystem.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till förslaget i finansutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 78 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Först till frågan om den kommunala koncernbildningen och skatteplaneringen, där det för övrigt finns domstolsutslag som ligger och väntar på om det över huvud taget är möjligt att göra på detta sätt.

Folkpartiet har föreslagit en omläggning av regelverket så att man inte ska kunna ägna sig åt detta som i dag i praktiken innebär att man skaffar sig extra statsbidrag genom skatteplanering om man driver vinst-

Prot. 2001/02:48
14 december

*Allmänna bidrag till
kommuner*

givande verksamhet i kommunala bolag och sedan fogar in underskottsverksamhet i en koncernbildning.

Vi har också förslag till hur detta kortsiktigt kan lösas i avvaktan på den långsiktiga lösningen. Men av någon anledning har detta inte kommit med i detta betänkande. Jag ser fram emot en sådan diskussion med Sonia Karlsson vid ett annat tillfälle.

Sonia Karlsson frågade hur det känns att få sådana grova beskyllningar från Moderaterna. Jag kan säga att jag tycker att de har fel i sak. Men hur det känns att få sådana grova beskyllningar har jag inte ens tänkt på. Men det kanske beror på att vi är så avtrubbade efter de omdömen och andra utfall som vi brukar få från majoriteten för våra förslag som vi i all blygsamhet dristar oss till att lägga fram. Sonia Karlsson kan alltså vara alldeles lugn för våra sjäsliv. Vi känner oss inte alls påhoppade av att Moderaterna ibland i detta sammanhang kanske använder ett språkbruk som vi inte håller med om.

Sonia Karlsson kan också vara fullt förvissad om att de fyra borgerliga partierna utifrån de riktlinjer som finns i den gemensamma borgerliga reservationen kommer att omarbete ett kommunalt utjämningssystem så att det innebär att vi får ett individuellt självstyre genom att kommunerna har likvärdiga ekonomiska förutsättningar att ge en bra service. Men ett sådant system får då inte vara tillväxtfientligt, eftersom vi alla förlorar på det.

Anf. 79 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Karin Pilsäter tydligt ska informera Lena Ek om vad hon i reservationen i det ekonomiska betänkandet gick med på. Centerpartiet har i det särskilda yttrandet i vårt betänkande framfört en helt annan inställning. Det får ni nog ganska mycket jobb med.

När det gäller kommunala bolag och kommunala koncerner gav inte Karin Pilsäter några synpunkter på varför man vill bestraffa alla kommuner. Om vissa kommuner enligt Folkpartiet gör fel, varför vill ni då bestraffa alla kommuner genom att sänka de generella statsbidragen med 1 000 miljoner kronor?

Dessutom skulle jag vilja göra ett påpekande. Om man tittar på de rättsliga förarbetena i regeringsformen när det gäller kommunal kärnverksamhet är det den frivilliga verksamheten som är kärnan i självbestämmanderätten i kommunerna, och dit hör kommunal näringsverksamhet, energidistribution, hamnar, bostadsföretag. Det är alltså där som självbestämmandet ligger. Och det vill Karin Pilsäter angripa.

Anf. 80 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Sonia Karlsson gjorde här en mycket bra och levande illustration till att det kanske inte är så meningsfullt att föra sådana här debatter. Vårt förslag till hur detta ska gå till har av någon anledning hamnat i ett annat betänkande. Men vi vill inte göra en minskning på ett sådant sätt att det drabbar kommunerna generellt och lika mycket för alla. Men det finns inget annat konto att ta det ifrån än det generella statsbidraget. Det behöver inte falla ut på ett sådant sätt, utan det ska vara en kompensation för att man i praktiken tillskansar sig extra statsbidrag genom att man kvittar underskott mot överskott.

För övrigt tror jag säkert att Sonia Karlssons uttalanden här om att Centern inte skulle veta vad man gör också är en bra illustration till att Socialdemokraterna vill samla makten till staten. Socialdemokraternas representant här tror inte ens att de andra partiernas representanter här i riksdagen vet vad de gör när de skriver sina förslag. Det är klart att miss-tron då måste vara total mot att vanliga människor ska kunna veta vad de gör. Men vi har en helt annan attityd. Vi tror att människor kan be-stämma mer själva.

Sonia Karlsson kan vara alldeles lugn. Både Lena Ek och jag är full-ständigt medvetna om vilka förslag vi skriver på. Och vårt förslag i den gemensamma reservationen när det gäller den kommunala utjämningen, som ni har ägnat så mycket tid åt att lösryckt diskutera i halva bisatser, men tydligen aldrig har lyckats läsa hela meningen, går ut på att vi ska ha ett väl fungerande utjämningssystem.

Anf. 81 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Karin Pilsäter! Jag läser både era motioner och reservat-ioner, så jag har en klar bild av vad ni menar. Det är väl lite mer allvar-ligt att Folkpartiet utan att ha klara förslag vill dra in 1 000 miljoner kronor från kommunerna och utpekar alla och inte väntar och lägger fram t.ex. ett särskilt lagförslag.

Eftersom Folkpartiet inte vill att det ska finnas kommunala bolag ta-lade jag om att det är där som den kommunala självstyrelsen särskilt finns, att kommunerna har självbestämmanderätt när det gäller om de vill ha kommunala bolag eller inte. Det är den kommunala självstyrelsen som man kan se i förarbetena i regeringsformen.

Er reservation i det ekonomiska betänkandet innebär att ni för att få bort det som ni kallar marginaleffekter vill sänka kompensationsnivån. Tidigare har Centern inte alls velat det.

Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Det är nu inte tid för att gå in på en teknisk diskussion om utjämningssystemet med Sonia Karlsson. Men tillåt mig ändå säga att vi under perioden 1993–1996 hade ett statligt finansierat utjämningssy-stem. Innebörden av detta var att man använder de statliga bidragen till utjämningsbidrag. Ett modifierat sådant system skulle kunna fungera väl även fr.o.m. att en ny riksdagsmajoritet har skapats.

Det är en självklarhet att man ska ha en skattekrafts- och kostnadsut-jämning. Men det är ingalunda en självklarhet – jag menar också att det är ett grundlagsbrott om man ser till grundlagens lydelse – att man låter kommunala medel från en kommun bekosta verksamhet i en annan kommun.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Sonia Karlsson: Vilka skäl finns det för att kalla en skatt för en kommunalskatt om pengarna inte går till den egna kommunen? Då är det väl lika bra att man övergår till att kalla den för en statskommunal skatt, eftersom det är en skatt som tas in, samlas ihop och läggs i en påse för alla kommuner och sedan delas ut. Men då har kommunalskatten förlorat sin betydelse.

Det är där vi sätter gränsen. Vi menar att den kommunala beskatt-ningsrätten har sin legitimitet utifrån att medborgarna vet att det här ska gå till den egna kommunen. Sedan är det en helt annan sak att kommuner

med en för sina uppgifter otillräcklig skattekraft måste ha bidrag så att de på en likvärdig bas kan bedriva sin verksamhet. Det ska då finansieras av statligt uppburen skatt.

Jag skulle vilja att Sonia Karlsson utvecklade sitt resonemang om varför hon med sitt system över huvud taget vill ha något som kallas kommunalskatt.

Anf. 83 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Det är väl inte riktigt jag som blir svaret skyldig. Vad vi konstaterar här är att vi har ett kommunalt statsbidrags- och utjämnings-system som gäller sedan år 1996 och som det finns en stor majoritet för – faktiskt i denna kammare. Men moderaterna har i det här betänkandet sju yrkanden där man vill avskaffa det kommunala utjämningsystemet.

Det här systemet är inte grundlagstridigt. Lagrådet, Regeringsrätten och andra har konstaterat att det i stället är fullt förenligt med grundlagen.

Det förvånar mig att Lennart Hedquist inte har någon fundering här. Det finns ju 289 kommuner i vårt land. 55 av dessa kommuner har hög skattekraft, medan 234 har låg skattekraft. Är resonemanget då så riktigt när det gäller de kommuner som har hög skattekraft, t.ex. att Danderyd ska ha kvar sina 180 % alldeles för sig själv – alltså ingen fördelning?

Det kunde vara intressant att vända på det hela och säga att vi inte skattar där vi bor, utan att vi betalar skatt där vi jobbar. Det tror jag skulle innebära att Danderyd inte alls var en så välmående kommun som i dag är fallet eftersom flertalet av dem som bor i Danderyd inte intjänar sina inkomster i Danderyds kommun utan arbetar i andra delar av Stockholm och Stockholms län.

Det går alltså inte att bara binda in det här i den lilla kommunen och säga: Det här är vårt och ska inte gå till någon annan. I stället är det fråga om en solidarisk fördelning av skattekraften över hela landet. Alla kommuner får en genomsnittsskatte kraft för hela landet. Danderyd får t.o.m. lite mer eftersom man får tillgodoräkna sig lite grann genom sin högre skattekraft. Det är alltså en ganska rättvis fördelning.

Anf. 84 LENNART HEDQUIST (m) replik:

Fru talman! Min uppfattning är att man förvisso kan diskutera exakt hur den kommunala skattebasen ska se ut. Det man däremot tar upp i en kommun som kommunal skatt ska, menar jag med bestämdhet, stanna i den kommunen. Sedan har man ett utjämnings-system, statligt finansierat, där staten använder sina resurser till att utjämna skattekraft och kostnader. Det är inte särskilt märkligt att man vill utforma ett sådant system, särskilt mot bakgrund av grundlagens lydelse.

Sonia Karlsson menar att en majoritet i riksdagens konstitutionsutskott kan tolka grundlagen här eller att Lagrådet skulle ha gjort det. Men Lagrådet har hänvisat till en s.k. konstitutionell praxis, dvs. att man i praktiken har gått ifrån denna lydelse därför att det är uppenbart att man inte bryter mot grundlagen. Men det är otvetydigt så att grundlagen är formulerad på ett sådant sätt att ett inomkommunalt utjämnings-system strider mot grundlagens lydelse. Om detta råder det enighet bland grundlagsexperterna.

Anf. 85 SONIA KARLSSON (s) replik:

Fru talman! Lennart Hedquist! Nuvarande utjämningsystem, som innebär att vissa kommuner får bidrag och andra betalar en avgift, strider inte mot grundlagen. Detta var uppe i Regeringsrätten i maj förra året, och det konstaterades att det inte strider mot grundlagen.

Hur många gånger Lennart Hedquist än försöker upprepa detta mantra blir det inte mer rätt för det.

Anf. 86 SIV HOLMA (v):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet samt avslag på samtliga motioner.

I mitt anförande ska jag tala om kommunsektorns ekonomiska situation och om förslagen kring utgiftsområdena samt, om tiden medger, kommentera en del av motionerna.

Jag instämmer i mycket av det som Sonia Karlsson sade i sitt anförande – och då mycket vad gäller de borgerligas synpunkter.

Landstingsförbundet skriver i ett pressmeddelande från den 12 december att landstingen satsar men får svårt att nå balans i ekonomin. Man menar att de tillskott som tillförts fr.o.m. i år i princip täcker de indragningar som gjordes under 1990-talet. Samtidigt menar man att de satsningar som vi i riksdagsmajoriteten gör när det gäller tillgänglighet och minskade väntetider leder till ökade kostnader.

Landstingens underskott växer efter år 2002. En intressant upplysning är att Stockholm och Region Skåne i huvudsak står för landstingssektorns samlade underskott på 3 miljarder år 2001.

När det gäller kommunerna redovisar Kommunförbundet i sin rapport om kommunernas ekonomiska läge från oktober i år att kommunerna som helhet visar ett positivt resultat på ca 5 miljarder åren 2000 och 2001. Däremot försämrats resultatet år 2002, för att åren 2003 och 2004 bli negativt.

Drygt två tredjedelar av kommunerna bedömer att de kommer att klara balanskravet år 2002. Ett åttiotal kommuner har fortfarande problem. Kommunförbundet befarar att en kraftig försvagning av kommunernas ekonomi är på väg fr.o.m. år 2002. En svagare konjunktur ger sämre skatteintäkter. Flera statliga reformer sätter en tydlig profil på kostnadsutvecklingen – maxtaxor inom barn- och äldreomsorg och riktade statsbidrag för att öka personaltätheten i skolan. I övrigt beror kostnadsökningarna på befolkningsutvecklingen.

Den ekonomiska bild som Landstings- och Kommunförbunden ger stärker Vänsterpartiets uppfattning att de s.k. kommunpengar på 2–3 miljarder år 2002 som finansministern aviserade på den socialdemokratiska kongressen i november behöver förstärkas och att förstärkningen behövs även efter år 2002.

Vänsterpartiet tycker att regeringens förslag till förstärkning är bra och att detta skulle kunna utformas genom statsbidrag eller skattekreditering eller via kommunkontosystemet. Efter år 2002 skulle förstärkningen kunna fortsätta när staten år 2003 tar över kommunkontosystemet.

Fru talman! Den avgörande faktorn för kommunernas ekonomi är att det skapas förutsättningar för full sysselsättning. Som bekant motsvarar skatteintäkterna två tredjedelar av kommunsektorns inkomster. Det stärker motiven till att intensifiera åtgärderna för att uppnå delmålet om en

sysselsättningsgrad på 80 % år 2004. Man beräknar att det i dag saknas ca 100 000 arbetstillfällen för att det målet ska kunna infrias. Vi har inte råd att få en fallande sysselsättning, inte ens under en kortare period.

Utmaningarna är stora i en tid när varslen duggar. Vi vill, som vi tidigare uttryckt, ha en handlingsberedskap för att öka antalet arbetstillfällen när konjunkturen mattas av.

När det gäller kommunsektorn vore ett sätt att rikta ett rekryteringsstöd till vården och omsorgen – verksamheter som också kommunförbunden anser behöver uppmärksammas.

Ett sätt att stabilisera kommunsektorns ekonomiska utrymme skulle kunna vara att justera statsbidragen efter pris- och löneutvecklingen. Med den stora andel av kommunernas kostnader som går direkt till löner är det kanske den mest logiska lösningen – särskilt som vi vill höja lönenivåerna i kvinnodominerade yrkesgrupper. Frågan är inte minst viktig ur ett feministiskt perspektiv. De ekonomiska begränsningarna av den gemensamma sektorn är ett dubbelt slag mot kvinnors ekonomiska ställning. Dels är det framför allt kvinnors arbetsmiljö och möjligheter till löneökningar som försämras. Dels försvåras alla kvinnors möjligheter att förvärvsarbeta.

Fru talman! Det är mycket bra att staten tar över ansvaret för kommundokumentationssystemet år 2003. Äntligen! tycker nog hela Kommunsvrige. Ett förslag på hur det ska gå till aviseras komma under våren 2002. Vänsterpartiet driver på för att växlingen mot de generella statsbidragen ska ske på ett för kommunsektorn acceptabelt sätt.

Förstärkningarna under 2002 på utgiftsområde 25 har en tydlig vårdprofil, och där uppmärksammas de kommunalekonomiska problem som befolkningsminskningen bidrar till. Förslagen är ett resultat av samarbetet mellan s, v och mp. Kommunsektorn förstärks för 2002 med 1 250 miljoner kronor för att landstingen ska kunna förbättra tillgängligheten till behandlingar inom sjukvården. 400 miljoner från Dagmarpengarna överförs till det generella statsbidraget. De nya vårdmiljarderna fortsätter att ticka ut med ytterligare 1 000 miljoner nästa år. För att förebygga hiv/aids betalas 84 miljoner, och vi driver på att de pengarna ska fortsätta att betalas även efter 2002.

Vi gör mindre men viktiga förändringar i utjämningsystemet som rör befolkningsminskning och hälso- och sjukvård. 150 miljoner kronor går till landstingen med minskande befolkning. 450 miljoner kronor går till kommuner för att kompensera dem som har höga kostnader för verksamheter enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade. Pengar tillskjuts för att initiera en bättre samverkan mellan kommuner och landsting med stor befolkningsminskning. För perioden 2002–2004 finns det 125 miljoner för att förbättra och utveckla olika former av samverkan mellan kommuner men också mellan kommuner och landsting.

Några ord om utjämningsystemet. I en gemensam reservation från Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet säger man nej till bidrag till kommuner och landsting med befolkningsminskning. I stället vill man ändra utjämningsystemet så att större hänsyn tas till effekterna av befolkningsminskningen. Det är en intressant tanke mot bakgrund av att dessa partier har så olika syn på utjämningsystemet. Kristdemokraterna vill avskaffa systemet, Folkpartiet vill göra en radikal förenkling av systemet. Den fulla konsekvensen av ställningstagandet i reservationen blir

att omfördelningen ökar från inflyttnings- till utflyttningskommunerna. Det finns en uppenbar risk för att det bara blir en läpparnas bekännelse.

Samtidigt är det också intressant att granska hur dessa partier tillsammans med Moderaterna ser på resurserna till kommunsektorn. Moderaternas, Folkpartiets och Centerns förslag innebär att resurserna till kommunsektorn som helhet minskar. Kristdemokraterna säger sig vilja öka resurserna till kommunsektorn. Det gör de genom att omfördela pengar till kommunsektorn bl.a. med att införa ytterligare karensdagar i sjukförsäkringen och försämringar i a-kassan. Kristdemokraterna vill liksom de andra borgerliga partierna dra ned kraftigt på arbetsmarknadspolitiken. Det leder till att man ökar belastningen på kommunernas sociala kostnader. Sammantaget är också kristdemokratisk politik en förlustaffär för kommunerna.

Moderaterna ondgör sig över det tillväxtfientliga utjämnningssystemet, eftersom de rika kommunerna måste dela med sig till de fattiga. Egentligen borde man ondgöra sig över att det finns så stora klasskillnader mellan fattiga och rika delar av landet. Stora generella skattesänkningar fungerar inte. De minskar inte klasskillnaderna, snarare tvärtom. Med moderat skattesänkarpolitik kommer både klass- och könsklyftorna och de regionala klyftorna att växa till stora gap. Att sänka fastighetsskatten, skatter för de välbeställda och andra skatter gynnar bara dem som redan har det bäst i samhället. Män betalar 80 % av statsskatten, skatter som finansierar vår välfärd. Den generella välfärden innebär att det obetalda arbete som kvinnor stått för hemma har omvandlats till ett betalt arbete i kommuner och landsting.

Det är den viktigaste orsaken, tillsammans med ambitionen att skapa förutsättningar för full sysselsättning, till att Sverige har en av världens högsta kvinnliga förvärvsfrekvenser. Moderat skattesänkarpolitik gynnar de högavlönade männen och skapar inte fler arbetstillfällen utan leder tvärtom bara till ett ekonomiskt mer ojämnt och ojämsällt samhälle.

I detta betänkande talar både Folkpartiet och Centerpartiet om att det skulle finnas en s.k. pomperipossaeffekt i utjämnningssystemet, Folkpartiet i en reservation och Centerpartiet i ett särskilt yttrande. Samma resonemang fanns i den gemensamma borgerliga reservationen i betänkande FiU1 – att pomperipossaeffekten måste avskaffas. Till saken hör att riksdagen i november förra året fattade beslut om att justera inkomstutjämnningen så att dessa effekter – som för övrigt mest funnits i teorin – elimineras. Sådana finns inte i gällande inkomstutjämnningssystem. Det skulle vara mycket intressant att få höra om någon av de borgerliga företrädarna kan ge ett enda konkret exempel på en kommun som har blivit utsatt för pomperipossaeffekten.

Avslutningsvis några funderingar kring de borgerliga partimotionerna. Kristdemokraterna motionerar och reserverar sig i fråga om det kommunala självstyret. Man skriver att maktfördelningen mellan stat och kommun bör styras av subsidiaritetsprincipen. Statens roll ska vara stödjande. Specialdestinerade statsbidrag är brott mot det kommunala självstyret. Då kan man fråga sig: Hur är det med principfastheten?

Ni är emot maxtaxa inom barnomsorgen men inte emot maxtaxa och förbehållsbelopp i äldreomsorgen. Ni säger nej till statsbidrag på 400 miljoner kronor 2003 och 2004 till kommuner och landsting med stor befolkningsminskning med motiveringen att det ska regleras i kostnads-

Prot. 2001/02:48
14 december

*Allmänna bidrag till
kommuner*

utjämningsystemet, som ni egentligen vill avskaffa på grund av andra saker. Ni säger nej till kommunala bolag. Är inte det upp till kommunen själv att få avgöra? Ni säger nej till kommunala bolag men ja till privata vårdbolag, och helst ska de bli fler.

Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp):

Fru talman! Jag vill i all korthet yrka bifall till förslaget och avslag på samtliga reservationer. Det här är ett förslag som Miljöpartiet ställer sig bakom. Vi tycker att det är riktigt, och jag vill inte förlänga debatten mer än så.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

10 § Statsskuldräntor m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU4
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. (prop. 2001/02:1 delvis).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare önskade ordet.
(Beslut fattades under 12 §.)

11 § Avgiften till Europeiska gemenskapen

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2001/02:FiU5
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen (prop. 2001/02:1 delvis).

Anf. 88 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Det finns visserligen ingen exakt tid uppsatt för mitt anförande i dag, men jag tänkte tala mycket kort och dessutom pruta på alla andra anföranden som ska hållas i den här debatten.

Jag vill med mitt inlägg bara understryka en sak som vi från vår sida tycker är viktig. Sverige måste driva en process där man reformerar jordbrukspolitiken och regionalpolitiken. Sverige måste inom Europeiska unionen se till att skattebetalarnas pengar från de olika länderna används effektivt och väl. Det här är någonting som man inte kan nöja sig med att bara blicka tillbaka på, utan det måste vara en avgörande och viktig politisk uppgift för en svensk regering att driva denna fråga.

Vi vet att jordbrukssubventionerna är en dominerande del av EU:s budget. Det är viktigt att se till att man får en reform inom detta område, på samma sätt som det är viktigt att se till att unionen koncentrerar sig på sina viktigaste uppgifter.

Vi vill med vårt yrkande i reservationen i detta betänkande understryka detta och se till att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen med detta innehåll.

Med tanke på att vi kommer att ha ett antal vöteringar med anledning av finansutskottets betänkanden under denna eftermiddag nöjer jag mig nu med att bara konstatera att vi självfallet står bakom denna reservation, men jag yrkar inte nu bifall till den.

Anf. 89 TOMMY WAIDELICH (s):

Fru talman! I den motion som Moderaterna bygger sin argumentation på, motion U303, kräver man i första hand ett tillkännagivande om att EU:s budgettak ska ligga fast. Den här motionen och det som Gunnar Hökmark ger uttryck för här innebär egentligen en politik som slår in öppna dörrar.

Av budgetpropositionen framgår det att budgettaket ligger fast. Riksdagen godkände så sent som i mars ett beslut från EU:s ministerråd med detta besked. Det finns därför ingen anledning att nu göra något tillkännagivande med samma innebörd.

Finansutskottet har också vid flera tillfällen betonat att det är angeläget för Sverige att gemenskapsmedel används på ett korrekt sätt. I målen för EU:s budgetpolitik, som riksdagen har godkänt, sägs dessutom att Sverige ska verka för en förbättrad budgetdisciplin vid användningen av EU:s budgetmedel.

Men denna korta motivering yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 90 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Mycket kort vill jag säga följande. Det är inte att slå in öppna dörrar. Tommy Waidelich kan mycket väl erinra sig att det bl.a. under det svenska ordförandeskapet inte skedde så mycket när det gäller reformeringen av jordbrukspolitiken och regionalpolitiken.

För kunna att se till att vi får en effektiv hantering av skattebetalarnas pengar är det viktigt att man går på djupet i budgetarbetet. Regeringen har faktiskt visat att den behöver det tillkännagivandet. Man har inte drivit denna fråga, utan man har låtit den vara vilande under det gångna året. Så ska det inte vara, och det är därför som vi vill ha detta tillkännagivande.

Anf. 91 TOMMY WAIDELICH (s):

Fru talman! Det är riktigt att det finns mer som kan göras när det gäller jordbrukspolitiken. Jag vet också att svenska representanter driver den frågan i ministerrådets budgetförhandlingar. Som f.d. Europaparlamentariker kan jag också vittna om att de svenska Europaparlamentarikerna driver detta i Europaparlamentets budgetarbete.

Visserligen har vi ännu inte nått framgång, men vi är överens om att budgetpolitiken och framför allt jordbrukspolitiken måste reformeras.

Anf. 92 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Det må vara hänt att det formellt kanske är som att slå in öppna dörrar att yrka på detta tillkännagivande. Men i praktiken ska framför allt världens fattiga, men också de svenska konsumenterna, vara väldigt glada över att det inte bara är formaliteter som gäller. Det handlar också om att verkligen driva på.

Prot. 2001/02:48
14 december

*Avgiften till
Europeiska
gemenskapen*

Med tanke på den kritik som Gunnar Hökmark nyss framförde mot regeringens agerande under ordförandeskapet vill jag bara säga att moderaterna är varmt välkomna till möten på gator och torg och vara med och driva opinionsbildning, där vi folkpartister alltför sällan får sällskap av moderaterna, för att avreglera jordbruket och visa en riktig solidaritet med människor i tredje världen och med konsumenterna här hemma.

Lämna formaliteterna, men se till att vara med och arbeta i praktiken för att ändra på dessa vansinniga förutsättningar!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 12 §.)

12 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Punkt 2 (Biståndsramen och enprocentsmålet)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

3. res. 2 (fp)

Förberedande votering:

Kammaren biträdde res. 1 med acklamation.

Huvudvotering:

231 för utskottet

35 för res. 1

29 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 53 m, 36 v, 15 c, 1 fp, 12 mp, 1 -

För res. 1: 35 kd

Avstod: 17 m, 11 fp, 1 -

Frånvarande: 18 s, 11 m, 7 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Henrik S Järrel (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 7 (Koncentration av biståndet till Afrika och utformningen av biståndet i u-landsmiljö)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

224 för utskottet

74 för res. 3

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 36 v, 34 kd, 15 c, 12 fp, 12 mp, 1 -

För res. 3: 71 m, 2 kd, 1 -

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 12 (Formerna för bistånd till totalitära stater)

1. utskottet

2. res. 6 (c, fp)

Votering:

269 för utskottet

28 för res. 6

2 avstod

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 36 v, 35 kd, 12 mp, 1 -

För res. 6: 15 c, 12 fp, 1 -

Avstod: 2 kd

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Punkt 59 (EU:s biståndspolitik)

1. utskottet

2. res. 9 (v, mp)

Votering:

252 för utskottet

47 för res. 9

50 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 1 v, 37 kd, 15 c, 12 fp, 2 -

För res. 9: 35 v, 12 mp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 4 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Punkt 1 (Anslagen för 2002 inom utgiftsområde 2)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (c)

4. res. 3 (fp)

Förberedande votering 1:

15 för res. 2

12 för res. 3

272 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

71 för res. 1

15 för res. 2

213 avstod

50 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
164 för utskottet
73 för res. 1
64 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 112 s, 36 v, 2 kd, 14 mp
För res. 1: 71 m, 2 -
Avstod: 2 s, 35 kd, 15 c, 12 fp
Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 8 (Finansinspektionens finansiering)
1. utskottet
2. res. 4 (kd)
Votering:
262 för utskottet
38 för res. 4
1 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 70 m, 36 v, 15 c, 11 fp, 14 mp, 2 -
För res. 4: 37 kd, 1 fp
Avstod: 1 m
Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter
Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Punkt 1 (Riksdagens revisorers förslag om statens stöd till kommuner med ekonomiska problem)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, m, c, fp)
Votering:
163 för utskottet
135 för res. 1
3 avstod
48 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 34 v, 1 fp, 14 mp
För res. 1: 71 m, 37 kd, 15 c, 10 fp, 2 -
Avstod: 2 v, 1 fp
Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 4 (Utjämningsystemet)

1. utskottet
2. res. 3 (m)

Votering:

179 för utskottet

73 för res. 3

49 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 36 v, 15 c, 14 mp

För res. 3: 71 m, 2 -

Avstod: 37 kd, 12 fp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Punkt 7 (Kommunalt självstyre)

1. utskottet
2. res. 9 (kd)

Votering:

261 för utskottet

39 för res. 9

1 avstod

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 70 m, 36 v, 14 c, 11 fp, 14 mp, 2 -

För res. 9: 1 m, 37 kd, 1 c

Avstod: 1 fp

Frånvarande: 17 s, 10 m, 7 v, 5 kd, 3 c, 4 fp, 2 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Kammaren biföll utskottets förslag.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.25 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.35 för att finansutskottet skulle beredas möjlighet att sammanträda.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.35.

13 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2001/02:74 Yttrandefrihetsgrundlagen och Internet

2001/02:81 Vissa arbetsskadefrågor m.m.

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:58 Allmännyttiga bostadsföretag

2001/02:Bo11 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

2001/02:Bo12 av Ola Rask (s)

2001/02:Bo13 av Yvonne Ångström och Karin Pilsäter (fp)

2001/02:Bo14 av Rigmor Stenmark m.fl. (c)

2001/02:Bo15 av Inger Lundberg (s)

2001/02:Bo16 av Carl Fredrik Graf (m)

2001/02:Bo17 av Knut Billing m.fl. (m)

2001/02:Bo18 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2001/02:Bo19 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd)

2001/02:Bo20 av Helena Hillar Rosenqvist m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:59 Hets mot folkgrupp, m.m.

2001/02:K26 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)

2001/02:K27 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)

2001/02:K28 av Anna Kinberg m.fl. (m)

2001/02:K29 av Per Unckel m.fl. (m)

med anledning av prop. 2001/02:62 Kooperativ hyresrätt

2001/02:Bo21 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)

2001/02:Bo22 av Yvonne Ångström och Karin Pilsäter (fp)

2001/02:Bo23 av Rigmor Stenmark m.fl. (c)

2001/02:Bo24 av Knut Billing m.fl. (m)

2001/02:Bo25 av Annelie Enochson m.fl. (kd)

med anledning av förs. 2001/02:RR10 Riksdagens revisorers förslag
angående Lantmäteriet

2001/02:Bo26 av Annelie Enochson m.fl. (kd)

Finansutskottets betänkande

2001/02:FiU10 Statsbudget för budgetåret 2002

14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 14 december

2001/02:422 av *Caroline Hagström* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Antibiotikaresistens

2001/02:423 av *Lena Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Konkurrenssättningen inom äldreomsorgen

2001/02:424 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Spridningen av hiv och aids

2001/02:425 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
EU:s bistånd

2001/02:426 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Mellanöstern

2001/02:427 av *Catharina Hagen* (m) till finansminister Bosse Ring-
holm

Pomperipossaskatt för entreprenörer

2001/02:428 av *Marina Pettersson* (s) till statsrådet Ingela Thalén
Tillfällig föräldrapeng

2001/02:429 av *Jan Backman* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Rederistödet i Öresund

2001/02:430 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till miljöminister Kjell Larsson
Myggplågan vid nedre Dalälven

Prot. 2001/02:48
14 december

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 15 januari 2002.

15 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

den 14 december

2001/02:381 av *Kenneth Lantz* (kd) till statsrådet Mona Sahlin
Exit Skåne

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 15 januari 2002.

16 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 9 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 54 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 75 (delvis)

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 91 och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 §	Avsägelse.....	1
2 §	Kompletteringsval fr.o.m. den 1 januari 2002	1
3 §	Kompletteringsval fr.o.m. den 14 januari 2002	2
4 §	Meddelande om partiledardebatt.....	2
5 §	Hänvisning av ärende till utskott och beslut om förlängd motionstid.....	2
6 §	Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 13 december.....	2
	TU1 Utgiftsområde 22 Kommunikationer	2
	TU2 Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem	5
	TU7 Ytterligare förlängd tid för statliga garantier för att återställa försäkringsskyddet för flygbranschen	9
7 §	Internationellt bistånd.....	10
	Utrikesutskottets betänkande 2001/02:UU2	10
	Anf. 1 BERTIL PERSSON (m)	10
	Anf. 2 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	13
	Anf. 3 BERTIL PERSSON (m) replik	16
	Anf. 4 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik.....	16
	Anf. 5 BERTIL PERSSON (m) replik	16
	Anf. 6 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik.....	17
	Anf. 7 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	17
	Anf. 8 MARIANNE ANDERSSON (c).....	20
	Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	23
	Anf. 10 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik	27
	Anf. 11 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	27
	Anf. 12 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik	27
	Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	28
	Anf. 14 BERTIL PERSSON (m) replik	28
	Anf. 15 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	29
	Anf. 16 BERTIL PERSSON (m) replik	30
	Anf. 17 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	30
	Anf. 18 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	30
	Anf. 19 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	32
	Anf. 20 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	33
	Anf. 21 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	33
	Anf. 22 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	34
	Anf. 23 VIOLA FURUBJELKE (s).....	34
	Anf. 24 BERTIL PERSSON (m) replik	39
	Anf. 25 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	39
	Anf. 26 BERTIL PERSSON (m) replik	39
	Anf. 27 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	39

Anf. 28 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	
replik.....	40
Anf. 29 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	40
Anf. 30 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	
replik.....	41
Anf. 31 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	41
Anf. 32 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	41
Anf. 33 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	42
Anf. 34 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	42
Anf. 35 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	42
Anf. 36 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	43
Anf. 37 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	43
Anf. 38 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	44
Anf. 39 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	44
Anf. 40 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	44
Anf. 41 MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	45
Anf. 42 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	45
Anf. 43 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	45
Anf. 44 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	46
Anf. 45 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	46
Anf. 46 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	46
Anf. 47 LISELOTTE WÅGÖ (m).....	47
Anf. 48 MURAD ARTIN (v).....	48
Anf. 49 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	50
Anf. 50 MURAD ARTIN (v) replik.....	51
Anf. 51 VIOLA FURUBJELKE (s) replik.....	51
Anf. 52 MURAD ARTIN (v) replik.....	51
Anf. 53 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	51
Anf. 54 CARINA HÄGG (s).....	53
Anf. 55 STEN TOLGFORS (m).....	56
Anf. 56 BIRGITTA AHLQVIST (s).....	60
Anf. 57 AGNETA BRENDT (s).....	61
Anf. 58 MARGARETA VIKLUND (kd).....	63
Anf. 59 ANA MARIA NARTI (fp).....	66
Anf. 60 MURAD ARTIN (v) replik.....	68
Anf. 61 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	69
Anf. 62 MURAD ARTIN (v) replik.....	69
Anf. 63 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	69
Anf. 64 ANNE LUDVIGSSON (s).....	69
Anf. 65 HELENA BARGHOLTZ (fp).....	71
(Beslut fattades under 12 §.).....	71
8 § Samhällsekonomi och finansförvaltning.....	72
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU2.....	72
Anf. 66 ANNA ÅKERHJELM (m).....	72
Anf. 67 PER LANDGREN (kd).....	73
Anf. 68 LENA EK (c).....	74
Anf. 69 KARIN PILSÄTER (fp).....	74
Anf. 70 LISBET CALNER (s).....	75
Anf. 71 PER LANDGREN (kd).....	76

Anf. 72 LISBET CALNER (s)	77
(Beslut fattades under 12 §.)	77
9 § Allmänna bidrag till kommuner	77
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU3	77
Anf. 73 LENNART HEDQUIST (m)	77
Anf. 74 PER LANDGREN (kd).....	79
Anf. 75 LENA EK (c)	80
Anf. 76 KARIN PILSÄTER (fp)	83
Anf. 77 SONIA KARLSSON (s)	85
Anf. 78 KARIN PILSÄTER (fp) replik	89
Anf. 79 SONIA KARLSSON (s) replik	90
Anf. 80 KARIN PILSÄTER (fp) replik	90
Anf. 81 SONIA KARLSSON (s) replik	91
Anf. 82 LENNART HEDQUIST (m) replik	91
Anf. 83 SONIA KARLSSON (s) replik	92
Anf. 84 LENNART HEDQUIST (m) replik	92
Anf. 85 SONIA KARLSSON (s) replik	93
Anf. 86 SIV HOLMA (v)	93
Anf. 87 GUDRUN LINDVALL (mp).....	96
(Beslut fattades under 12 §.)	96
10 § Statsskuldräntor m.m.	96
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU4	96
(Beslut fattades under 12 §.)	96
11 § Avgiften till Europeiska gemenskapen	96
Finansutskottets betänkande 2001/02:FiU5	96
Anf. 88 GUNNAR HÖKMARK (m)	96
Anf. 89 TOMMY WAIDELICH (s).....	97
Anf. 90 GUNNAR HÖKMARK (m) replik	97
Anf. 91 TOMMY WAIDELICH (s).....	97
Anf. 92 KARIN PILSÄTER (fp)	97
(Beslut fattades under 12 §.)	98
12 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	98
UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd	98
FiU2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	99
FiU3 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	100
FiU4 Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	101
FiU5 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	101
Ajournering.....	101
Återupptagna förhandlingar	101
13 § Bordläggning.....	102
14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	102
15 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	103
16 § Kammaren åtskildes kl. 16.37.	103

Elanders Gotab, Stockholm 2002